

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Κοινωνική μάθηση

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΚή μάθηση

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Για την προσαρμογή του βιβλίου συνεργάστηκαν:

Δρ Ιωάννου Σούλα, Σύμβουλος Αγωγής Υγείας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
Δρ Κασίνη Ειρήνη, Σύμβουλος Ειδικής Εκπαίδευσης, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
Δρ Φωκαΐδου Μαριάννα, Λειτουργός Τομέα Επιμόρφωσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
Δρ Χατζηγιαννακού Αναστασία, Λέκτορας Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου, Ειδική Παιδαγωγός
Δρ Χατζηθεοδούλου Παυλίνα, Καθηγήτρια Παιδαγωγικών, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Μετάφραση: Ρέα Φραγκοφίνου

Επιμέλεια έκδοσης: Δρ Φωκαΐδου Μαριάννα, Λειτουργός Τομέα Επιμόρφωσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Εποπτεία:

Γλωσσική επιμέλεια: Μαριάννα Χριστόφια Παλάτου, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Σχεδιασμός βιβλίου/εξωφύλλου: Δώρος Κακουλλής, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Εικονιστικό υλικό: Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Συντονισμός έκδοσης: Μαρίνα Άστρα Ιωάννου, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Γενικός συντονισμός: Χρίστος Παρπούνας, Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Το βιβλίο «Κοινωνική μάθηση, εγχειρίδιο εκπαιδευτικού» στηρίχτηκε στις εκδόσεις της Γραμματείας της Κοινοπολιτείας και της οργάνωσης CARE στην Ινδία, με τίτλο

Social Learning for Upper Primary Schools, A reference manual for Teachers, Grade 6

Social Learning for Upper Primary Schools, A reference manual for Teachers, Grade 7

Social Learning for Upper Primary Schools, A reference manual for Teachers, Grade 8

Α' Έκδοση 2012

Εκτύπωση:

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ISBN: 978-9963-0-1373-9

ΚΟΙΝΩΝΙΚή μάθηση

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Ευχαριστίες

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού θεωρεί καθήκον να ευχαριστήσει τη Γραμματεία της Κοινοπολιτείας καθώς και την οργάνωση CARE στην Ινδία για τη δημιουργία του Πακέτου Κοινωνικής Μάθησης και την αποστολή του σε όλες τις χώρες-μέλη της Κοινοπολιτείας.

Αναγνωρίζοντας την αξία του και τη συμβολή την οποία θα μπορούσε να προσφέρει στην κυπριακή εκπαίδευση το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού συγκρότησε το Φθινόπωρο του 2008 μια ομάδα αποτελούμενη από πέντε εκπαιδευτικούς δημοτικής εκπαίδευσης με στόχο την ανάπτυξη ενός αντίστοιχου εγχειριδίου κατάλληλου για τα σχολεία της Κύπρου. Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής η επιδίωξη της ομάδας ήταν να διατηρήσει τη λογική του αρχικού εγχειριδίου αλλά να το προσαρμόσει στα κυπριακά δεδομένα, επιλέγοντας εκείνες τις θεματικές ενότητες που συνδέονται με την κυπριακή πραγματικότητα και προχωρώντας σε προσθήκη παραδειγμάτων, γεγονότων ή συμβάντων σχετικών με τον χαρακτήρα της καθημερινότητας στην Κύπρο.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	
Εισαγωγή	6
Κεφάλαιο 1: Έκφραση	8
Κεφάλαιο 2: Επικοινωνία	12
Κεφάλαιο 3: Κρίνω το σωστό και το λάθος	16
Κεφάλαιο 4: Η ταυτότητά μου	19
Κεφάλαιο 5: Γνωρίζω το σώμα μου	24
Κεφάλαιο 6: Γνωρίζω καλύτερα τον εαυτό μου και τους άλλους	29
Κεφάλαιο 7: Οικογένεια	37
Κεφάλαιο 8: Υγεία	46
Κεφάλαιο 9: Ο σύγχρονος καταναλωτής	57
Κεφάλαιο 10: Πολιτισμικές αλλαγές	68
Κεφάλαιο 11: Εκλογές και Δημοκρατία	76
Κεφάλαιο 12: Παγκοσμιοποίηση	82
Κεφάλαιο 13: Η φτώχεια στον κόσμο μας	87
Κεφάλαιο 14: Θρησκεία	99

Εισαγωγή

Καθώς μεγαλώνουμε μαθαίνουμε ταυτόχρονα να αντιλαμβανόμαστε ότι διαφέρουμε από τους άλλους και ότι διαφορετικά άτομα έχουν διαφορετική σημασία για μας. Αναπτύσσουμε στάσεις και απόψεις προς τους ανθρώπους, τα πράγματα, τους τόπους και τα γεγονότα με βάση τις πολυσύνθετες αλληλεπιδράσεις μας με την οικογένεια και την κοινωνία. Ένα παιδί μαθαίνει να ερμηνεύει τις καταστάσεις υπό το φως αυτών των στάσεων και απόψεων και αυτές με τη σειρά τους τροποποιούνται από αυτές τις ερμηνείες. Πιο σημαντικό ακόμα είναι το γεγονός ότι το παιδί μαθαίνει να αναγνωρίζει τη θέση του στον κόσμο γενικότερα. Με τον καιρό αναπτύσσει για τον εαυτό του μια σειρά από αξίες και κατευθυντήριες γραμμές πάνω στις οποίες θα βασίσει τη ζωή του. Ουσιαστικά δηλαδή, η κοινωνική μάθηση αποτελεί μέρος της ωρίμανσης και περιλαμβάνει όλα όσα το παιδί διδάσκεται ή μαθαίνει στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης.

Το σχολείο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης των παιδιών. Αυτό δεν συμβαίνει κατ' ανάγκη επειδή το σχολείο λειτουργεί με βάση ένα αναλυτικό πρόγραμμα. Ο θεσμός του σχολείου, με βάση την ίδια τη δομή και τις διαδικασίες του, επηρεάζει και διαμορφώνει την προσωπικότητα των παιδιών. Όταν όμως στοχεύουμε συνειδητά στην κοινωνική μάθηση παράλληλα με τη διδασκαλία της γλώσσας, των μαθηματικών, των επιστημών κ.λπ., παρέχουμε στα παιδιά τη θεσμοθετημένη δυνατότητα για να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα και να χαράξουν μια ανεξάρτητη πορεία στη ζωή.

Η κοινωνική μάθηση η οποία λαμβάνει χώρα στην οικογένεια ή την κοινότητα συχνά περιορίζεται από εμπειρίες, παραδόσεις, γνώσεις και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στη συγκεκριμένη κοινότητα. Πολλές φορές, τέτοιες θεωρήσεις βασίζονται σε στενές και τοπικιστικές αντιλήψεις και δεν υπόκεινται σε καμία αλλαγή, κριτική ή αμφισβήτηση. Ένα αναλυτικό πρόγραμμα κοινωνικής μάθησης αναλαμβάνει το λεπτό έργο της ενθάρρυνσης της κριτικής και δημοκρατικής αντίληψης στα παιδιά χωρίς ταυτόχρονα να τα αποξενώνει από το ιδιαίτερό τους περιβάλλον.

Στην περίπτωση του υλικού που έχετε στα χέρια σας αυτό το Πακέτο Κοινωνικής Μάθησης σχεδιάστηκε ακριβώς με σκοπό «την ανάπτυξη των παιδιών ως άτομα με αυτοπεποίθηση τα οποία μπορούν να σκέφτονται κριτικά, να οραματίζονται τις δικές τους δυνατότητες και να έχουν επίγνωση των κοινωνικών τους ευθυνών». Το πακέτο περιλαμβάνει μια ενδεικτική σειρά από θέματα επιδιώκοντας να δοθεί έμφαση στη διερεύνηση του εαυτού και της κοινωνίας μέσα από τον διάλογο, την εναλλαγή ρόλων, το παιχνίδι, τις ιστορίες και τις εργασίες. Η προφορική έκφραση, η συλλογή πληροφοριών, και η ανεξάρτητη σκέψη αποτελούν μέρος αυτής της διαδικασίας.

Οι προτάσεις που περιλαμβάνει το πακέτο στηρίζονται στο μοντέλο των τριών ομόκεντρων κύκλων.

Ο εσωτερικός κύκλος περιλαμβάνει θέματα τα οποία διερευνούν τη σχέση του ατόμου προς τον ίδιο του τον εαυτό και στόχο έχει το παιδί να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του, να αξιολογήσει τις δικές του αξίες και συμπεριφορές καθώς και να καλλιεργήσει τον σεβασμό απέναντι στο διαφορετικό και να αποκτήσει πρακτικές αποδοχής του. Εδώ εντάσσονται οι ενότητες 1 (Έκφραση), 2 (Επικοινωνία), 3 (Κρίνω το σωστό και το λάθος) και 4 (Η ταυτότητά μου).

Ο δεύτερος ομόκεντρος κύκλος εμπρικλείει θέματα που σχετίζονται με τη σχέση του εαυτού με το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον και την κοινότητα στην οποία ζει. Το παιδί καλείται να γνωρίσει τις ατομικές του ανάγκες και προϋποθέσεις εξασφάλισης υγιεινής διαβίωσης, να αναλύσει τους ρόλους και τις σχέσεις στο άμεσο οικογενειακό του περιβάλλον, να διερευνή-

σει άλλες δομές οικογενειακού περιβάλλοντος διαχρονικά και να αναπτύξει δεξιότητες που χαρακτηρίζουν τον σωστό καταναλωτή. Εδώ εντάσσονται οι ενότητες 5 (Γνωρίζω το σώμα μου), 6 (Γνωρίζω καλύτερα τον εαυτό μου και τους άλλους), 7 (Οικογένεια), 8 (Υγεία) και 9 (Ο σύγχρονος καταναλωτής).

Ο τρίτος ομόκεντρος κύκλος διερευνά τη σχέση του εαυτού με τους θεσμούς και την παγκοσμιοποιημένη κοινωνία. Το παιδί μαθαίνει να εκτιμά την αξία της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, να κατανοεί τις βασικές αρχές του πολιτεύματός μας και τον ρόλο του στη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και ειρήνης και να αντιλαμβάνεται την αξία του 'εκλέγειν' και του 'εκλέγεσθαι'. Εδώ εντάσσονται οι ενότητες 10 (Πολιτισμικές αλλαγές), 11 (Εκλογές και δημοκρατία), 12 (Παγκοσμιοποίηση), 13 (Η φτώχεια στον κόσμο μας) και 14 (Θρησκεία).

Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι προτάσεις και τα θέματα είναι ενδεικτικά και δεν αποτελούν μια ολοκληρωμένη πρόταση για κάλυψη όλων των θεμάτων του Αναλυτικού Προγράμματος. Όλες όμως οι προτάσεις βασίζονται στον διάλογο που θα αναπτυχθεί μεταξύ της/του εκπαιδευτικού και των παιδιών και ανάμεσα στα ίδια τα παιδιά. Ο διάλογος επιβάλλεται να λαμβάνει χώρα σε όλες τις δραστηριότητες και να εμπλέκει όλους και όλες, παρέχοντας ίση σημασία και ίσες ευκαιρίες σε κάθε παιδί.

Η/Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει με ερωτήσεις να προκαλεί ανοιχτή συζήτηση με την οποία όμως δεν θα κατευθύνει τους μαθητές/τριες. Σκοπός δεν είναι η κάλυψη όλων των θεμάτων γι' αυτό και δεν έχει οριστεί συγκεκριμένος χρόνος που θα πρέπει να αφιερωθεί στη διδασκαλία του κάθε κεφαλαίου ή της κάθε ενότητας. Αντίθετα αναμένεται από τον/την εκπαιδευτικό να λάβει υπόψη τις ευαισθησίες των μαθητών, το συγκείμενο της σχολικής τάξης και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο. Σε ένα τέτοιο πνεύμα η διδασκαλία προσαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών. Οι δραστηριότητες δεν θα γίνονται μηχανιστικά αλλά θα διέπονται από κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης.

Φύλλα Εργασίας

Στο εγχειρίδιο αυτό έχουν συμπεριληφθεί φύλλα εργασίας τα οποία αντιστοιχούν σε κάθε κεφάλαιο. Τα φύλλα αυτά είναι ενδεικτικά και μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτούσια ή όπως ο/η εκπαιδευτικός θεωρεί ότι θα συμβάλουν στη μάθηση των παιδιών.

Αξιολόγηση

Ως προς την αξιολόγηση, αυτή μπορεί να γίνεται με τη μορφή παρατήρησης του τρόπου με τον οποίο ο/η κάθε μαθητής/τρια αντιλαμβάνεται τον εαυτό του/της και τις αξίες που έχει καλλιεργήσει και κατανοεί την κοινωνία και τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί.

1. ΕΚΦΡΑΣΗ

Εισαγωγή

Μέσα από την υλοποίηση των προτεινόμενων, στην ενότητα αυτή, δραστηριοτήτων οι μαθητές/τριες αναμένεται να αναπτύξουν δεξιότητες τόσο έκφρασης, που θα μπορούσαν να τονώσουν την αυτοεκτίμησή τους, όσο και ενεργητικής ακρόασης.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- εκφράζουν τις σκέψεις και τα αισθήματά τους για διάφορες περιστάσεις.
- αναπτύξουν βασικές δεξιότητες διαρθρωμένης επικοινωνίας.
- αξιολογούν την εμπειρία τόσο του να ακούνε συμμαθητές/τριές τους να μιλάνε για σκέψεις και συναισθήματά τους, όσο και να εκφράζονται οι ίδιοι μπροστά σε ακροατήριο.

Δραστηριότητα 1

> Ένα Λεπτό Μόνο

Επιλέγουμε κάποια θέματα που σχετίζονται άμεσα με τις εμπειρίες των παιδιών, όπως:

- Ο/η καλύτερός/ή μου φίλος/η
- Το αγαπημένο μου ζώο
- Το καλύτερο μου παιχνίδι
- Το αγαπημένο μου άθλημα
- Η/ο δασκάλα/ός μου
- Η αγαπημένη μου τηλεοπτική εκπομπή
- Ο αγαπημένος μου τραγουδιστής

Ο/η εκπαιδευτικός γράφει το καθένα από αυτά σε ένα κομματάκι χαρτί. Ρίχνει τα χαρτάκια σε ένα κουτί και τα ανακατεύει. Ένα παιδί, αρχικά, διαλέγει, στην τύχη, ένα από τα χαρτάκια και στη συνέχεια, έχοντας μόνο ένα λεπτό στη διάθεσή του, αναπτύσσει λεκτικά, στα υπόλοιπα παιδιά, το θέμα που αναγράφεται στο χαρτάκι που διάλεξε. Η διαδικασία συνεχίζεται με τον ίδιο τρόπο μέχρι όλα τα παιδιά να αναπτύξουν κάποιο από τα θέματα.

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας ο/η εκπαιδευτικός συζητά με τα παιδιά για το πώς ένιωσαν όταν μιλούσαν μπροστά στους συμμαθητές τους. Η συζήτηση θα πρέπει να επικεντρωθεί στους παράγοντες εκείνους που τους έκαναν να νιώσουν άνετα ή άβολα καθώς και στο τι θα μπορούσαν να κάνουν για να βελτιώσουν τον τρόπο επικοινωνίας και έκφρασης μπροστά σε άλλους. Ακόμα, θα πρέπει να σχολιαστεί η ανάγκη για γλωσσική σαφήνεια της γλώσσας και η σημασία της, κατά πόσο η ομιλία ήταν σχετική με το θέμα, η ακρίβεια πληροφοριών και στοιχείων, η ποιότητα της φωνής και η άρθρωση, κ.λπ. Η κριτική δεν θα επικεντρωθεί σε ατομικές περιπτώσεις έκφρασης (π.χ. Ο Χ δεν ήταν σαφής) αλλά στο σύνολο των περιπτώσεων (ήταν πιο ξεκάθαρο όταν ο ομιλητής τόνιζε τα βασικά σημεία).

Δραστηριότητα 2

> Συνεχίζω την Ιστορία

Ο/η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει εικόνες ή ιστορίες. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθούν εικονογραφικές αναπαραστάσεις ιστοριών από εφημερίδες ή περιοδικά.

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Στην κάθε ομάδα δίνεται μια εικόνα ή μια ιστορία. Οι ομάδες που πήραν εικόνες πρέπει πρώτα να κατασκευάσουν μια ιστορία βασισμένη σε αυτές χρησιμοποιώντας τη φαντασία τους. Έπειτα, η κάθε ομάδα, γράφει την ιστορία της σε μια μεγάλη κόλλα. Στη συνέχεια, κάθε παιδί της ομάδας καλείται να αφηγηθεί ένα μέρος της ιστορίας μπροστά σε όλη την τάξη μέχρι αυτή να ολοκληρωθεί. Τελικά, δίνουμε ευκαιρία σε κάθε ομάδα να καταγράψει τα στοιχεία εκείνα που συμβάλλουν στην καλύτερη ποιότητα της παρουσίασης, τόσο της δική της παρουσίασης, αλλά και των παρουσιάσεων των άλλων.

Δραστηριότητα 3

> Αντιπαράθεση Απόψεων

Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες. Η μια ομάδα θα είναι υπέρ και η άλλη κατά μιας προτεινόμενης δήλωσης. Ορισμένες από τις δηλώσεις μπορεί να είναι οι εξής:

- Οι Ολυμπιακοί αγώνες πρέπει να γίνονται μόνο στην Ελλάδα.
- Η στολή στα σχολεία θα πρέπει να συνεχίσει να είναι υποχρεωτική.
- Είναι πιο υγιές να μεγαλώνει κανείς σε χωριό παρά σε πόλη.
- Τα παιδιά με αναπηρίες θα έπρεπε να φοιτούν σε ξεχωριστά σχολεία.
- Τα παιδιά παίρνουν πάντα το όνομα του παππού ή της γιαγιάς τους.
- Η ανάπτυξη της τεχνολογίας διευκόλυνε πολύ τη ζωή του σημερινού ανθρώπου.
- Η μόδα δίνει στυλ στους νέους.

Ο/η εκπαιδευτικός ορίζει με τα παιδιά τους κανόνες της συζήτησης κάποιιοι εκ των οποίων θα μπορούσαν να είναι και οι πιο κάτω:

- Η κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τις απόψεις της τις οποίες θα υποστηρίξει με επιχειρήματα.
- Όλοι ακούνε όταν μιλά ένα παιδί. Μπορούν να μιλήσουν μόνο αφού ολοκληρώσει.
- Ο/η ομιλητής/τρια πρέπει να προσπαθεί να θέτει τις απόψεις του με σαφή και συνεκτικό τρόπο στα πλαίσια του χρόνου που δίνεται.
- Στο τέλος της δραστηριότητας δεν θα υπάρχει νικητής και ηττημένος.

Το χρονοδιάγραμμα του παιχνιδιού πρέπει να αποφασιστεί από πριν.

Δραστηριότητα 4

> Γνωρίζουμε ο ένας τον άλλο

Σε αυτή τη δραστηριότητα είναι προτιμότερο οι μαθητές/τριες να καθίσουν δίπλα σε ένα συμμαθητή/τρια τους με τον/την οποίο/α δεν κάνουν πολλή παρέα. Δίνονται στα παιδιά πιθανά θέματα για τα οποία θα μπορούσαν να πάρουν πληροφορίες από τον συμμαθητή/τρια τους που κάθεται δίπλα τους. Κάποια θέματα θα μπορούσαν να είναι τα πιο κάτω:

- **τα μέλη της οικογένειάς τους**
- **οι φίλοι/ες τους**
- **το σπίτι τους**
- **τα ενδιαφέροντά τους**
- **μια ευχάριστη μέρα**

Δίνεται στα παιδιά ένα χρονικό διάστημα για συζήτηση και ανταλλαγή πληροφοριών για τα συγκεκριμένα θέματα. Έπειτα, ζητείται από το κάθε παιδί να σταθεί πίσω από τον/την διπλανό/ή του και να τον/την «συστήσει», με βάση τις πληροφορίες που συνέλεξε, στους υπόλοιπους. Η παρουσίαση θα πρέπει να γίνει στο γ' πρόσωπο. Με την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων, συζητείται το πώς ένιωσαν όλα τα παιδιά όταν παρουσίαζαν τα ίδια και όταν τους παρουσίαζε ο/η συμμαθητής/τρια τους.

Δραστηριότητα 5

> Συνέντευξη

Μια ομάδα μαθητών/τριών θα πρέπει να προετοιμάσει ερωτήσεις για μια συνέντευξη που θα ήθελαν να πάρουν από ένα συγκεκριμένο άτομο για ένα συγκεκριμένο θέμα. Η συνέντευξη μπορεί να γίνει στον/στη δάσκαλο/α της τάξης τους, εάν αυτός/αυτή το επιθυμεί.

Κατά τη διάρκεια της η συνέντευξη θα μαγνητοφωνείται. Αφού ολοκληρωθεί, μια άλλη ομάδα παιδιών θα αναλάβει την απομαγνητοφώνηση και καταγραφή της. Στη συνέχεια, μια τρίτη ομάδα, αφού διαβάσει το κείμενο της συνέντευξης θα πρέπει να κρίνει κατά πόσο οι ερωτήσεις που τέθηκαν κατά τη διάρκεια της ήταν σωστές ή αν θα έπρεπε να αλλάξει κάτι.

Τέλος, συζητούμε με τα παιδιά για την εμπειρία τους δίνοντας έμφαση στον εντοπισμό των παραγόντων που συμβάλλουν στον χαρακτηρισμό μια συνέντευξης ως επιτυχούς. Δίνεται επίσης σημασία στα σημεία που πρέπει να προσέχουμε όταν παίρνουμε μια συνέντευξη, έτσι ώστε κανείς να μη νιώσει άβολα κατά τη διάρκειά της.

Δραστηριότητα 6

> Παντομίμα

Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες. Στο ένα μέλος της μιας ομάδας δίνεται ένα όνομα από το θέμα που επιλέγηκε. Το θέμα μπορεί να είναι διάσημες προσωπικότητες, ταινίες, ονομασίες αντικειμένων, τρέχουσες ειδήσεις, κ.λπ.. Το παιδί πρέπει να βοηθήσει, με νοήματα και κινήσεις, την ομάδα του να μαντέψει το όνομα που του δόθηκε. Μπορεί να αναπτυχθούν τυποποιημένα σήματα μεταξύ των παιδιών ώστε να βοηθηθούν να μαντέψουν πιο εύκολα. Δίνεται καθορισμένος χρόνος, κοινός και για τις δυο ομάδες, για να βρουν το όνομα που καλούνται να μαντέψουν κάθε φορά.

Δραστηριότητα 7

> Συζήτηση για το προσωπικό ημερολόγιο

Αρχικά συζητούμε με τα παιδιά για το ότι το ημερολόγιο είναι κάτι πολύ προσωπικό. Εξαρτάται από το άτομο που το γράφει κατά πόσο θέλει να το μοιραστεί με άλλους. Σε ένα ημερολόγιο μπορούμε να καταγράψουμε τις δικές μας εμπειρίες και τα συναισθήματά μας καθώς και διάφορα γεγονότα που συμβαίνουν. Τα προσωπικά στοιχεία όπως όνομα, διεύθυνση, ημερομηνία γεννήσεως, κ.λπ., γράφονται στην πρώτη σελίδα. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν το δικό τους ημερολόγιο εάν έχουν την επιθυμία να το κάνουν.

Δραστηριότητα 9

> Έκδοση περιοδικού / εφημερίδας

Τα παιδιά της τάξης μπορούν να εκδώσουν δικό τους περιοδικό στο οποίο θα μπορούν να δημοσιεύουν τα ανέκδοτα και τις ιστορίες τους, αποσπάσματα από τα ημερολόγια τους, ποιήματα, εκθέσεις, άρθρα, κ.λπ., καθώς και τα σχέδιά τους.

Μια μικρή ομάδα παιδιών (συντακτική ομάδα) αναλαμβάνει την ευθύνη να επιλέξει το καλύτερο υλικό. Αν κάποιο άρθρο απ' αυτά που θα συλλέξουν περιέχει μικρά συντακτικά ή ορθογραφικά λάθη, γίνεται διόρθωση. Όταν τελειώσουν με την επιλογή και τη σύνταξη των κειμένων, προχωρούμε σε έκδοση του περιοδικού στο οποίο θα ήταν καλό να υπάρχει και στήλη επικοινωνίας με τη συντακτική ομάδα.

Καθ' όλη τη διάρκεια της πιο πάνω διαδικασίας θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους για την επικοινωνία μέσω ενός εντύπου.

2. Επικοινωνία

Εισαγωγή

Η επικοινωνία είναι η διαδικασία μέσα από την οποία μπορούμε να μοιραστούμε τις ιδέες και τα αισθήματά μας, καθώς και γεγονότα, με κάποιο άλλο πρόσωπο ή πρόσωπα. Απαιτούνται τουλάχιστον δυο άτομα για να αναπτυχθεί η διαδικασία της επικοινωνίας.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- **γνωρίζουν τι είναι επικοινωνία**
- **κατανοήσουν τη σημασία της επικοινωνίας στην καθημερινή ζωή**
- **αναγνωρίζουν τα διάφορα είδη συστημάτων επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται σε διάφορες περιστάσεις.**

Δραστηριότητα 1

> Τι είναι η επικοινωνία

Κάποια από τα παιδιά της τάξης χωρίζονται σε ζεύγη. Ο/η εκπαιδευτικός δένει τα μάτια ενός παιδιού από κάθε ζεύγος ώστε να μη βλέπει τίποτα. Ζητά από το άλλο παιδί του ζεύγους που μπορεί να δει, να καθοδηγήσει, προφορικά, το ζευγάρι του προς κάποιο συγκεκριμένο σημείο ή αντικείμενο. Βασικός όρος είναι το παιδί να καθοδηγεί τον σύντροφό του μόνο με τη βοήθεια των προφορικών οδηγιών, χωρίς να τον αγγίζει. Το παιδί που έχει δεμένα τα μάτια δεν μπορεί να μιλάει ή να ζητάει οδηγίες, αλλά θα πρέπει να ακολουθεί τις οδηγίες όπως τις λαμβάνει. Το μόνο που μπορεί να κάνει για να υποδείξει ότι δεν κατάλαβε τις οδηγίες που του δόθηκαν από τον καθοδηγητή του είναι να σταματήσει να περπατά.

Τα υπόλοιπα παιδιά, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, γράφουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με αυτή. Καταγράφουν, επίσης, πότε η οδηγία δεν ήταν αποτελεσματική ή δεν οδήγησε στην επιθυμητή κίνηση.

Ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα οι ρόλοι εναλλάσσονται. Το παιδί που έδινε τις οδηγίες έχει τώρα δεμένα τα μάτια. Τα υπόλοιπα παιδιά εξακολουθούν να παίρνουν σημειώσεις. Η άσκηση συνεχίζεται με τα υπόλοιπα ζεύγη παιδιών.

Ζητούμε από το παιδί με τα κλειστά μάτια και από τον καθοδηγητή του να μιλήσουν για τις δικές τους παρατηρήσεις και συναισθήματα κατά τη διαδικασία του παιχνιδιού.

Γίνεται συζήτηση με όλη την τάξη με άξονα τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- **Πότε δεν έκαναν βήμα τα παιδιά με δεμένα τα μάτια, ενώ είχαν ακούσει την οδηγία που τους δινόταν;**
- **Γιατί σταμάτησαν να περπατούν σε μερικές φάσεις;**
- **Γιατί τα παιδιά δεν μπορούσαν να καταλάβουν κάποιες οδηγίες;**
- **Τι θα χρειαζόταν για να τις καταλάβουν;**

Με την ολοκλήρωση της συζήτησης αναμένεται τα παιδιά να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι μια

βασική προϋπόθεση για επικοινωνία είναι να μπορεί ο ακροατής να κατανοεί αυτό που λέγεται. Όταν ο ακροατής δεν καταλαβαίνει το μήνυμα, τότε δεν υπάρχει επικοινωνία.

Δραστηριότητα 2

Χαλασμένο τηλέφωνο

Όλη η τάξη κάθεται σε κύκλο. Ο/η εκπαιδευτικός ψιθυρίζει μια σύντομη πρόταση στο αυτί του διπλανού παιδιού τόσο χαμηλόφωνα που κανένα άλλο παιδί να μην την ακούει. Ζητά από το παιδί να διαβιβάσει αυτό που άκουσε στο επόμενο παιδί με τον ίδιο τρόπο. Κάθε παιδί ψιθυρίζει στον διπλανό του μέχρι η πρόταση να κάνει τον γύρο του κύκλου και να επιστρέψει στον/στην εκπαιδευτικό που ανακοινώνει μεγαλόφωνα στην τάξη την πρόταση που του/της μετέφερε το τελευταίο παιδί. Συνήθως αυτή είναι εντελώς διαφορετική από την αρχική.

Ακολουθεί συζήτηση που επικεντρώνεται στα ακόλουθα:

- **Η αρχική πρόταση ήταν ίδια με την τελική;**
- **Πότε άλλαξε;**
- **Γιατί συνέβηκε αυτό;**
- **Ποια ήταν τα προβλήματα επικοινωνίας με την πρόταση;**

Στη συνέχεια συζητούμε τους λόγους για τους οποίους θα πρέπει οι άνθρωποι να επικοινωνούν μεταξύ τους. Τι θα συμβεί αν δεν υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων;

Θα πρέπει να τονιστεί ότι για να μπορούν οι άνθρωποι να ζήσουν σε μια ομάδα πρέπει να μοιράζονται τις σκέψεις τους και να δέχονται τη βοήθεια ο ένας του άλλου. Είναι απαραίτητο να καταλαβαίνουμε τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τα προβλήματα, τις ανάγκες κ.λπ. ο ένας του άλλου. Αυτό δεν μπορεί να γίνει χωρίς επικοινωνία. Η επικοινωνία έχει πολλές μορφές, μπορεί να είναι γραπτή, λεκτική, όπως ο λόγος ή το τραγούδι, και μη λεκτική όπως η επαφή με τα μάτια, η νοηματική γλώσσα, η αφή, κ.λπ.

Δραστηριότητα 3

> Συστήματα επικοινωνίας

http://bluebuddies.com/smurf_fun/smurf_advent_calendar/smurf_advent_calendar_2008.htm

Δείχνουμε την ακόλουθη εικόνα:

Τι προσπαθεί η Στρουμφίτα να πει στη φίλη της τη νεράιδα της Άνοιξης; Ποιο είναι το μέσο επικοινωνίας της;

Ακολουθως δείχνουμε μια άλλη εικόνα που παρουσιάζει ένα σύστημα επικοινωνίας για άτομα που δεν μπορούν να επικοινωνήσουν λεκτικά.

Ακολουθεί συζήτηση για τους διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι άνθρωποι όταν θέλουν πραγματικά να επικοινωνήσουν με κάποιον, μπορούν να βρουν και το κατάλληλο μέσο επικοινωνίας.

<http://sitemaker.umich.edu/356.kobza/files/pecs.jpg>

Δραστηριότητα 4

> Στοιχεία της επικοινωνίας

Ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα μια λέξη χωρίς νόημα όπως «ποδεμιτησχοινο» και ζητάει από τα παιδιά να σχεδιάσουν την εικόνα του «ποδεμιτησχοινο». Το πιθανότερο είναι ότι δεν θα μπορέσουν να το κάνουν. Συζητάει μαζί τους το γιατί δεν μπορούν να σχεδιάσουν κάτι.

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός γράφει την εξής πρόταση στον πίνακα – «Ο «ποδεμιτησχοινο» ήταν τόσο χαρούμενος σήμερα. Η χαρά του φαινόταν ακόμα και στον τρόπο που περπατούσε». Τα παιδιά ξανασχεδιάζουν τον «ποδεμιτησχοινο» με τη βοήθεια των πιο πάνω προτάσεων.

Ακολούθως, προστίθενται κι άλλες προτάσεις: «Ο «ποδεμιτησχοινο» ήταν τόσο χαρούμενος σήμερα. Η χαρά του φαινόταν ακόμα και στον τρόπο που περπατούσε. Ήταν χαρούμενος επειδή κατάφερε να ξεφύγει από την αλυσίδα του ιδιοκτήτη του. Ήταν τώρα ελεύθερος από τη φυλακή του σπιτιού και χαιρόταν που ήταν με τα άλλα σκυλιά του δρόμου».

Τα παιδιά καλούνται να προσθέσουν και τις υπόλοιπες πληροφορίες στο σχέδιο τους. Ακολουθεί συζήτηση:

- **Μπόρεσαν να σχεδιάσουν κάτι όταν ήταν γραμμένη στον πίνακα μόνο η λέξη «ποδεμιτησχοινο»;**
- **Μπόρεσαν να σχεδιάσουν κάτι με τη βοήθεια των πρώτων δυο προτάσεων; Αν ναι, τι σχεδίασαν;**
- **Την τρίτη φορά, όταν προστέθηκαν κι άλλες προτάσεις, μπόρεσαν να σχεδιάσουν κάτι περισσότερο; Αν ναι, τι σχεδίασαν; Τα σχέδιά τους ήταν τα ίδια τη δεύτερη και την τρίτη φορά ή ήταν διαφορετικά; Γιατί; Σε ποιο από τα τρία στάδια ήταν καλύτερη η επικοινωνία; Η επικοινωνία βελτιώθηκε όταν προστέθηκαν περισσότερα στοιχεία;**

Αναρτούμε στην τάξη όλες τις ζωγραφιές των παιδιών. Συζητούμε:

- **Είναι παρόμοια όλα τα σχέδια;**
- **Αν όχι, γιατί δεν είναι όλα ίδια αφού όλα τα παιδιά άκουσαν τις ίδιες προτάσεις πριν σχεδιάσουν;**

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το κάθε άτομο ερμηνεύει τα πράγματα με διαφορετικό τρόπο. Επίσης, οι σκέψεις και τα λόγια των άλλων δεν μπορούν πάντοτε να μεταφερθούν ακριβώς όπως ο ομιλητής προσπαθεί να τα εκφράσει. Ο τρόπος που συντελείται η επικοινωνία εξαρτάται και από τον ακροατή.

Συζητούμε για το τι θα συνέβαινε μεταξύ ομιλητή και ακροατή στις πιο κάτω περιπτώσεις. Θα μπορούσαν να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά ή όχι;

	Κατάσταση
1	Ο ομιλητής δεν γνωρίζει τη γλώσσα του ακροατή
2	Ο ομιλητής δεν μπορεί να κάνει αυτούς που τον ακούνε να καταλάβουν τις σκέψεις του. Για παράδειγμα, αν οι ακροατές δεν ξέρουν ανάγνωση, γραφή, αν δεν ακούνε ή δεν ενδιαφέρονται.
3	Ο ομιλητής δεν εκφράζεται με μη λεκτικό τρόπο, όπως π.χ. νοηματική γλώσσα, οπτική επαφή, κ.λπ.
4	Ο ομιλητής μιλά για πράγματα τα οποία ο ακροατής δεν μπορεί να καταλάβει

Δραστηριότητα 5

> Δίκτυο επικοινωνίας

Συζητούμε σχετικά με το τι γνωρίζουν για την τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τις εφημερίδες, το τηλέφωνο, το διαδίκτυο κ.λπ. Σε ποιες διαφορετικές συνθήκες χρησιμοποιούμε αυτά τα μέσα; Τα παιδιά μπορεί να αναφέρουν, ότι παρακολουθούν τηλεόραση: για ψυχαγωγία, για τις ειδήσεις, τα αθλητικά κ.λπ. Συμπεραίνουμε ότι σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις υπάρχει επικοινωνία.

Η επικοινωνία δεν μπορεί να υπάρξει σε απομόνωση, στη διαδικασία της εμπλέκεται ένα ή περισσότερα μέσα. Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, οι εφημερίδες, το τηλέφωνο, το διαδίκτυο είναι απλώς μερικά μέσα που ανήκουν σε ένα δίκτυο επικοινωνίας μέσω του οποίου πραγματοποιείται η μετάδοση των πληροφοριών.

Έπειτα, αναφερόμαστε σε τρόπους επικοινωνίας σε παλαιότερες εποχές. Προβληματίζουμε τα παιδιά για τους τρόπους με τους οποίους επικοινωνούσαν, στο παρελθόν, οι γονείς με τα παιδιά τους, τους φίλους τους ή συγγενείς τους που βρίσκονταν στο εξωτερικό. Πόσο συχνή ήταν η επικοινωνία αυτή; Επηρέαζε τη σχέση τους η συχνότητα της επικοινωνίας;

Στη συνέχεια, ζητούμε από τα παιδιά να κάνουν ένα κατάλογο με τους τρόπους με τους οποίους αυτοί επικοινωνούν σήμερα με φίλους ή συγγενείς τους, οι οποίοι μπορεί να βρίσκονται είτε στην Κύπρο, είτε στο εξωτερικό.

Έπειτα, συζητούμε μαζί τους για το μέσο που θα ήταν καλύτερα να χρησιμοποιήσουμε στην περίπτωση που θα θέλαμε να επικοινωνήσουμε με πολλά άτομα.

Στη συνέχεια ζητούμε από τα παιδιά να συμπληρώσουν το όνομα του μέσου επικοινωνίας που θα χρησιμοποιούσαν σε κάθε μια από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στον πίνακα:

	Περιπτώσεις		
	Ένας προς ένα	Ένας προς ομάδα	Ομάδα προς ομάδα
Όνομα μέσου επικοινωνίας			

Ζητούμε από τα παιδιά να σκεφτούν και να αναφέρουν τι θα πρέπει να προσέχουμε όταν μιλούμε σε δυαδικό επίπεδο, σε μικρή ομάδα ή σε μεγάλη ομάδα.

Τα παιδιά, στη συνέχεια, καλούνται να σημειώσουν ποια πρέπει να είναι τα χαρακτηριστικά ενός ομιλητή (πχ.: γλωσσική σαφήνεια, γνώση της διάθεσης και του επιπέδου του ακροατή) στις πιο πάνω περιπτώσεις και στη συνέχεια να συγκρίνουν τα χαρακτηριστικά αυτά.

Τέλος ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να αναφέρουν κινδύνους που τυχόν να προκύψουν από τη χρήση διαφόρων μέσων ή τρόπων επικοινωνίας και πώς διασφαλίζουμε την απάλειψη αυτών των κινδύνων ή τη μείωση τους στο ελάχιστο;

Π.χ. όταν θέλω να εκφράσω τον θυμό μου σε κάποια άτομα, με ποιο τρόπο θα το χειριστώ, ώστε να μην υπερβώ τα όρια;

3. Κρίνω το σωστό και το λάθος

Εισαγωγή

Σε αυτή την ενότητα, μέσα από την υλοποίηση των προτεινόμενων δραστηριοτήτων συζητούμε με τα παιδιά ότι το καλό και το κακό, το σωστό και το λάθος είναι πολύπλοκες έννοιες, οι οποίες επηρεάζονται από το πλαίσιο των καταστάσεων στο οποίο διαμορφώνονται ή χρησιμοποιούνται. Αναλύουμε, ακόμη, τις συνέπειες του ψέματος και διερευνούμε κατά πόσο το να το πει κάποιος είναι πάντα λανθασμένο. Ο στόχος της ενότητας, είναι να εμποδίσουν τα παιδιά, ότι από τη μια δεν είναι δυνατό να έχουμε απόλυτους ορισμούς του καλού και του κακού και από την άλλη ότι ηθικοί κανόνες του τύπου «ποτέ μη λες ψέματα» μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να τύχουν επαναδιαπραγμάτευσης. Παρόλα αυτά, καλό είναι να τονιστεί στα παιδιά ότι, μια κοινωνία στην οποία όλοι θα ψεύδονται συνεχώς δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Προβληματίζονται σχετικά με την πολυπλοκότητα των ηθικών κρίσεων
- Επεξεργάζονται νοητικά τις διάφορες καταστάσεις και να καταλήγουν σε δική τους κρίση
- Συνδέουν ηθικές αξίες στην προσπάθεια κατανόησης μιας κατάστασης
- Αντιλαμβάνονται τη σοβαρότητα της αλήθειας και τη χρήση της στην καθημερινή ζωή.

Δραστηριότητα 1

> Συζήτηση για το Σωστό και το Λάθος

Αρχικά συζητούμε με τα παιδιά τους λόγους για τους οποίους κάποιες συμπεριφορές θεωρούνται σωστές και άλλες λανθασμένες με βάση τους κοινά αποδεκτούς κοινωνικούς κανόνες. Τίθενται τα εξής ερωτήματα:

- Συμμορφώνονται όλοι οι άνθρωποι με τους κοινά αποδεκτούς κοινωνικούς κανόνες;
- Θα πρέπει να τους ακολουθούν πάντα;

Συζητούμε επίσης τα πιο κάτω σημεία:

- Είναι σημαντικό να συμπεριφερόμαστε στους γύρω μας, ακόμη και σε αυτούς που δεν συμπαθούμε, με τους ίδιους κοινωνικούς κανόνες που θεωρούμε σωστούς και ακολουθούμε και σαν άτομα.
- Η κρίση μας μπορεί να επηρεάζεται και από τις δοσμένες κάθε φορά συνθήκες. Για παράδειγμα, κάποιος που έπεσε θύμα κλοπής ίσως να μην είναι σε θέση να κρίνει αντικειμενικά πώς πρέπει να τιμωρηθούν οι δράστες.
- Πριν την υλοποίηση κάποιας πράξης πρέπει να αναλογιζόμαστε τις πιθανές συνέπειές της και να είμαστε έτοιμοι να αναλάβουμε τις ευθύνες που θα προκύψουν.

Δραστηριότητα 2

> Μελέτη περίπτωσης

Δίνεται η πιο κάτω ιστορία στα παιδιά:

«Ο Κώστας και ο Γιάννης είναι συμμαθητές. Κάποια στιγμή, την ώρα του διαλείμματος ο Κώστας μπήκε μέσα στην τάξη και πήρε το βιβλίο των μαθηματικών του Γιάννη. Κάποια παιδιά πληροφόρησαν τον Γιάννη για το τι έγινε και εκείνος θυμωμένος, μαζί με δύο άλλους συμμαθητές, πλησίασε τον Κώστα, του πήρε το βιβλίο και τον έσπρωξε».

Η ιστορία αναφέρεται στον γενικότερα αποδεκτό κανόνα ότι δεν παίρνουμε κάτι το οποίο δεν μας ανήκει, χωρίς την άδεια του κατόχου του.

Οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους για τα πιο κάτω σημεία:

- **Ο Κώστας δεν έπρεπε να πάρει χωρίς να ρωτήσει το βιβλίο του Γιάννη.**
- **Ο Γιάννης, αν και ένιωσε αδικημένος, δεν έπρεπε να χτυπήσει τον συμμαθητή του.**
- **Ο Γιάννης, επειδή ένιωσε αδικημένος, είχε κάθε λόγο να εκφράσει τα συναισθήματά του.**

Ζητούμε από τα παιδιά να προτείνουν κάποιες λύσεις, που στη συγκεκριμένη περίπτωση, θα απέτρεπαν τη δημιουργία του άσχημου κλίματος που δημιουργήθηκε.

Καταλήγουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- ο Κώστας, παίρνοντας ένα βιβλίο που δεν του ανήκε, σίγουρα δεν συμπεριφέρθηκε σωστά. Θα έπρεπε όμως να του δοθεί η ευκαιρία να αιτιολογήσει την πράξη του στο αρμόδιο άτομο, που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ο/η δάσκαλος/α ή ο/η διευθυντής/τρια του σχολείου, το οποίο και θα κρίνει αν πρέπει να τιμωρηθεί ή όχι.
- ο Γιάννης, αν και ένιωσε άσχημα που του πήραν το βιβλίο, δεν έπρεπε να πάρει την πρωτοβουλία να τιμωρήσει ο ίδιος τον συμμαθητή του. Την ίδια πρωτοβουλία δεν έπρεπε να αναλάβουν και οι δύο συμμαθητές του που τον βοήθησαν.

Η συζήτηση θα βοηθήσει τα παιδιά να καταλάβουν ότι για να κρίνουμε μια πράξη πρέπει να γνωρίζουμε το πλαίσιο μέσα στο οποίο υλοποιήθηκε. Πριν καταλήξουμε σε οποιαδήποτε κρίση είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τα γεγονότα που οδήγησαν σε αυτήν. Απαιτείται λογική σκέψη, ευαισθησία και απάλειψη οποιασδήποτε προκατάληψης για να μπορέσουμε να διακρίνουμε κάθε φορά το σωστό από το λάθος.

Δραστηριότητα 3

> Μελέτη περίπτωσης

Συζητούμε τις πιο κάτω ιστορίες και καταγράφουμε στον πίνακα τις διάφορες απόψεις των παιδιών.

1. **Η Ελένη, ένα πρωί που έκανε αρκετό κρύο, πήγε στο σχολείο χωρίς τη ζακέτα της. Πριν μπει στην τάξη της, είδε μια ξεχασμένη ζακέτα πάνω σε ένα παγκάκι στην αυλή και τη φόρεσε.**

Κάποιες απόψεις των παιδιών θα μπορούσαν να είναι οι ακόλουθες:

- **Θα πρέπει να γίνει παρατήρηση στην Ελένη γι' αυτό που έκανε γιατί δεν πρέπει να παίρνει πράγματα τα οποία δεν της ανήκουν.**

- Η Ελένη είχε δικαιολογία για να πάρει τη ζακέτα.
- Θα έπρεπε να υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι πράξεις αυτές θα θεωρούνταν δικαιολογημένες.

2. Ο κύριος Νίκος, ενώ οδηγούσε το αυτοκίνητό του σε έναν έρημο δρόμο, χτύπησε έναν ποδηλάτη που πετάχτηκε από κάποιο στενό. Αμέσως, κατέβηκε από το αυτοκίνητό του, για να δει σε τι κατάσταση βρισκόταν ο χτυπημένος. Διαπίστωσε ότι ο ποδηλάτης έσπασε το χέρι του και έπρεπε να τον δει άμεσα κάποιος γιατρός. Το δικό του αυτοκίνητο ήταν χτυπημένο σε τέτοιο βαθμό που δεν θα μπορούσε να μεταφέρει με αυτό τον τραυματία στο πλησιέστερο νοσοκομείο. Έτσι, σταμάτησε ένα διερχόμενο αυτοκίνητο και χωρίς να ρωτήσει τον οδηγό του, άνοιξε απότομα την πόρτα και έβαλε μέσα τον τραυματία. Έπειτα, επιτακτικά, ζήτησε από τον οδηγό να τους μεταφέρει στο πλησιέστερο νοσοκομείο. Ο οδηγός, ξαφνιασμένος, δεν αντέδρασε άμεσα οπότε ο κύριος Νίκος, πήρε τη θέση του στο τιμόνι και οδήγησε μέχρι το νοσοκομείο.

Κάποιες απόψεις των παιδιών θα μπορούσαν να είναι οι ακόλουθες:

- Ο κύριος Νίκος είχε το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει το αυτοκίνητο χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη του μια και ήθελε να βοηθήσει τον τραυματία.
- Ο οδηγός δεν αντέδρασε σωστά, αλλά ήταν ίσως δικαιολογημένος.

Συζητούμε με τα παιδιά ότι, παρόλο που μπορεί να έχουμε καλές προθέσεις, δεν μπορούμε να αντιδρούμε πάντα αυθαίρετα και με βάση το τι πιστεύουμε εμείς σωστό και λογικό. Ζητούμε από τα παιδιά να προβληματιστούν για το τι θα γινόταν αν όλοι αρχίζαμε να ερμηνεύουμε τους νόμους με βάση το τι θεωρούμε εμείς σωστό κάθε φορά. Σίγουρα η κοινωνία θα κατέρρευε.

Δραστηριότητα 4

> Συζήτηση για το Ψέμα

Συζητούμε με τα παιδιά τα ακόλουθα:

- Αν λέμε συχνά ψέματα χάνουμε την αξιοπιστία μας. Οι άνθρωποι παύουν να μας έχουν εμπιστοσύνη. Επιπλέον, το ένα ψέμα οδηγεί στο άλλο και αρχίζει ένας φαύλος κύκλος.
- Για παράδειγμα αν καυχόμαστε συνεχώς για το πόσο πλούσια είναι μια θεία μας, σε κάποια φάση θα χρειαστεί να καταφύγουμε σε όλο και περισσότερα ψέματα για να καλύψουμε το αρχικό.
- Υπάρχουν περιπτώσεις όπου είναι προτιμότερο να πούμε ένα ψέμα. Ζητούμε από τα παιδιά να φανταστούν τέτοιες περιπτώσεις.
- Αν άρχιζαν όλοι οι άνθρωποι να λένε ψέματα, θα μπορούσε η ζωή να συνεχιστεί ομαλά; Πόσο χάος θα επικρατούσε στη ζωή μας; Δεν θα μπορούσαμε πλέον να εμπιστευτούμε κανέναν.

4. Η Ταυτότητά μου

Εισαγωγή

Από τη στιγμή της γέννησής μας γινόμαστε μέλη ενός δικτύου σχέσεων. Η πρώτη δικτύωση γίνεται με την οικογένειά μας – μητέρα, πατέρα, αδέρφια κ.λπ. Η οικογένεια αποτελεί μέρος μιας κοινότητας και ενός ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Δεν επιλέγουμε πού γεννιόμαστε αλλά καθώς μεγαλώνουμε, σταδιακά καθορίζουμε τον εαυτό μας και τις σχέσεις μας. Αμφισβητούμε ορισμένες σχέσεις, αναπτύσσουμε και εδραιώνουμε ή προσπαθούμε να ξεφύγουμε από κάποιες άλλες. Το πώς αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας και πώς μας αντιλαμβάνονται οι άλλοι, συμβάλλει στον καθορισμό και την αντίληψη της ταυτότητάς μας. Όταν είμαστε σε θέση να συλλογιζόμαστε τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές μας, το κοινωνικό μας περιβάλλον, τα δυνατά και αδύνατά μας σημεία, μπορούμε να διαμορφώνουμε συνειδητά τις σχέσεις μας και να καθορίζουμε και να αντιλαμβανόμαστε την ταυτότητά μας.

Οι απαιτήσεις της κοινωνίας, μας υποχρεώνουν να βιώνουμε διάφορους ρόλους. Ο κάθε ρόλος μπορεί να φέρει στην επιφάνεια μια διαφορετική ταυτότητα, έστω κι αν είναι ίδιο το άτομο που βιώνει τους διαφορετικούς ρόλους.

Μπορεί να ανήκουμε σε πολλές διαφορετικές ομάδες ή σύνολα. Για παράδειγμα, πολλοί από εμάς, μπορεί να ανήκουμε σε κοινές ομάδες – π.χ. να είμαστε όλοι μαθητές/τριες. Ακόμη μπορεί ταυτόχρονα να ανήκουμε σε διαφορετικές ομάδες με βάση τη θρησκεία, το φύλο, τα ενδιαφέροντα μας και άλλα. Μπορεί να τρέφουμε έντονα συναισθήματα για ορισμένες από τις ομάδες στις οποίες ανήκουμε και όχι τόσο έντονα για κάποιες άλλες.

Εξετάζοντας τις πολλαπλές ταυτότητές μας και τις ταυτότητες των άλλων, μπορούμε να κατανοούμε καλύτερα τη δική μας συμπεριφορά και των γύρω μας. Αυτή η κατανόηση συμβάλλει στο να επιτύχουμε αρμονία και συνοχή, όχι μόνο εσωτερική αλλά και κοινωνική.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Αναγνωρίζουν κάποια ιδιαίτερα γνωρίσματα του εαυτού τους, συμπεριλαμβανομένων των δυνατών και αδύνατών τους σημείων
- Αναλύουν τις ικανότητές τους και να συσχετίζουν την ανάπτυξή τους και με το περιβάλλον στο οποίο ζουν
- Εκφράζουν σεβασμό και συναισθήματα υποστήριξης απέναντι στους άλλους
- Εξετάζουν τις οικογενειακές και κοινωνικές τους σχέσεις.

Δραστηριότητα 1

> Καταγραφή ατόμων που γνωρίζουν

Τα παιδιά ετοιμάζουν μια λίστα από άτομα που γνωρίζουν. Καταγράφουν τα ονόματα στον πιο κάτω πίνακα και επιχειρούν να συμπληρώσουν τις στήλες με βάση το ποια θεωρούν ότι είναι η γνώμη γνωστών τους ατόμων για τα ίδια.

	Όνόματα συγγενών, και ατόμων που σε γνωρίζουν	Ανάφερε χαρακτηριστικά/ συνήθειες που θαυμάζουν σ' εσένα καθένα από τα άτομα της διπλανής στήλης	Ποια χαρακτηριστικά σου θα ήθελες να βελτιώσεις;	Δεν γνωρίζω
1.	Πατέρας			
2.	Μητέρα			
3.	Παππούς			
4.	Γιαγιά			
5.	Θείος			
6.	Θεία			
7.	Αδερφός			
8.	Αδερφή			
9.	Φίλη/φίλος			
10.				
11.			
12.				
13.				
14.				

Όταν τα παιδιά τελειώσουν την άσκηση, κάθονται σε κύκλο και συζητούμε τα πιο κάτω σημεία:

- 1. Ποια χαρακτηριστικά/συνήθειες των ατόμων φαίνεται να αρέσουν περισσότερο στον περίγυρό τους;**
- 2. Ποια χαρακτηριστικά/συνήθειες των ατόμων φαίνεται να μην αρέσουν, συνήθως, στον περίγυρό τους;**

Επισημαίνεται ότι κατά τη διάρκεια της συζήτησης μιλάμε γενικά για τα διάφορα χαρακτηριστικά/συνήθειες των παιδιών και δεν αναφερόμαστε σε καμία περίπτωση ονομαστικά στα ιδιαίτερα γνωρίσματα κάποιου παιδιού.

Στη συνέχεια, διερευνούμε με τα παιδιά τους λόγους για τους οποίους κάποια χαρακτηριστικά/συνήθειες είναι ιδιαίτερα δημοφιλή ενώ κάποια άλλα όχι. Προβληματίζουμε τα παιδιά για το ότι κάποια από τα χαρακτηριστικά/συνήθειες τους που δεν αρέσουν στους συγγενείς ή φίλους ήταν ιδιαίτερα γνωρίσματα αυτών των ατόμων όταν ήταν οι ίδιοι παιδιά. Τους ζητούμε να αναφέρουν σχετικές ιστορίες.

Δραστηριότητα 2

> Πώς βλέπω τους άλλους

Είναι εξίσου σημαντικό να κατανοούμε πώς η ταυτότητα δημιουργείται με βάση το πώς σχετιζόμαστε με τους άλλους. Η ακόλουθη δραστηριότητα θα είναι χρήσιμη για να κατανοήσουμε αυτή την πτυχή.

Τα παιδιά καταγράφουν ποια χαρακτηριστικά των γύρω τους, τους αρέσουν και ποια όχι. Στη συνέχεια συζητούμε τους λόγους για τους οποίους θεωρούν ότι τους αρέσουν κάποια χαρακτηριστικά ενώ κάποια άλλα όχι.

Έπειτα συζητούμε με τα παιδιά το γεγονός ότι οι συμπάθειες και αντιπάθειες διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό και από τις προσδοκίες που έχουμε ο ένας από τον άλλο.

Διερευνούμε μαζί τις προσδοκίες που έχουν τα παιδιά από τη μητέρα, τον πατέρα, τα αδέρφια, τους γείτονες, τους μεγαλύτερους, τους συμμαθητές, τους δασκάλους τους. Ακόμη, συζητούμε για τις προσδοκίες που έχουν οι άλλοι από τα παιδιά.

Εντοπίζουμε ότι υπάρχουν προσδοκίες και απαιτήσεις που σχετίζονται άμεσα με τη σχέση γονιών και παιδιού.

Προβληματιζόμαστε για το ποιες προσδοκίες είναι γενικές, δηλαδή είναι πράγματα που περιμένουμε όλοι από όλους. Ο σεβασμός και η ευγένεια είναι δυο τέτοιες απαιτήσεις που έχουμε από όλους ασχέτως ηλικίας και σχέσης.

Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να κλείσει τη συζήτηση συνοψίζοντας ότι έχουμε όλοι συμπάθειες και αντιπάθειες. Όλοι έχουμε το δικαίωμα να ζήσουμε με τις δικές μας συμπάθειες και αντιπάθειες, ενδιαφέροντα και επιθυμίες εφόσον συμπεριφερόμαστε στους γύρω μας όπως θα θέλαμε να μας συμπεριφέρονται. Αυτό άλλωστε θα αναμέναμε και από τους άλλους.

Δραστηριότητα 3

> Πώς βλέπω τον εαυτό μου

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να ζωγραφίσουν μια αυτοπροσωπογραφία τους που να συνδέεται με κάποια ικανότητα, φιλοδοξία, στόχο ή επιθυμία τους. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τα παιδιά να αναλύσουν τον εαυτό τους όπως αυτός προκύπτει μέσα από τη συγκεκριμένη ζωγραφιά. Η δραστηριότητα αυτή βοηθάει τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τις επιθυμίες και τις φιλοδοξίες τους, τις ικανότητές τους, τα δυνατά και αδύνατα τους σημεία.

Δραστηριότητα 4

> Ο εαυτός μου

Ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τα παιδιά να συμπληρώσουν, το καθένα μόνο του, το παρακάτω φυλλάδιο:

	Ποια χαρακτηριστικά σου σου αρέσουν;	Ποια χαρακτηριστικά σου δεν σου αρέσουν;	Ποια χαρακτηριστικά σου μπορείς να βελτιώσεις;
1.	Τα μάτια μου	Τα μαλλιά μου	Τη φωνή μου
2.	Το ότι ζωγραφίζω καλά	Το ότι θυμώνω εύκολα	Τον τρόπο που χορεύω
3.		

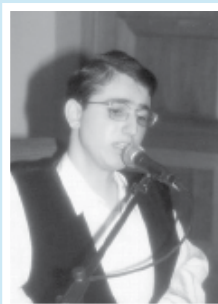
Όταν τα παιδιά τελειώσουν την άσκηση καθόμαστε όλοι μαζί σε κύκλο και συζητούμε τα πιο κάτω σημεία:

1. Ποια χαρακτηριστικά φαίνεται να αρέσουν στα περισσότερα παιδιά;
2. Ποια χαρακτηριστικά φαίνεται να μην αρέσουν στα περισσότερα παιδιά;

3. Ποια χαρακτηριστικά θέλουν να βελτιώσουν τα περισσότερα παιδιά; Με ποιο τρόπο; Υπάρχουν κάποια άτομα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στη διαδικασία βελτίωσης;

Σημειώνεται ότι τόσο σε αυτήν όσο και σε άλλες παρόμοιες δραστηριότητες τα παιδιά δεν μιλάνε στο σύνολο της τάξης για προσωπικά ή ιδιαίτερα τους γνωρίσματα και προβλήματα ή ανησυχίες.

Στη συνέχεια διαβάζουμε το πιο κάτω κείμενο για τη ζωή ενός νεαρού Κύπριου μουσικού με στόχο να βοηθήσουμε τα παιδιά να αντιληφθούν ότι κάποιιο περιορισμοί που έχει ένα άτομο δεν μπορούν να το αποτρέψουν από το να αναπτύξει άλλες δυνατότητες που μπορεί να έχει.

Είμαι ο Στέλιος Πισής. Γεννήθηκα στη Λεμεσό το 1976 και από τα πέντε μου χρόνια ανακάλυψα την κλίση και το ταλέντο μου στη μουσική. Ξεκίνησα αυτοδίδακτος παίζοντας πιάνο. Την ίδια περίοδο όμως οι γιατροί διέγνωσαν ότι έπασχα από Μυϊκή Δυστροφία, μια σοβαρή ασθένεια που χτυπά το μυϊκό σύστημα του ασθενή με αποτέλεσμα τη σταδιακή εξασθένηση των μυών. Έτσι, λόγω των κινητικών δυσκολιών που προέκυψαν άρχισα να ασχολούμαι με τα ηλεκτρονικά μουσικά όργανα μιας και δεν είχα πλέον τη δυνατότητα να παίζω πιάνο. Από τα δέκα μου χρόνια χρησιμοποιώ αναπηρικό καροτσάκι και παράλληλα άρχισα εντατικά μαθήματα μουσικής με καθηγητή στο σπίτι. Το 1996 μπήκα για τα καλά στον χώρο την σύγχρονης μουσικής τεχνολογίας χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικό υπολογιστή και synthesizers με τη δυνατότητα πλέον να συνθέτω και να ενορχηστρώνω ο ίδιος τα κομμάτια μου. Τα τελευταία χρόνια η κατάσταση της υγείας μου σταδιακά επιδεινώνεται και έτσι τώρα η ασθένεια με κρατά μόνιμα σ' ένα κρεβάτι, μ' έναν αναπνευστήρα. Παρ' όλα αυτά, συνεχίζω με ενθουσιασμό και μεράκι, χωρίς να τα βάζω κάτω, να δημιουργώ με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού υπολογιστή γράφοντας μία-μία νότα με το ποντίκι.

Έχω πολλές διακρίσεις στον χώρο της μουσικής. Το 1994 πήρα το πρώτο βραβείο σε παγκύπριο διαγωνισμό σύνθεσης τραγουδιού με το τραγούδι «Είναι στολίδι τ' ουρανού». Μετά από ένα χρόνο βραβεύτηκα από την **Unesco** στα πλαίσια του προγράμματος «**Artists across the frontiers**» για το τραγούδι μου «**Ψηφίδες**». Το 1999 συνεργάστηκα με τη Συμφωνική Ορχήστρα του Κρεμλίνου στον δεύτερο προσωπικό μου δίσκο με τίτλο «**Υπέρβαση**», ο οποίος περιέχει ορχηστρική μουσική. Στις 27 Ιουνίου 2005 μου απονεμήθηκε το «**Βραβείο Θέλησης**» στα πλαίσια της διοργάνωσης των βραβείων «**Leaders of the Year Awards 2004 (Κύπρου)**» και ένα χρόνο αργότερα το βραβείο «**Θέλησης και δύναμης ψυχής**» στην πανελλήνια διοργάνωση των βραβείων «**Leaders of the Year 2005 (Ελλάδας)**».

(www.steliospissis.com.cy)

Δραστηριότητα 5

> Η έννοια της ομορφιάς

Ο/η εκπαιδευτικός συζητάει με τα παιδιά πώς νιώθουμε όταν κάποιος/α μας βρίσκει όμορφους. Αναμένεται τα παιδιά να αναφέρουν ότι νιώθουν χαρά ή κάποιο άλλο θετικό συναίσθημα. Ο/η εκπαιδευτικός ζητάει απ' τα παιδιά να αναφέρουν τους λόγους για τους οποίους νιώθουμε αυτά τα θετικά συναισθήματα στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ρωτάει έπειτα τα παιδιά να αναφέρουν πώς νιώθουμε όταν μας θεωρούν άχαρους και συνηθισμένους; Προβληματίζει τα παιδιά για το αν έχουμε όλοι τις ίδιες απόψεις για την ομορφιά και συζητά μαζί τους πώς τα πρότυπα ομορφιάς ποικίλουν από τόπο σε τόπο, από άτομο σε άτομο. Τονίζεται στα παιδιά ότι το κάθε άτομο είναι μοναδικό και ότι ο κα-

θένας από μας έχει κάτι το ξεχωριστό. Η συγκεκριμένη αναγνώριση είναι απαραίτητο να γίνει από κάθε άτομο μια και αυτή αποτελεί το πρώτο βήμα για τη δημιουργία μιας θετικής ταυτότητας για τον εαυτό μας.

Αναφερόμαστε στα διάφορα πρότυπα φυσικής ομορφιάς. Ποια είναι τα φυσικά χαρακτηριστικά που μπορεί να συμβάλλουν στο να είναι κάποιος όμορφος; Είναι η επιδερμίδα, το σχήμα της μύτης, το στόμα, τα μάτια, το χρώμα των μαλλιών; Μπορεί ένα άτομο να είναι όμορφο απλώς και μόνο επειδή έχει λευκή επιδερμίδα;

Η ομορφιά δεν έχει να κάνει μόνο με την εξωτερική εμφάνιση. Δεν εξαρτάται από ένα και μόνο φυσικό χαρακτηριστικό αλλά είναι ένας συνδυασμός της εξωτερικής και – πάνω από όλα – της εσωτερικής προσωπικότητας ενός ατόμου. Γι' αυτό άλλωστε βρίσκουμε όμορφα τα πρόσωπα που συμπαθούμε, αγαπάμε και θαυμάζουμε.

Έπειτα ο/η εκπαιδευτικός συζητάει με τα παιδιά για το πώς επηρεαζόμαστε, γενικά, από τις απόψεις των άλλων για μας. Συζητάει ακόμη μαζί τους για το πώς αφήνουμε την εικόνα του εαυτού μας να εξαρτάται από τις συμπάθειες και αντιπάθειες των άλλων. Μέσα από τη συζήτηση εντοπίζονται ακόμη γενικές αντιδράσεις των ατόμων όταν ακούνε αρνητικά σχόλια σε περιπτώσεις όπου δεν συμπεριφέρονται σύμφωνα με τα αναμενόμενα πρότυπα. Περαιτέρω ο/η εκπαιδευτικός προβληματίζει τα παιδιά για τους λόγους για τους οποίους πληγωνόμαστε όταν ακούμε αρνητικά σχόλια για τον εαυτό μας.

Δραστηριότητα 6

> Διαμόρφωση ταυτότητας

Ο/η εκπαιδευτικός συζητά με τα παιδιά για το πώς οι καθημερινές μας δραστηριότητες μπορούν να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της ταυτότητας ενός ατόμου. Στη συνέχεια προβληματιζόμαστε κατά πόσο η έλλειψη ευκαιριών επιδρά αποτρεπτικά στο να αναδυθούν κάποια ταλέντα ενός ατόμου. Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά ότι ένα ταλέντο μπορεί να βγει στην επιφάνεια μόνο αν δοθούν οι κατάλληλες ευκαιρίες και διασφαλιστούν οι απαραίτητες συνθήκες.

5. Γνωρίζω το Σώμα μου

Εισαγωγή

Η εφηβεία είναι μια περίοδος όπου πραγματοποιούνται πολλές αλλαγές στο σώμα και το μυαλό μας. Οι ορμονικές αλλαγές οδηγούν σε ασυνήθιστες συναισθηματικές μεταβολές, πρωτόγνωρες για το άτομο. Οι ραγδαία μεταβαλλόμενες αναλογίες του σώματος και οι νέες αισθήσεις που προκύπτουν και οφείλονται στη σεξουαλική ανάπτυξη προκαλούν ανησυχία. Αυτή η ενότητα έχει στόχο να βοηθήσει τους εφήβους να κατανοήσουν τις φυσικές, γνωστικές, κοινωνικές και συναισθηματικές αλλαγές που οφείλονται στην εφηβεία για να μπορέσουν να αναπτύξουν μια υγιή ισορροπημένη αντιμετώπιση της σεξουαλικότητάς τους, αλλά και να αντιληφθούν πώς αυτή σχετίζεται με τον κόσμο γύρω τους.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Αναπτύξουν υγιή εικόνα για τον εαυτό τους
- Συζητήσουν με άνεση τις δικές τους εμπειρίες και απορίες
- Διευκρινίσουν εσφαλμένες εντυπώσεις γύρω από τη σεξουαλικότητα

Δραστηριότητα 1

> Το Σώμα μου κι Εγώ

Το μάθημα ξεκινά με τον/την εκπαιδευτικό να διασαφηνίζει ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιόμαστε ως αγόρια ή κορίτσια και στη συνέχεια μεγαλώνουμε και γινόμαστε άντρες ή γυναίκες.

Στη συνέχεια ζητείται από τα παιδιά να καταγράψουν, κατά ομάδες, στον πίνακα που ακολουθεί τις αλλαγές που βιώνουν τα κορίτσια και τα αγόρια μεγαλώνοντας. Οι φυσικές αλλαγές για το κάθε φύλο καταγράφονται ξεχωριστά.

Από αγόρι σε άντρα	Από κορίτσι σε γυναίκα
Αύξηση τριχοφυΐας σε όλο το σώμα	Ανάπτυξη στήθους
Εμφάνιση τριχοφυΐας σε συγκεκριμένα σημεία του σώματος	Έναρξη διαδικασίας παραγωγής ωαρίων άρα και εμφάνιση περιόδου (εμμηνόρροια)
Αλλαγή της χροιάς τη φωνής (πιο βραχνή και βαθιά)	Εμφάνιση τριχοφυΐας σε συγκεκριμένα σημεία του σώματος
Δυνάμωμα των μυών σε διάφορα μέρη του σώματος (π.χ. μπράτσα)	Αλλαγή της φωνής
Αλλαγή του μεγέθους και του χρώματος των γεννητικών οργάνων. Έναρξη διαδικασίας παραγωγής σπερματοζωαρίων	Δυνατότητα εγκυμοσύνης και τοκετού

Ο/η εκπαιδευτικός θα ήταν καλό να αναφέρει ότι δεν αναπτύσσονται ή εμφανίζονται όλα τα χαρακτηριστικά και οι αλλαγές σε όλα τα άτομα και ότι και η ένταση ή η έκταση εμφάνισης ποικίλλει από άτομο σε άτομο.

Στη συνέχεια, δίνεται σε κάθε ομάδα το περίγραμμα του ανθρώπινου σώματος σχεδιασμένο σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και ζητείται από τα παιδιά να σχεδιάσουν και να σημειώσουν πάνω σ' αυτό τα διάφορα μέρη του σώματος, συμπεριλαμβανομένων και των γεννητικών και αναπαραγωγικών οργάνων. Προτείνεται η δραστηριότητα να ξεκινήσει με τον σχεδιασμό από τα παιδιά των πιο «απλών οργάνων» (π.χ. χέρι, πόδι, κεφάλι).

Δραστηριότητα 2

> Σωματικές αλλαγές

Καθώς τα παιδιά μπαίνουν στην εφηβεία τα σωματικά τους χαρακτηριστικά μεταβάλλονται.

Στοιχεία για την έμμηνου ρύση:

- Εμφανίζεται σε κορίτσια ηλικίας 9–16 ετών και συνεχίζεται κάθε μήνα μέχρι περίπου τα 50 χρόνια.
- Κάθε μήνα, σε μια από τις δυο ωθήκες, ωριμάζει ένα ωάριο το οποίο στη συνέχεια προωθείται στην κοιλιακή χώρα. Αυτή η διαδικασία ονομάζεται ωορρηξία. Καθ' όλη τη διάρκεια της ωορρηξίας το σώμα ετοιμάζεται για μια πιθανή εγκυμοσύνη με επικάλυψη της εσωτερικής επένδυσης της μήτρας με ιστούς και αιμοφόρα αγγεία, τα οποία θα βοηθήσουν το ωάριο αν γονιμοποιηθεί να αναπτυχθεί.
- Αν το ωάριο δεν συναντήσει σπερματοζωάριο μέχρι να φτάσει στην κοιλιακή χώρα, καταστρέφεται. Επειδή δεν θα υπάρξει εγκυμοσύνη οι επιπλέον ιστοί και τα αιμοφόρα αγγεία που δημιουργήθηκαν αποκολλώνται από τη μήτρα και αποβάλλονται από το άνοιγμα του κόλπου μέσω της εμμήνου ρύσεως.
- Οι πρώτοι κύκλοι εμμήνου ρύσεως μπορεί να είναι ανώμαλοι και να χρειαστεί να περάσουν 12- 18 μήνες προτού ομαλοποιηθούν.
- Η εμμηνορροσία λαμβάνει χώρα κατά μέσο όρο ανά 26-40 ημέρες και διαρκεί 4-5 ημέρες, ή σε ορισμένες περιπτώσεις 2-3 ή 7-8 ημέρες αντίστοιχα. Κατά τη διάρκεια κάθε περιόδου χάνεται μια ποσότητα αίματος ίση με ένα μικρό φλιτζάνι του τσαγιού η οποία αναπληρώνεται, από τον οργανισμό, μέσα σε λίγες μέρες.
- Κατά τη διάρκεια της εμμήνου ρύσεως μπορεί να υπάρξουν κάποιες ενοχλήσεις ή κράμπες. Η χρήση θερμοφόρας μπορεί να βοηθήσει στα συγκεκριμένα συμπτώματα. Σε περίπτωση όμως που οι πόνοι ή οι ενοχλήσεις επιμένουν τότε θα πρέπει να ζητηθεί ιατρική συμβουλή.

Υγιεινή κατά την εμμηνορροσία:

- Καθημερινό ντους και πλύσιμο των γεννητικών οργάνων
- Χρήση σερβιέτας υγείας η οποία να αλλάζεται 3-4 φορές την ημέρα
- Αλλαγή εσώρουχου και πλύσιμο καθημερινά.

Αλλαγές σε κορίτσια

Όσον αφορά τα κορίτσια η πιο σημαντική αλλαγή που συμβαίνει είναι η έναρξη της περιόδου (έμμηνος ρύση). Άλλες αλλαγές είναι η μεγέθυνση των μαστών, και η τριχοφυΐα κάτω από τις μασχάλες και στην ηβική χώρα.

Όπως τα κορίτσια, έτσι και τα αγόρια βιώνουν σωματικές αλλαγές με την έναρξη της εφηβείας. Αλλάζει η φωνή τους, ενισχύεται η τριχοφυΐα σε μέρη του σώματος όπου ήδη υφίσταται και εμφανίζεται τρίχωμα σε περιοχές όπως το στήθος, οι μασχάλες και το εφήβαιο. Επίσης φαρδαινούν οι ώμοι και το στήθος, τα γεννητικά όργανα μεγαλώνουν και σκουραίνουν και έρχονται οι ονειρώξεις (εκσπερμάτιση στον ύπνο). Ακόμη, αυξάνεται η εφίδρωση, εμφανίζεται χνούδι στο πρόσωπο και το δέρμα γίνεται, συνήθως, πιο λιπαρό ενώ συχνά εμφανίζεται και ακμή.

Τα παιδιά μπορούν να κάνουν μια μικρή έρευνα σχετικά με τις αλλαγές που συμβαίνουν στα αγόρια και στα κορίτσια. Δίνονται κάποιες ιστοσελίδες όπως:

www.paidorama.com

<http://195.251.2034/b&g/index.html>

<http://e-psychology.gr/content/view/202/76/>

Σεξουαλικότητα - Μύθοι και Εσφαλμένες Αντιλήψεις

Στις περισσότερες κουλτούρες η έναρξη της εφηβείας θεωρείται ένα σημαντικό στάδιο κατά το οποίο οι κανόνες και τα πρότυπα της κοινωνίας και της οικογένειας καθίστανται πιο έντονα. Τα παιδιά θα πρέπει να αναλύσουν τις πηγές εσφαλμένων αντιλήψεων και πληροφοριών καθώς και τις δικές τους απόψεις σχετικά με τη σεξουαλικότητα και την ωρίμανση. Είναι σημαντικό να διεξαχθεί συζήτηση σχετικά με μύθους και εσφαλμένες αντιλήψεις.

Δραστηριότητα 3

> Φυσική ωρίμανση

Τα παιδιά εργάζονται σε ομάδες. Κάθε ομάδα επιλέγει μια ευρέως διαδεδομένη αντίληψη σχετικά με τη φυσική ωρίμανση και αποφασίζει κατά πόσο πρόκειται για γεγονός ή για μύθο. Ακολουθεί συζήτηση με όλη την τάξη και καταλήγουμε σε συμπεράσματα.

Κάποιες δηλώσεις που μπορεί να χρησιμοποιηθούν είναι οι εξής:

- Ένα κορίτσι κατά τη διάρκεια της περιόδου του δεν είναι καθαρό.
- Όταν ένα κορίτσι αρχίσει να έχει περίοδο μπορεί να μείνει έγκυος.
- Τα κορίτσια δεν πρέπει να ασχολούνται με φυσικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της περιόδου.
- Είναι ανησυχητικό αν ένα κορίτσι δεν έχει περίοδο μέχρι τα 14 της.
- Τα μπάνια κατά την περίοδο προκαλούν κράμπες.
- Μια σταγόνα σπέρματος ισούται με 60 σταγόνες αίμα. Άρα η απώλεια σπέρματος εξασθενεί τον οργανισμό και πρέπει να αποφεύγεται.

Όταν απαντήσουν τα παιδιά, ο/η εκπαιδευτικός δίνει τις σωστές απαντήσεις. Για παράδειγμα:

- Ένα κορίτσι κατά τη διάρκεια της περιόδου του δεν είναι καθαρό.

Αυτό δεν είναι αλήθεια. Η εμμηνόρρυσια είναι μια φυσιολογική διεργασία κατά την οποία ο οργανισμός απορρίπτει ένα ωάριο που δεν γονιμοποιήθηκε. Είναι φυσική και φυσιολογική διαδικασία.

- Όταν ένα κορίτσι αρχίσει να βλέπει περίοδο μπορεί να μείνει έγκυος.

Αυτό είναι αλήθεια. Η εμμηνόρρυσια πράγματι υποδηλώνει την ετοιμότητα του γυναικείου οργανισμού για σύλληψη και κυοφορία.

- Τα κορίτσια δεν πρέπει να ασχολούνται με φυσικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της περιόδου.

Τα κορίτσια πιθανόν να βιώνουν ενοχλήσεις και πόνο κατά την περίοδο τους. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν να επιδίδονται σε απλές δραστηριότητες όπως το περπάτημα, κ.λπ. Μπορεί να χρειάζονται λίγη ξεκούραση, αλλά κατά τα άλλα μπορούν να δραστηριοποιούνται.

- Είναι ανησυχητικό αν ένα κορίτσι δεν έχει περίοδο μέχρι τα 14 της.

Η εμμηνόρρυσια αρχίζει κάποια στιγμή στο χρονικό διάστημα μεταξύ 9 και 16 χρόνων. Δεν υπάρχει σταθερή ηλικία για την έναρξή της. Αν ένα κορίτσι δεν έχει περίοδο μετά το χρονικό όριο των 16 τότε θα πρέπει να συμβουλευτεί γιατρό.

- Τα μπάνια προκαλούν κράμπες κατά τη διάρκεια της περιόδου.

Η προσωπική υγιεινή κατά τη διάρκεια της περιόδου είναι πολύ σημαντική. Κάποια κορίτσια παθαίνουν κράμπες τη συγκεκριμένη περίοδο αλλά αυτές δεν συνδέονται με το καθημερινό μπάνιο.

- Μια σταγόνα σπέρματος ισούται με 60 σταγόνες αίμα. Άρα η εκσπερμάτωση εξασθενεί τον οργανισμό και πρέπει να αποφεύγεται.

Η εκσπερμάτωση δεν έχει καμία σχέση με το αίμα ή την απώλεια αίματος.

Καταλήγουμε στο ότι πολλοί άνθρωποι έχουν αντιλήψεις που βασίζονται σε λανθασμένες πληροφορίες. Συζητούμε τους λόγους για τους οποίους τέτοιοι μύθοι αναπτύσσονται και εξαπλώνονται (π.χ. πολιτισμικοί λόγοι, έλλειψη πηγών ορθής πληροφόρησης, κ.λπ.) και αναζητούμε και αναφέρουμε τρόπους σωστής ενημέρωσης.

Αναπαραγωγή

Τόσο οι γυναίκες όσο και οι άντρες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός νέου ανθρώπου. Η γυναίκα συνήθως συλλαμβάνει αφού έρθει σε σεξουαλική επαφή με ένα άντρα. Η σεξουαλική επαφή συμβαίνει όταν το πέος του άντρα εισχωρήσει στον κόλπο της γυναίκας. Όταν ο άντρας εκσπερματώσει απελευθερώνεται μια κολλώδης, λευκή ουσία που λέγεται σπέρμα. Το σπέρμα περιέχει εκατομμύρια μικροσκοπικά σπερματοζώαρια τα οποία όταν η εκσπερμάτωση γίνει στον κόλπο «κολυμπούν» και μπαίνουν βαθιά στον κόλπο της γυναίκας, στη μήτρα και στη συνέχεια στις σάλπιγγες όπου μπορεί να ενωθούν με το μικροσκοπικό ωάριο που ελευθερώνεται από μια από τις ωοθήκες της κάθε μήνα. Όταν συμβεί αυτή η «ένωση» (η οποία ονομάζεται και γονιμοποίηση ή σύλληψη), τότε η γυναίκα μένει έγκυος.

Αναφέρουμε και εναλλακτικούς τρόπους γονιμοποίησης.

Διερευνώ τα Αισθήματα και τις Εμπειρίες μου

Δραστηριότητα 4

> Εικόνα του σώματος

Συζητούμε το πόσο σημαντικό είναι να αναπτύξουμε θετική εικόνα για το σώμα μας από μικρή ηλικία. Συχνά θεωρούμε δεδομένο το σώμα μας ή ντρεπόμαστε γι' αυτό και δεν αντιλαμβανόμαστε πόσο όμορφο και μοναδικό είναι. Θα πρέπει πρώτα εμείς οι ίδιοι να μάθουμε να σεβόμαστε το σώμα μας αν θέλουμε και οι άλλοι να σέβονται τόσο εμάς όσο και το σώμα μας. Η κάθε ομάδα εργάζεται πάνω στους χάρτες του σώματος.

- Εντοπίζουν στα διάφορα μέρη του σώματος εκείνα τα οποία τους δίνουν ένα αίσθημα δύναμης και περηφάνιας.
- Εντοπίζουν μέρη του σώματος στα οποία συχνά αισθάνονται ενοχλήσεις ή και πόνο. Τα κορίτσια μπορεί να σημειώσουν την κοιλιά και τον κόλπο μια και συνήθως είναι περιοχές στις οποίες νιώθουν ενοχλήσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου.
- Εντοπίζουν μέρη του σώματος για τα οποία αισθάνονται άβολα να μιλάνε.

6. Γνωρίζω Καλύτερα τον Εαυτό μου και τους Άλλους

Εισαγωγή

Μετά την κατανόηση των φυσικών αλλαγών που σχετίζονται με την ωρίμανση και την ενηλικίωση, εστιάζουμε τώρα την προσοχή μας στις συναισθηματικές αλλαγές και πώς μπορούμε να τις χειριστούμε.

Κατά τη διάρκεια της εφηβείας είναι σημαντικό για τα παιδιά να νιώθουν την αποδοχή των συνομηλίκων τους και να νιώσουν έλξη για κάποιους απ' αυτούς. Όλοι μας αισθανόμαστε τη συναισθηματική ανάγκη να νιώσουμε την εκτίμηση των άλλων. Μερικές φορές προκύπτουν εσωτερικές συγκρούσεις όταν οι ηθικές αξίες των εφήβων διαφέρουν από αυτές των συνομηλίκων τους. Παρά τις συγκεκριμένες συγκρούσεις όμως, οι έφηβοι συνεχίζουν να εναρμονίζονται με όσα λένε ή πράττουν οι συνομήλικοί τους μια και δεν έχουν τις δεξιότητες για να μπορέσουν να αντισταθούν σ' αυτά.

Οι δραστηριότητες που ακολουθούν μπορούν να τροποποιηθούν ελαφρά ώστε να εναρμονιστούν με το περιβάλλον το οποίο επικρατεί σε κάθε τάξη.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Αναγνωρίζουν στάσεις που οδηγούν σε επικίνδυνες συμπεριφορές
- Εντοπίζουν τις δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να είναι διεκδικητικοί και να μην υποκύπτουν σε πιέσεις συνομηλίκων τους.

Κανόνες και Πρότυπα σε σχέση με τη Σεξουαλικότητα

Πέρα από το γεγονός ότι γεννιόμαστε με ένα συγκεκριμένο φύλο, όπως συζητήθηκε νωρίτερα, υπάρχουν και άλλα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την εξέλιξη μας ως προς τη σεξουαλικότητα. Γεννιόμαστε στα πλαίσια μιας κοινωνίας και οι διαδικασίες κοινωνικοποίησης στο σπίτι, στο σχολείο, και στη γειτονιά μας προσανατολίζουν στο τι είναι κοινωνικά αποδεκτό και τι όχι για ένα αγόρι ή ένα κορίτσι.

Δραστηριότητα 1

> Πρότυπα

Τα παιδιά ετοιμάζουν μια λίστα από άτομα που γνωρίζουν. Καταγράφουν τα ονόματα στον πιο κάτω πίνακα και επιχειρούν να συμπληρώσουν τις στήλες με βάση το ποια θεωρούν ότι είναι η γνώμη γνωστών τους ατόμων για τα ίδια.

Τα παιδιά σκέφτονται περιορισμούς και κανόνες που τους επιβάλλονται καθώς εισέρχονται στην εφηβεία. Συζητούμε αν αυτοί οι περιορισμοί διαφέρουν για τα αγόρια και τα κορίτσια. Στη συνέχεια συμπληρώνουν τις πιο κάτω προτάσεις:

- Ένα καλό κορίτσι θα πρέπει να

• Ένα καλό αγόρι θα πρέπει να

Με αυτό τον τρόπο θα βγουν στην επιφάνεια ρόλοι που επιβάλλει η κοινωνία στα δυο φύλα. Για παράδειγμα, οι γυναίκες πρέπει να είναι γλυκές ενώ οι άντρες να μη δείχνουν φόβο. Όλοι, γυναίκες και άντρες, πρέπει να ενδιαφέρονται για την εμφάνιση τους καθημερινά.

Η δραστηριότητα αυτή θα πρέπει να γίνει αν το κοινωνικοπολιτιστικό επίπεδο της τάξης το επιτρέπει. Μπορούν να γίνουν διαφοροποιήσεις στο σενάριο, ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε ομάδας.

Τα παιδιά εκφράζουν την άποψή τους γι' αυτούς τους περιορισμούς συμπληρώνοντας τις πιο κάτω προτάσεις:

• Αυτό που μου αρέσει πιο πολύ στο ότι είμαι αγόρι/κορίτσι είναι

• Αυτό που θα ήθελα να ήταν διαφορετικό σχετικά με το φύλο μου είναι

• Αν ανήκα στο αντίθετο φύλο θα έπρεπε να

Είναι σημαντικό να αντιληφθούν τα παιδιά το πώς η κοινωνία επηρεάζει τους ρόλους των δύο φύλων. Αν κάτι ισχύει απλώς και μόνο επειδή αποτελεί παράδοση ή είναι πολιτισμικά αποδεχτό δεν είναι αυτόματα και ορθό. Οι ρόλοι των φύλων διαφέρουν επίσης και μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών ηλικιών. Αυτοί οι ρόλοι ποικίλουν από κοινωνία σε κοινωνία και αλλάζουν καθώς μεταβάλλεται η εκάστοτε κοινωνία.

Θέλω να με αποδέχονται οι φίλοι μου

Η εφηβεία είναι μια ηλικία κατά την οποία είναι ιδιαίτερα σημαντικό να είναι κανείς δημοφιλής και να χαίρει της εκτίμησης των συνομηλίκων του. Αυτό οδηγεί πολλούς/ές νέους/ες σε συμπεριφορές που μπορεί να βλάψουν τους/τις ίδιους/ες ή/και τους γύρω τους.

Δραστηριότητα 2

> Αποδοχή

Συζητούμε με τα παιδιά για αυτά που πιστεύουν ότι τα κάνουν δημοφιλή μεταξύ των φίλων τους. Για παράδειγμα: «Ως αγόρι, πρέπει να είμαι αντράκι». Πρέπει να τονιστεί ότι απλώς και μόνο επειδή κάτι συμβάλλει στο να είναι αρεστοί στους γύρω τους δεν σημαίνει ότι είναι και ορθό ή υγιές. Τα παιδιά πρέπει να αποκτήσουν την αυτοπεποίθηση να αντιδρούν αν κάτι ή κάποιος τους κάνει να νιώθουν άβολα.

Κάθε ομάδα επιλέγει μια ιστορία και τη διαβάζει. Στη συνέχεια τη συζητά με βάση τις ερωτήσεις.

Αντρέας

Ο Αντρέας παίζει ποδόσφαιρο με τους φίλους του. Ένας από τους φίλους του, ο Κώστας, που ο Αντρέας θεωρεί καταπιεστικό, καταφτάνει με ένα πακέτο τσιγάρα, το οποίο βρήκε στην τσέπη του θείου του. Παροτρύνει τα παιδιά να σταματήσουν το παιχνίδι και να καθίσουν σε μια γωνιά

να δοκιμάσουν να καπνίσουν τα τσιγάρα. Ο Αντρέας, επειδή είναι ενήμερος από συζητήσεις με τους γονείς αλλά και τους/τις δασκάλους/ες του, ότι το κάπνισμα επιβαρύνει την υγεία, δηλώνει ότι δεν θέλει να καπνίσει. Ο Κώστας τον αποκαλεί δειλό. Ο Αντρέας στεναχωριέται πολύ και για να αποδείξει ότι δεν είναι δειλός ενδίδει τελικά και καπνίζει. Μια και είναι η πρώτη φορά που κάνει κάτι τέτοιο, ζαλίζεται, νιώθει ναυτία και κάνει εμετό. Γυρνάει στο σπίτι και αναφέρει το περιστατικό στη μητέρα του. Η μητέρα του, σχολιάζοντας την όλη κατάσταση, τού αναφέρει ότι η ίδια θεωρεί πως το κάπνισμα είναι μια συνήθεια που είναι όχι μόνο επιβλαβής για την υγεία αλλά και υποδηλώνει επιπολαιότητα και ανωριμότητα. Ακόμη, του εφιστά την προσοχή στο ότι, που διάφοροι διάσημοι και δημοφιλείς άνθρωποι, συνομήλικοί του ή μη, δηλώνουν ότι δεν καπνίζουν, άρα το κάπνισμα δεν είναι καν της μόδας.

- Ποια η γνώμη σου για την απόφαση του Αντρέα να ενδώσει στην παρότρυνση του Κώστα;
- Ποια η γνώμη σου για τη συμπεριφορά του Κώστα;
- Ποια νομίζεις ότι ήταν η συνέχεια του συγκεκριμένου επεισοδίου όσον αφορά τον Αντρέα;
- Πώς κρίνεις την πράξη του Αντρέα να μοιραστεί με τη μητέρα του το συγκεκριμένο περιστατικό;
- Τι συνέπειες μπορεί να έχει για την υγεία το να καπνίσεις ένα τσιγάρο σ' αυτή την ηλικία;

Κάτια

Η Κάτια είναι η μόνη από τις φίλες της που φοβάται το σκοτάδι. Οι φίλες της κάθονται συχνά, τα καλοκαίρια, στο πάρκο της γειτονιάς, μέχρι το σούρουπο και διηγούνται ιστορίες με φαντάσματα. Τις προάλλες οι φίλες της Κάτιας την προκάλεσαν να πάει στο πάρκο μόνη της το βράδυ. Η Κάτια επειδή δεν ήθελε να την κοροϊδέψουν πήγε. Μετά τα πρώτα πέντε λεπτά, και ενώ έτρεμε ήδη από το φόβο της, κάποια μεγαλύτερα αγόρια που ήταν εκεί, την πρόσεξαν κι άρχισαν να την πειράζουν σφυρίζοντας και κάνοντας διάφορα σχόλια.

- Ποια είναι η γνώμη σου για την απόφαση της Κάτιας να ενδώσει στην πρόκληση των φιλενάδων της;
- Τι πιστεύεις για την πράξη των φιλενάδων της;
- Τελικά άξιζε τον κόπο η πράξη της Κάτιας;
- Πώς θα χαρακτήριζες τη συμπεριφορά των αγοριών απέναντι στην Κάτια;

Αφού συζητηθεί η κάθε ιστορία, έπειτα ζητούμε απ' τα παιδιά να αναφέρουν και κάποιες προσωπικές ιστορίες ή περιπτώσεις όπου υπάρχει πίεση από συνομηλίκους. Για παράδειγμα δεν «μπαίνουν»/«κάνουν» κοπάνα σε κάποιο μάθημα επειδή το ίδιο θα κάνουν και οι φίλοι/ες τους, πάνε για βόλτα με φίλους/ες την ώρα που θα έπρεπε κανονικά να είναι στο ωδείο χωρίς να ενημερώσουν τους γονείς τους...

Καταλήγουμε στο ότι δεν είναι κακό να θέλεις να σε αποδέχονται οι φίλοι σου, αλλά είναι σημαντικό να έχουμε κατά νου ότι οι καλοί φίλοι δεν θα σου ζητούσαν ποτέ να κάνεις κάτι κακό ή ριψοκίνδυνο.

Δραστηριότητα 3

> Έλξη

Εκτός από τις σωματικές, τα άτομα βιώνουν και συναισθηματικές αλλαγές. Σε αυτές περιλαμβάνονται και οι αντιδράσεις που έχουν όταν νιώθουν έλξη για κάποιο άτομο.

Τα παιδιά εκφράζουν τις απόψεις τους πάνω σε συγκεκριμένες δηλώσεις/ περιστατικά.

- Στην Έλενα αρέσει να χαζεύει αφίσες ηθοποιών όταν είναι μόνη στο δωμάτιό της.
- Στη Μαρία αρέσει να κοιτάζεται στον καθρέφτη πριν βγει έξω.
- Ο Γιάννης απολαμβάνει τις εκδηλώσεις συμπάθειας που δέχεται από τα κορίτσια της τάξης του.
- Ο Δημήτρης θέλει να αποκτήσει ένα σώμα τόσο γυμνασμένο όσο αυτό που έχουν οι ήρωες των τηλεοπτικών σειρών που παρακολουθεί. Έτσι ασκείται πολλές ώρες κάθε μέρα.

Αφού τα παιδιά αναφέρουν τις απόψεις τους, συζητούμε ότι καμία από τις παραπάνω πρακτικές δεν είναι λανθασμένη ή ανορθόδοξη. Το αντίθετο μάλιστα αποτελούν όλες πολύ φυσικές εμπειρίες κατά την εφηβεία, φτάνει να γίνονται με μέτρο και να εκφράζονται στα ανάλογα πλαίσια.

Στη συνέχεια αναφέρονται τα ακόλουθα περιστατικά:

- Ο Γιώργος πίεσε μια συμμαθήτριά του για να φύγουν πιο νωρίς από το σχολείο και να πάνε μαζί στο περίπτερο της γειτονιάς.
- Η Γιάννα λέει συχνά ψέματα στους γονείς της ότι θα βγει με μια φίλη της και στη συνέχεια συναντιέται με μεγαλύτερα αγόρια.
- Ο Ηλίας πιέζει τον Θανάση να σταματήσει να υποστηρίζει την ομάδα του και να υποστηρίξει τη δική του.

Συζητούμε ότι δεν είναι σωστό και μπορεί να είναι και επικίνδυνο τα παιδιά να βγαίνουν από το σπίτι χωρίς να το λένε σε κάποιον ενήλικα επειδή ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος παρενόχλησης αλλά και κακοποίησής τους. Στην περίπτωση του Γιώργου, το να φύγει κρυφά από το σχολείο και να αναγκάσει και τη φίλη του να κάνει το ίδιο είναι λανθασμένο μια και πέραν της απουσίας από τα μαθήματά τους τίθενται και θέματα ασφάλειας.

Διάκριση ειδών σωματικής επαφής

Στα πλαίσια της ανάπτυξης του «εαυτού» τους, οι έφηβοι υφίστανται σωματικές αλλαγές και κρίσεις ταυτότητας. Αυτό τους καθιστά ευάλωτους στη σωματική παρενόχληση ή και κακοποίηση την οποία μερικές φορές μπορεί να μην αντιληφθούν. Είναι σημαντικό να γνωρίζουν και να καταλαβαίνουν ότι υπάρχουν διάφορα είδη σωματικής επαφής και το κάθε είδος μπορεί να προκαλέσει διαφορετική αίσθηση.

Δραστηριότητα 4

> Είδη σωματικής επαφής

Ζητούμε από τα παιδιά να ξεκινήσουν να περπατούν ελεύθερα εντός της αίθουσας και να σταματούν μόνο για να κάνουν χειραψία και να χαιρετούν όποιο παιδί βρεθεί στην πορεία τους. Μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας συζητούμε τα ακόλουθα με τα παιδιά:

- Πόσους φίλους/ες περίπου χαιρετίσαμε;
- Πόσοι φίλοι/ες μάς χαιρέτισαν;
- Ποια ήταν τα συναισθήματά μας καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας;

Η δραστηριότητα αυτή έχει στόχο να καταλάβουμε ότι η επαφή είναι σημαντική για την ανάπτυξη της αισθηματικής μας ζωής. Αν σε γενικές γραμμές οι μαθητές αισθάνθηκαν καλά και άνετα, τους λέω ότι το άγγιγμα μεταξύ φίλων που εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο είναι παράδειγμα «καλής επαφής».

Διαβάζουμε την ακόλουθη ιστορία.

Η Μαρία είναι πολύ κοινωνική και της αρέσει να κάνει παρέα ακόμη και με μεγαλύτερα άτομα, φίλους των γονιών της, όταν αυτοί έρχονται στο σπίτι τους για επίσκεψη. Μια μέρα όμως, ένας φίλος της οικογένειας, τον οποίο η Μαρία φωνάζει «θείο Κώστα», την επισκέφτηκε στο δωμάτιό της για να τη χαιρετήσει όπως είπε, ενόσω η μητέρα της ετοίμαζε τους καφέδες στη κουζίνα. Ο κύριος Κώστας την αγκάλιασε και τη φίλησε στο μάγουλο στοργικά, όπως έκανε συνήθως αλλά στη συνέχεια την άγγιξε κάτω από τη φούστα της και της ψιθύρισε στο αυτί γλυκά να κρατήσει αυτό το άγγιγμα μυστικό. Η Μαρία, για όλη την υπόλοιπη μέρα ήταν πολύ μπερδεμένη και συγχυσμένη. Δεν της άρεσε καθόλου το άγγιγμα του θείου Κώστα αλλά απ' την άλλη δεν ήθελε να το αναφέρει στους γονείς της. Προβληματιζόταν για το αν η ίδια είχε παρεξηγήσει την κίνηση του θείου Κώστα και τις προθέσεις του. Λίγες εβδομάδες αργότερα, όταν ο θείος Κώστας τους επισκέφτηκε και πάλι, βρήκε ξανά τρόπο να βρεθεί μόνος με τη Μαρία και να επαναλάβει το άγγιγμα κάτω από τη φούστα της.

Συζητούμε την πιο πάνω ιστορία:

- Πώς ένιωσες όταν άκουσες τι συνέβη στη Μαρία;
- Νομίζεις ότι έφταιγε η Μαρία γι αυτό που συνέβη;
- Πώς θα χαρακτήριζες την πράξη του θείου Κώστα;
- Τι πρέπει να κάνει η Μαρία;

Συνεχίζουμε την ιστορία:

Όταν η Μαρία βίωσε για τρίτη φορά τη συμπεριφορά του «θείου», δεν το άντεξε. Πήγε στη μητέρα της και της είπε τι είχε γίνει. Η μητέρα της της είπε ότι δεν έφταιγε αυτή για ότι έγινε αλλά ο «θείος» και ότι έπρεπε να του μιλήσουν γι' αυτό που έκανε.

Συζητούμε:

- Νομίζεις ότι η μητέρα της Μαρίας αντέδρασε σωστά;
- Πώς ένιωσε η Μαρία με τη συγκεκριμένη αντίδραση της μητέρας της;

- Τι θα γινόταν αν η μητέρα της Μαρίας δεν την πίστευε; Αν θεωρούσε τη Μαρία υπεύθυνη για τη συμπεριφορά του θείου Κώστα;
- Τι θα ένωθε τότε η Μαρία;

Ο Γιώργος και ο Γιάννης είναι πολύ καλοί φίλοι εδώ και χρόνια. Τις προάλλες παρακολουθούσαν μια ταινία στο σπίτι του Γιώργου. Σε κάποια στιγμή, ο Γιάννης στην προσπάθειά του να πάρει το τηλεχειριστήριο που βρισκόταν στο τραπέζακι δίπλα στο Γιώργο γλίστρησε και προσπάθησε να κρατηθεί από το φίλο του. Αρχικά αρπάχτηκε από τη ζώνη του Γιώργου αλλά μετά το χέρι του γλίστρησε και μέσα στον πανικό του άκουσε το Γιώργο να του φωνάζει: «Ρε! Με χουφτώνεις... Σταμάτα!». Ο Γιάννης σοκαρισμένος σταμάτησε να κρατιέται από το φίλο του και έπεσε στο πάτωμα... Αυτό όμως ήταν το λιγότερο που θα μπορούσε να του συμβεί... Κατακόκκινος γύρισε προς το φίλο του για να απολογηθεί αλλά διαπίστωσε ότι κι αυτός είχε το ίδιο χρώμα προσώπου και φαινόταν να νιώθει εξίσου άβολα.....

- Πιστεύεις ότι το συγκεκριμένο περιστατικό θα μπορούσε να συμβεί και σε άλλα αγόρια;
- Είναι φυσικό να νιώθουν άβολα οι δύο φίλοι;
- Νομίζεις ότι συζήτησαν το περιστατικό στη συνέχεια;
- Πιστεύεις ότι τα αγόρια συζητούν τα προσωπικά τους μεταξύ τους;

Δραστηριότητα 5

> «Το δέντρο με άτομα της εμπιστοσύνης»

Αναφέρουμε ότι ιστορίες όπως αυτή της Μαρίας είναι πολύ αληθινές και ότι αρκετά παιδιά μπορεί να βιώσουν περιστατικό σεξουαλικής παρενόχλησης ή και κακοποίησης. Ωστόσο, δεν έχουν όλα τα παιδιά τη στήριξη και τη συμπαράσταση των γονιών τους ή άλλων ενηλίκων.

Δραστηριότητα 6

> Σεβασμός ή εξαναγκασμός;

Συζητούμε με τα παιδιά τις ακόλουθες ιστορίες

Η Άννα συμπαθεί τον Μάρκο και πηγαίνουν συχνά μαζί βόλτες στο πάρκο της γειτονιάς ή στον κήπο. Τις προάλλες, ο Μάρκος πίεσε την Άννα, μετά τη βόλτα, να πάνε σπίτι του. Της τόνισε ότι θα ήταν μόνοι τους στο σπίτι μια και οι γονείς του έλειπαν σε κάτι δουλειές. Η Άννα δίστασε αλλά τελικά δέχτηκε. Ο Μάρκος, στο σπίτι, προσπάθησε να τη φιλήσει. Η Άννα δεν ένωσε καθόλου άνετα και είπε στον Μάρκο ότι ήθελε να φύγει..

- Τι θα μπορούσε να κάνει η Άννα για να προλάβει το συγκεκριμένο περιστατικό;
- Τι μπορεί να κάνει η Άννα στο μέλλον για να προλάβει ανάλογες συμπεριφορές;
- Εσύ τι θα έκανες στη θέση της Άννας;

Συζητούμε ότι είναι πολύ σημαντικό να μην αφήνουν άλλα άτομα να τους πιέζουν σε θέματα ερωτικής επαφής όταν οι ίδιοι δεν νιώθουν έτοιμοι. Δεν υπάρχει «σωστή» ηλικία για να έρθει κάποιο άτομο σε ερωτική επαφή. Σημασία έχει να επιλέξει το ίδιο το άτομο την κατάλληλη στιγμή και να μην επηρεάζεται από άλλους.

Στον Αλέκο αρέσει να βλέπει με τους φίλους του ταινίες με κασκαντέρ και βία. Μια μέρα οι φίλοι του αποφασίζουν να δοκιμάσουν επικίνδυνες φιγούρες. Κλέβουν το πατίνι ενός γείτονα και προκαλούν ο ένας τον άλλο να τρέξουν με μεγάλη ταχύτητα. Ο Αλέκος αρνείται επειδή ξέρει ότι τόσο η κλοπή όσο και η πρόκληση κινδύνων έχουν άσχημες συνέπειες. Οι φίλοι του τον κοροϊδεύουν και τον αποκαλούν φλώρο. Τον προκαλούν «αν είναι άντρας» να λάβει μέρος στον διαγωνισμό!

Συζητούμε:

- Τι μπορεί να κάνει ο Αλέκος για να αποφύγει τον κίνδυνο;
- Εσύ τι θα έκανες στη θέση του Αλέκου;

Κάποια πράγματα που θα μπορούσε να πει ο Αλέκος:

1. «Όχι», και «Δεν είμαι διατεθειμένος να ρισκάρω τη ζωή μου».
2. «Υπάρχουν κι άλλα διασκεδαστικά πράγματα να κάνουμε: να παίξουμε ποδόσφαιρο να δούμε μια ταινία...».
3. «Είναι ηλίθιο και ανώριμο να δείχνεις τον ανδρισμό σου με βίαια και ριψοκίνδυνα μέσα. Οι άντρες που κερδίζουν τον σεβασμό στην κοινωνία δεν είναι οι βίαιοι αλλά όσοι είναι αρκετά θαρραλέοι ώστε να εργαστούν για το καλό των άλλων, των οικογενειών τους και της πατρίδας τους».

Δραστηριότητα 7

> Τα Μ.Μ.Ε. και ο ρόλος τους στη διαμόρφωση αντιλήψεων για τα φύλα

Οι ερμηνείες μας για το τι σημαίνει να είσαι άντρας ή γυναίκα συχνά μαθαίνονται μέσα από άτυπους θεσμούς και αλληλεπιδράσεις. Τα Μ.Μ.Ε. είναι ένας τέτοιος θεσμός ο οποίος ασκεί μεγάλη επιρροή στη νεολαία και δημιουργεί εικόνες για τους ρόλους και τη σεξουαλικότητα των φύλων.

Μπορούμε άνετα να χρησιμοποιήσουμε υλικό διαφημίσεων από το you tube. Ή να φέρουν τα παιδιά έντυπο υλικό, περιοδικά κ.λπ. Η κάθε ομάδα επιλέγει μια διαφήμιση και σχολιάζει πάνω στις ακόλουθες γραμμές:

- Γιατί πιστεύουν ότι παρουσιάζονται γυναίκες σε διαφημίσεις για τις κρέμες ξυρίσματος ή άλλα αντρικά προϊόντα;
- Γιατί οι γυναίκες διαφημίζουν συνήθως προϊόντα που σχετίζονται με οικιακές δουλειές (όχι πάντοτε τώρα άλλαξαν)

- **Γιατί οι άντρες που έχουν 'στυλ' εμφανίζονται με πολλές γυναίκες; Πιστεύουν ότι οι περισσότεροι άντρες που γνωρίζουν μοιάζουν με τέτοιους άντρες; Είναι δίκαιο να απεικονίζονται έτσι οι άντρες;**

Η κάθε ομάδα εξετάζει τα προϊόντα που διαφημίζουν συγκεκριμένες διαφημίσεις και στη συνέχεια παρατηρεί ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, και αν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο είδος του προϊόντος που διαφημίζουν και του φύλου του παρουσιαστή.

Συζητούμε τις κύριες παρατηρήσεις των ομάδων. Προβληματιζόμαστε για το πώς τα στερεότυπα επηρεάζουν τόσο τους άντρες όσο και τις γυναίκες με διάφορους τρόπους.

7. Οικογένεια

Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο τονίζεται η σημασία της οικογένειας. Συζητώντας τις σχέσεις, εμπειρίες και ιεραρχίες της οικογένειας, οι μαθητές γνωρίζουν καλύτερα τη σημαντικότητα του θεσμού. Η αποκάλυψη προσωπικών πληροφοριών που θα παρουσιαστούν στο κεφάλαιο αυτό, μας βοηθά να δημιουργήσουμε βαθύτερους δεσμούς μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών.

Στόχοι

Τα παιδιά να είναι σε θέση να:

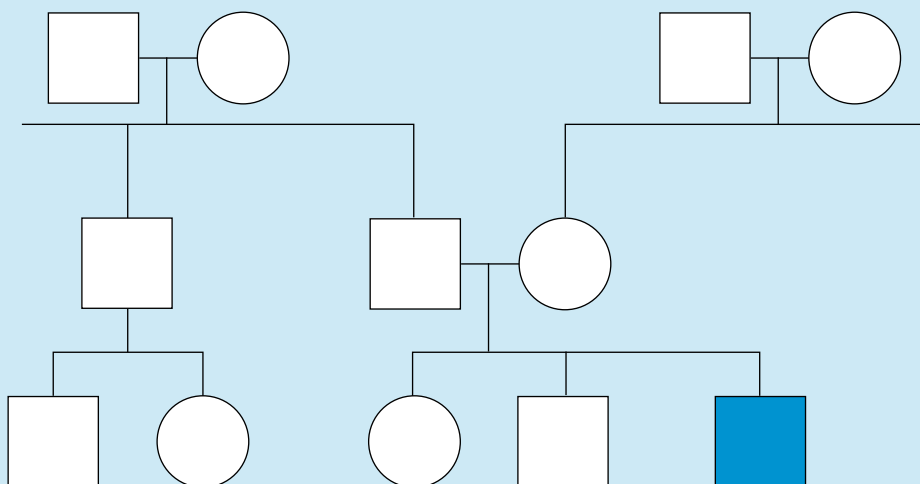
- Γνωρίζουν τους διαφορετικούς τύπους οικογενειών
- Κατανοούν τους εξωτερικούς παράγοντες που επιδρούν στις αλλαγές των οικογενειακών δομών, αξιών και πρακτικών
- Αναγνωρίζουν κάποιες ανισότητες που πιθανόν να υπάρχουν στην οικογένειά τους και οι οποίες να αποτελούν προϊόν αντανάκλασης ανάλογων ανισοτήτων που ισχύουν στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Δραστηριότητα 1

> Η δομή της οικογένειας

Ένα οικογενειακό δέντρο απεικονίζει γραφικά τις διακλαδώσεις των σχέσεων στα πλαίσια μιας οικογένειας. Το κάθε παιδί στο σπίτι σχεδιάζει το οικογενειακό του δέντρο σε μια μεγάλη κόλλα, με τη βοήθεια των γονιών και των παππούδων. Διευκρινίζεται στα παιδιά ότι στο πράσινο κουτάκι θα τοποθετήσουν τον εαυτό τους. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να μάθει για τα μέλη της οικογένειάς του.

Ένα Οικογενειακό Δέντρο

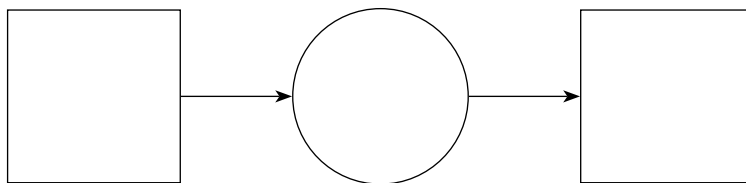
Κλειδί:

□ Άντρες

○ Γυναίκες

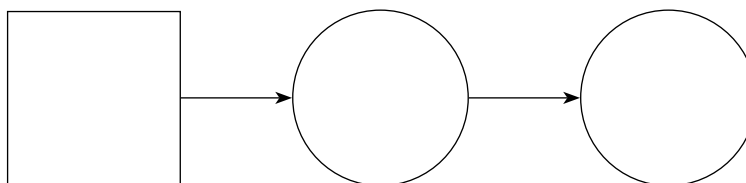
Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες. Με τη βοήθεια ενός διαγράμματος ροής στον πίνακα απαντούμε τις ακόλουθες ερωτήσεις;

• Ποια είναι η σχέση σου με τον αδερφό της κόρης του πατέρα σου;

Απάντηση: Αδερφός

• Τι είναι για σένα η μητέρα της γυναίκας του πατέρα σου;

Απάντηση: Γιαγιά

Διατυπώνουμε κι άλλες ερωτήσεις με παρόμοιο τρόπο και η κάθε ομάδα εντοπίζει τα πρόσωπα φτιάχνοντας διαγράμματα ροής με τη βοήθεια του οικογενειακού δέντρου.

Δραστηριότητα 2

> Συζήτηση

Συζητούμε γενικά για την οικογένεια. Ποια είναι τα μέλη της οικογένειάς σου; Οι θείοι είναι μέλη της οικογένειάς σου; Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στα αδέρφια μας και στα ξαδέρφια μας; Μεταξύ των δικών μας αδερφιών και των ξαδερφιών; Μέσα από αυτές τις συζητήσεις μπορούμε να διακρίνουμε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της πυρηνικής άμεσης και της εκτεταμένης οικογένειας.

Δραστηριότητα 3

> Μέσα στην οικογένεια - σχέσεις, εργασία και φιλοδοξίες

Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των δύο και το κάθε ζευγάρι παιδιών αναλαμβάνει να παρουσιάσει, μέσα από ένα σύντομο θεατρικό διάλογο, τη σχέση μεταξύ δύο ατόμων της ίδιας οικογένειας. Οι συμμεθητές των παιδιών που αποτελούν το ζευγάρι θα πρέπει να μαντέψουν την οικογενειακή σχέση που ενώνει τους δύο χαρακτήρες που υποδύονται. Οι ρόλοι που θα μπορούσαν να ανατεθούν στα παιδιά είναι αυτοί της πεθεράς/νύφης, των συζύγων, του αδερφού/αδερφής, κ.λπ.

Καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας συζητούμε με τα παιδιά για τα στοιχεία που κάθε φορά τα βοήθησαν να εντοπίσουν τη σχέση μεταξύ των δύο χαρακτήρων.

Δραστηριότητα 4

> Έκφραση σκέψεων

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει ως στόχο την ενθάρρυνση των παιδιών ώστε να εκφράσουν τις σκέψεις τους για τον εαυτό τους και την οικογένειά τους.

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει κάποια στοιχεία για τον εαυτό του/της όπως όνομα, τόπο γέννησης, τόπο κατοικίας, οικογενειακή κατάσταση, έναρξη επαγγελματικής ζωής, αγαπημένα φαγητά, ρούχα ή δραστηριότητες, χώρες ή τουριστικά θέρετρα που έχει επισκεφτεί. Καθώς πληροφορεί τα παιδιά για τα συγκεκριμένα δεδομένα τα ενθαρρύνει να του κάνουν σχετικές ερωτήσεις στις οποίες και απαντά ήρεμα και με υπομονή. Θεωρείται δεδομένο ότι ο αριθμός των ερωτήσεων που θα δεχτεί ο εκπαιδευτικός είναι ανάλογος της παραστατικότητας και της γλαφυρότητας του.

Μετά το τέλος της παρουσίασης των προσωπικών του δεδομένων ο εκπαιδευτικός αντιστρέφοντας τους ρόλους ξεκινά να ρωτά τα παιδιά για αντίστοιχα δικά τους δεδομένα. Τους επαινεί όταν η απάντηση είναι σωστή. Το παιδί που απαντά στις περισσότερες ερωτήσεις θα έχει την ευκαιρία να διηγηθεί τη δική του ιστορία. Αυτό μπορεί να επαναληφθεί αρκετές φορές χωρίζοντας τα παιδιά σε μικρές ομάδες όπου κάθε παιδί λέει την ιστορία του στην υπόλοιπη ομάδα. Η δραστηριότητα συνεχίζεται μέχρι τα παιδιά να συγκεντρώσουν αρκετές πληροφορίες για τα άλλα μέλη της ομάδας τους.

Στη συνέχεια, ένα παιδί από κάθε ομάδα λέει την ιστορία του σε ολόκληρη την τάξη. Μπορούν να το βοηθήσουν και τα άλλα παιδιά της ομάδας του. Ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει το παιδί να μιλά καθαρά και δυνατά και όλοι πρέπει να το χειροκροτήσουν στο τέλος.

Μετά τα παιδιά γράφουν τα πιο κάτω στα τετράδιά τους:

Με λένε

Είμαι χρονών

Τον πατέρα μου τον λένε και είναι χρονών

Τη μητέρα μου τη λένε και είναι χρονών

Έχω αδέρφια.

Τον αδελφό μου τον λένε και είναι χρονών.

Την αδελφή μου τη λένε και είναι χρονών.

Απ' όλους τους ανθρώπους γύρω μου αγαπάω περισσότερο

Μένω:

Το αγαπημένο μου παιχνίδι είναι:

Το αγαπημένο μου φαγητό είναι:

Όταν μεγαλώσω θέλω να γίνω

Όταν έχω ελεύθερο χρόνο μ' αρέσει να

Δραστηριότητα 5

> Υπευθυνότητες μέσα στην οικογένεια

Διεξάγεται συζήτηση για την κατανομή των εργασιών εντός της οικογένειας αλλά και τις αλλαγές που συντελούνται σε αυτή την κατανομή με το πέρασμα του χρόνου και τις ποικίλες αλλαγές στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Συζητούμε με τα παιδιά για τις δουλειές που κάνουν τα διάφορα μέλη της οικογένειάς τους στο σπίτι. Ποιες αναλαμβάνει ο πατέρας και ποιες η μητέρα τους; Με ποιες ασχολούνται τα αδέρφια τους;

Μετά το πέρας της συζήτησης μπορεί να γίνει ένας διαχωρισμός των ασχολιών σε εκείνες που κάνουν οι γονείς και σε εκείνες για τις οποίες είναι υπεύθυνα τα παιδιά.

Για παράδειγμα:

Οι γονείς είναι υπεύθυνοι για	Τα παιδιά είναι υπεύθυνα για
<ul style="list-style-type: none">• το φαγητό• την αγορά των αγαθών που χρειάζεται ένα σπίτι.	<ul style="list-style-type: none">• το συγκύρισμα του δωματίου τους• την αποθήκευση των παιχνιδιών τους• το τάισμα των κατοικίδιων

Προέκταση της πιο πάνω δραστηριότητας θα μπορούσε να είναι η διοργάνωση ενός παιχνιδιού κατά τη διάρκεια του οποίου τα παιδιά θα υποδυθούν ρόλους που αντιστοιχούν σε μέλη μιας οικογένειας. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά θα αναλάβουν, πιθανώς χωρισμένα σε μικρές ομάδες, να αναπαραστήσουν μια από τις οικογενειακές σκηνές που τυχόν περιγράφηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης. Μια παραλλαγή της πιο πάνω δραστηριότητας θα μπορούσε να είναι η απεικόνιση, με μορφή κόμικς ή απλής ζωγραφιάς της σκηνής που έκανε εντύπωση στα παιδιά.

Με την ολοκλήρωση των πιο πάνω δραστηριοτήτων θα μπορούσε να ζητηθεί, ακόμη, από τα παιδιά να ετοιμάσουν ένα κατάλογο όμοιων και ανόμοιων στοιχείων που παρατήρησαν στη λειτουργία των οικογενειών και στη συνέχεια να ιεραρχήσουν τα στοιχεία εκείνα τα οποία θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικά για την ομαλή λειτουργία κάθε οικογένειας.

Τα ιεραρχημένα στοιχεία προτείνεται να παρουσιαστούν σε πίνακα που θα μπορούσε να σχεδιαστεί από τα παιδιά και να ονομαστεί «Κώδικας για μια λειτουργική οικογένεια» ή «Η συνταγή της λειτουργικής οικογένειας!».

Δραστηριότητα 6

> Μελέτη περίπτωσης

Τα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες και σε κάθε ομάδα δίνεται ένα από τα παρακάτω σενάρια. Μετά την ανάγνωση των σεναρίων τα παιδιά θα πρέπει να συζητήσουν κατά πόσο οι συμπεριφορές που περιγράφονται σε αυτά θα μπορούσαν να εντοπιστούν σε μια λειτουργική οικογένεια.

Σενάριο 1

Η οικογένεια του Γιώργου και της Νίκης είναι τετραμελής. Τα δύο παιδιά τους είναι τεσσάρων και επτά χρονών αντίστοιχα.

Η Νίκη και ο σύζυγός της εργάζονται πολλές ώρες κάθε μέρα και έτσι έχουν ανάγκη από κάποιον ενήλικα που θα προσέχει τα παιδιά τις ώρες που λείπουν απ' το σπίτι. Επειδή οι γονείς του ζευγαριού δεν μένουν κοντά τους ώστε να τους βοηθούν με τα παιδιά, ο Γιώργος και η Νίκη αποφάσισαν να προσλάβουν γι' αυτό τον σκοπό μια οικιακή βοηθό.

Η οικιακή βοηθός μένει στο σπίτι της οικογένειας. Η εργασία της ξεκινάει στις 6.30 το πρωί και τελειώνει στις 7 το βράδυ. Σαν να μην ήταν αρκετό το γεγονός ότι οι ώρες εργασίας της οικιακής βοηθού είναι πάρα πολλές τα δύο παιδιά της οικογένειας δεν την αφήνουν να πάρει ανάσα! Τη διατάζουν συνεχώς ακόμη και για τα πιο ασήμαντα πράγματα. Πιστεύουν ότι η οικιακή βοηθός είναι αυτή που πρέπει να τους φέρνει νερό απ' τη βρύση ή το ψυγείο, να μαζεύει τα άχρηστα χαρτιά που ρίχνουν στο πάτωμα, να συμμαζεύει τα παιχνίδια τους, που διασκορπίζουν παντού μες στο σπίτι, να κουβαλάει τη τσάντα του μεγάλου παιδιού όταν πηγαίνει στο σχολείο και όταν σχολάει...

Σενάριο 2

Η οικογένεια του Νικόλα και της Μαρίας είναι πενταμελής. Το ζευγάρι έχει ένα κοριτσάκι και δύο αγοράκια. Ο Νικόλας ασχολείται με τα οικιακά δηλαδή δεν εργάζεται εκτός σπιτιού αλλά είναι υπεύθυνος για την καθαριότητα, το μαγειρέμα και τις υπόλοιπες δουλειές στο σπίτι. Έτσι καθημερινά ξυπνάει από νωρίς για να προλάβει όλες τις δουλειές που απαιτούνται για να διατηρείται ένα σπίτι καθαρό και συγυρισμένο. Ακόμη μαγειρεύει το μεσημεριανό και το βραδινό φαγητό της οικογένειας. Αν και ο Νικόλας είναι αυτός που μαγειρεύει η Μαρία είναι εκείνη που θα επιλέξει τα φαγητά το πρωί πριν να φύγει για τη δουλειά της.

Κάθε φορά που η οικογένεια έχει φιλοξενούμενους ο Νικόλας ετοιμάζει με τη βοήθεια των αγοριών υπέροχα φαγητά τα οποία σερβίρουν όλο περηφάνια ενώ η Μαρία και το κοριτσάκι τους αναλαμβάνουν τη ψυχαγωγία και την ψιλή κουβεντούλα με τους καλεσμένους στο σαλόνι.

Αφού γίνει η παρουσίαση των συμπερασμάτων των δύο ομάδων ακολουθεί συζήτηση με το σύνολο της τάξης με τα ακόλουθα θέματα:

- Όλα τα μέλη της οικογένειας μπορούν να κάνουν όλες τις δουλειές;
- Καμιά δουλειά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως λιγότερο ή περισσότερο σημαντική.
- Η ανταλλαγή εργασιών σε μια οικογένεια είναι πολύ σημαντική.

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα ορισμένες αποφάσεις που θα μπορούσαν να ληφθούν από τα μέλη μιας οικογένειας αναφορικά με συγκεκριμένες δραστηριότητες ή πρακτικές. Στη συνέχεια ζητά από τα παιδιά να του/της αναφέρουν ποιος αποφασίζει ή αποφάσισε για τις συγκεκριμένες δραστηριότητες στη δική τους οικογένεια. Είναι η μητέρα, ο πατέρας, ο παππούς, η γιαγιά, οι νέοι, τα παιδιά; (παράρτημα 7.2.) Για παράδειγμα:

Δραστηριότητες/Πρακτικές	Αποφασίζει:			
	Ο πατέρας	Η μητέρα	Και οι δύο γονείς μαζί	Άλλος/η
1. Η κόρη πρέπει να διαβάσει.				
2. Ο γιος και η κόρη πρέπει να παντρευτούν.				
3. Πρέπει να αγοραστεί ή να πουληθεί γη.				

4. Πρέπει να αγοραστεί αυτοκίνητο.				
5. Η γυναίκα να ασχολείται μόνο με τις δουλείες του σπιτιού ή να βρει εργασία εκτός σπιτιού;				
6. Υπάρχει ανάγκη για δάνειο.				
7. Τι να σπείρουμε στο χωράφι;				
8. Τι να ψωνίσουμε στην υπεραγορά;				
9. Συμμετοχή στον Σύνδεσμο Γονέων του σχολείου του/των παιδιών.				
10. Ποιος θα επικοινωνεί με τον/την εκπαιδευτικό του/των παιδιού/παιδιών;				
11. Το παιδί είναι άρρωστο και πρέπει να πάει στο γιατρό.				
12. Το κορίτσι της οικογένειας έχει περίοδο (έμμηνο ρύση).				
13. Πού θα πάμε εκδρομή την Κυριακή;				

Ανακεφαλαιώνω τη δραστηριότητα τονίζοντας ότι όλοι είναι ισότιμοι σε μια οικογένεια, και όλοι έχουν και δικαιώματα και υποχρεώσεις. Διευκρινίζεται επίσης ότι τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις σε μια οικογένεια δεν ορίζονται σε σχέση με το φύλο του ατόμου.

Δραστηριότητα 7

> Οικογενειακή Στήριξη

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει τα ακόλουθα σενάρια στα παιδιά:

Ο Πέτρος και Κώστας ήταν συμμαθητές. Στον Πέτρο άρεσε πάρα πολύ το σχολείο ενώ ο Κώστας το βαριόταν αφόρητα. Ο πατέρας του Πέτρου ζάλιζε συνέχεια τον μικρό να παρατήσει το σχολείο και να βρει καμιά δουλειά για να αρχίζει να βγάζει επιτέλους δικά του χρήματα και να συντηρεί τον εαυτό του αλλά και να βοηθά την οικογένεια. Ο πατέρας του Κώστα, απ' την άλλη, δεν ήθελε ούτε να τ' ακούσει ότι ο γιος του θα προτιμούσε να παρατήσει το σχολείο και να μην πάρει, έστω, ένα απολυτήριο λυκείου. Σήμερα ο Κώστας δουλεύει εργάτης σε ένα εργοστάσιο παραγωγής πλαστικών ειδών και ο Πέτρος είναι μηχανικός αυτοκινήτων.

Η Μαρίνα ήταν άριστη μαθήτρια. Το όνειρο της, από παιδί, ήταν να γίνει δασκάλα. Δυστυχώς μεγάλωσε σε μια οικογένεια που πίστευε ότι τα σωστά κορίτσια πρέπει να παντρεύονται νωρίς και να ασχολούνται με το σπίτι και την οικογένειά τους. Στα 18 της την πάντρεψαν με τον Κώστα, ένα συγχωριανό της. Ο Κώστας, την αγαπούσε τη Μαρίνα από παιδί έτσι δέχτηκε, αν και δεν πολυκαταλάβαινε, την επιθυμία της Μαρίνας να γραφτεί σε ένα φροντιστήριο, στο διπλανό χωριό, και να δώσει εξετάσεις για το Πανεπιστήμιο. Όταν πέρασε η Μαρίνα, ο Κώστας δέχτηκε και τα καθημερινά πηγαινέλα της γυναίκας του στο Πανεπιστήμιο με έναν όρο όμως: «Το σπίτι να είναι καθαρό και τα παιδιά φροντισμένα». Σήμερα η Μαρίνα είναι δασκάλα σε ένα διπλανό χωριό και ο Κώστας καμαρώνει, κρυφά μην παίρνει κι αέρα η Μαρίνα, για τη γυναίκα του στο καφενείο.

Η Μαρία έκανε μαθήματα κλασικού τραγουδιού από πολύ μικρή. Βλέπεις η μητέρα της πίστευε ότι : «Τα κορίτσια των καλών οικογενειών πρέπει να εντρυφήσουν με κάθε τρόπο στην κλασική μουσική». Η Μαρία πάλι πίστευε ότι: «Η Madonna είναι... θεά». Όταν στα 18 της δήλωσε ότι θέλει να πάει σε ριάλιτι μουσικής και να προσπαθήσει να γίνει ποπ τραγουδίστρια η μητέρα της κόντεψε να πάθει το πρώτο εγκεφαλικό ενώ δεν έλειψαν και τα υστερικά σχόλια του τύπου: «Τι θα πει ο κύκλος μας;». Η Μαρία όμως ήταν αποφασισμένη, με ή χωρίς τη στήριξη των γονιών της, να ακολουθήσει το όνειρό της. Και το ακολούθησε. Σήμερα η Μαρία μπορεί να μην είναι αστέρι πρώτου μεγέθους, είναι όμως γνωστή, εξακολουθεί να θεωρεί ότι η Madonna είναι... θεά, ετοιμάζει τον πρώτο της δίσκο, και τραγουδά σε διάφορες μουσικές σκηνές. Πάνω απ' όλα όμως είναι ευτυχισμένη γιατί ασχολείται με κάτι που λατρεύει.

Οι μαθητές καλούνται να σχολιάσουν τα πιο πάνω παραδείγματα και να αναφέρουν την άποψή τους στην ομάδα.

Δραστηριότητα 8

> Στερεότυπα - Κοινωνικές αντιλήψεις

Ο/η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει μια σειρά από δηλώσεις που απηχούν ευρέως διαδεδομένες, στερεότυπες, κοινωνικές αντιλήψεις. Ορισμένες δηλώσεις αναφέρονται πιο κάτω:

- Η γυναίκα πρέπει να είναι υπομονετική και να υπακούει τον άντρα της.
- Ικανές για τις δουλειές του σπιτιού είναι μόνο οι γυναίκες.
- Οι άντρες που κλαίει είναι αδύναμοι.
- Τα αγόρια σπρίζουν τους γονείς τους όταν γεράσουν.
- Στην κόρη θα αγοράσουμε σπίτι, ο γιος θα βρει απ' τη γυναίκα του.
- Τα παιδιά έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό ανάγκη τη μητέρα τους για να μεγαλώσουν σωστά και όχι τον πατέρα.

Στη συνέχεια συζητάει με τα παιδιά και ζητάει τις δικές τους απόψεις. Η συζήτηση θα πρέπει να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι καμία από τις πιο πάνω κοινωνικές αντιλήψεις δεν είναι απόλυτα ορθή.

Μεταβαλλόμενα οικογενειακά πρότυπα

Τα οικογενειακά πρότυπα έχουν αλλάξει με τα χρόνια. Πολλοί γονείς/παππούδες μπορεί να έχουν ζήσει τις αλλαγές στη δομή της οικογένειας. Είναι σημαντικό να μιλήσουμε για τους παράγοντες που ενδεχομένως να έχουν επιφέρει τις αλλαγές αυτές με την πάροδο του χρόνου.

Δραστηριότητα 9

> Είδη Οικογενειών

Οι μαθητές/τριες καλούνται να αναφέρουν είδη οικογενειών. Στη συνέχεια μέσα από μελέτη και συζήτηση αναλύεται η κάθε μία από τις παρακάτω περιπτώσεις και καταγράφονται, συνοπτικά, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σε κάποιο πίνακα.

1η περίπτωση

Ο Νίκος και ο Γιώργος είναι δίδυμοι. Οι γονείς τους, αντιμετωπίζαν προβλήματα στη σχέση τους για πάρα πολλά χρόνια έτσι, όταν τα αγόρια έγιναν δέκα χρονών, αποφάσισαν να χωρίσουν. Ενημέρωσαν, με πολύ ήρεμο τρόπο, τα παιδιά τους και τα διαβεβαίωσαν ότι μπορεί οι γονείς τους να μη μείνουν ξανά κάτω απ' την ίδια στέγη, αλλά αυτό δεν θα αλλάξει τη σχέση τους με αυτά. Κάθε Σαββατοκύριακο, ο Νίκος και ο Γιώργος, μένουν με τη μητέρα τους ενώ τις καθημερινές τους φροντίζει ο πατέρας. Τους λείπει πολύ η μητέρα τους αλλά δεν μπορούν να κάνουν κάτι για να αλλάξουν την κατάσταση αυτή.

2η περίπτωση

Η Αναστασία ήταν παντρεμένη με τον Γιώργο και κατά τη διάρκεια του γάμου τους απέκτησαν 3 παιδιά. Η Αναστασία, μετά τη γέννηση και του τρίτου παιδιού, χώρισε με τον Γιώργο μια και αυτός ήταν ιδιαίτερα βίαιος και ξυλοκοπούσε συχνά τόσο την ίδια όσο και τα παιδιά. Δύο χρόνια μετά το διαζύγιο η Αναστασία παντρεύτηκε τον Φώτη ο οποίος δεν είχε δικά του παιδιά και αγάπησε σαν δικά του, απ' την πρώτη στιγμή, τα παιδιά της Αναστασίας. Τα παιδιά παρά την αγάπη που εκδηλώνει με κάθε τρόπο ο Φώτης τόσο απέναντι στη μητέρα τους όσο και στα ίδια δεν αποδέχτηκαν τον γάμο του με τη μητέρα τους και δεν ανταποκρίνονται στα συναισθήματά του. Θεωρούν ότι ο Φώτης είναι η αιτία που δεν θα ενωθεί ξανά η οικογένειά τους και δεν χάνουν την ευκαιρία να του επαναλαμβάνουν ότι αγαπούν μόνο τον πατέρα τους.

3η περίπτωση

Ο Χάρης και η Τζένη είναι ζευγάρι. Παντρεύτηκαν πριν πέντε χρόνια και από τότε προσπάθησαν με διάφορους τρόπους να αποκτήσουν ένα παιδί αλλά οι γιατροί τους απέκλεισαν κάθε πιθανότητα. Η διάγνωση αυτή απογοήτευσε αρχικά το ζευγάρι. Στη συνέχεια όμως τα έβαλαν κάτω κι αποφάσισαν να υιοθετήσουν ένα παιδάκι. Παιδεύτηκαν αρκετά με τις διαδικασίες που απαιτούνται για μια υιοθεσία αλλά στο τέλος τα κατάφεραν! Και μάλιστα υιοθετήσαν όχι ένα αλλά δύο παιδάκια! Δεν φαντάζεστε πόσο ευτυχισμένοι είναι πλέον ο Χάρης και η Τζένη.

4η περίπτωση

Ο Αλέξανδρος είναι 35 ετών. Ζει μόνος του, σε ιδιόκτητη κατοικία, και εργάζεται σε μια ιδιωτική εταιρεία. Εδώ και πολλά χρόνια ήθελε να αποκτήσει ένα παιδί. Δεν κατάφερε όμως να βρει κάποια σύντροφο που θα μπορούσε να τον πείσει ότι θα ήταν κατάλληλη για μητέρα των παιδιών του. Έτσι αποφάσισε να υιοθετήσει ένα παιδί. Οι δικηγόροι του όμως τον ενημέρωσαν ότι δεν μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο μια και η νομοθεσία επιτρέπει την υιοθεσία μόνο σε ζευγάρια. Ο Αλέξανδρος όμως δεν το έβαλε κάτω. Όταν έμαθε ότι ναι μεν δεν μπορεί να υιοθετήσει ένα παιδί μπορεί όμως να αναλάβει τη φροντίδα του υπό το καθεστώς της ανάδοχης οικογένειας κίνησε αμέσως τη διαδικασία. Έτσι ο Αλέξανδρος ανέλαβε τη φροντίδα του εξάχρονου Νικόλα... Η μήπως ο Νικόλας ανέλαβε τον Αλέξανδρο; Όπως και να 'χει είναι και οι δυο ευτυχισμένοι!

Οι μαθητές/τριες παροτρύνονται μέσα από συζήτηση να αναγνωρίσουν τις συγκεκριμένες οικογένειες ως ισότιμες της πυρηνικής ή άλλης μορφής οικογένειας. Στη συνέχεια καλούνται να αναλογιστούν και να αναφέρουν ποιες είναι οι δυσκολίες που θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν οι οικογένειες αυτές.

8. Υγεία

Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να προβληματιστούν σχετικά με την έννοια «υγεία» και τον «υγιεινό τρόπο ζωής». Ο/η εκπαιδευτικός αποδέχεται τους ορισμούς των μαθητών και τους εμπλουτίζει συνδέοντάς τους με όλες τις πτυχές της υγείας (σωματική, ψυχική και κοινωνική).

Η άλλη έμφαση της ενότητας, στοχεύει στο να προβληματίσει τους μαθητές, σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την υγεία. Η υγεία των ανθρώπων, δεν είναι αποτέλεσμα μόνο φυσικών αιτιών αλλά συνδέεται και με την κοινωνία στην οποία ζουν.

Οι δραστηριότητες δεν επικεντρώνονται στη μετάδοση γνώσεων σχετικά με το τι είναι ωφέλιμο και τι βλαβερό για την υγεία, αλλά κυρίως στον εντοπισμό των διαφόρων παραγόντων που επηρεάζουν καθημερινές συμπεριφορές που σχετίζονται με την υγεία όπως (διατροφή, κάπνισμα, άσκηση κ.ά.). Η διαδικασία αυτή, όπως δίνεται από τις προτεινόμενες δραστηριότητες διαπνέεται από ένα πνεύμα το οποίο δεν θα εκφοβίζει, δεν θα κινδυνολογεί, δεν θα απαγορεύει, ούτε θα απορρίπτει. Οι δραστηριότητες βασίζονται στις εμπειρίες των μαθητών και αποσκοπούν στην ενεργό και δημιουργική συμμετοχή τους, έτσι ώστε να εισηγούνται τρόπους με τους οποίους μπορούν να συμβάλουν στην πρόωθηση υγιεινών επιλογών στο άμεσο περιβάλλον τους.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Αναφέρουν, με γνώμονα τις προσωπικές τους εμπειρίες, τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός υγιούς τρόπου ζωής
- μελετήσουν τη δική τους καθημερινότητα και να εντοπίσουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να βελτιώσουν τις συνήθειές τους
- εξηγήσουν παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις ανθρώπινες συνήθειες και να αποκτήσουν δεξιότητες αντιμετώπισης αρνητικών στοιχείων.

Δραστηριότητα 1

> Τι σημαίνει για σένα Υγεία....

	Να είμαι υγιής για μένα σημαίνει να...	A	B	Γ
1	περνώ καλά με την οικογένειά μου			
2	νιώθω καλά τις περισσότερες φορές			
3	περνώ καλά με τους φίλους μου			
4	παίρνω σπάνια φάρμακα			
5	έχω το σωστό βάρος για το ύψος μου			
6	γυμνάζομαι συχνά και σταθερά			
7	αγαπώ τον εαυτό μου			
8	λέω τι νιώθω			
9	μην αρρωσταίνω συχνά			

10	συνεργάζομαι με τους άλλους με χαρά			
11	έχω χρόνο για παιχνίδι			
12	κάνω τα μαθήματα μου χωρίς πίεση			
13	πηγαίνω διακοπές			
14	τρώω φρούτα και σαλάτα			
15	γιορτάζω όταν έχω μια επιτυχία			

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να σημειώσουν στη **Στήλη Α** τις προτάσεις με τις οποίες συμφωνούν. Στη συνέχεια τους ζητά να επιλέξουν τις 5 πιο σημαντικές για τον εαυτό τους, και να τις σημειώσουν στη **Στήλη Β**. Τέλος στη **Στήλη Γ** τις ιεραρχούν (1 λιγότερο σημαντικό – 5 πολύ σημαντικό) αρχίζοντας από την πιο σημαντική. Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και συζητούν τα αποτελέσματα. Ένα παιδί από κάθε ομάδα θα πρέπει να παρουσιάσει τα αποτελέσματα της ομάδας και το περιεχόμενο της συζήτησης που έγινε στην ομάδα.

Στόχος της δραστηριότητας είναι να αναγνωρίσουν οι μαθητές/τριες τις διάφορες πτυχές της υγείας (σωματική, κοινωνική, συναισθηματική) και το γεγονός ότι αλληλεξαρτούνται μεταξύ τους. Είναι καλό επίσης να αντιληφθούν ότι το πώς κάποιος αντιλαμβάνεται τι είναι υγεία είναι άμεσα συνδεδεμένο με τις συνθήκες διαβίωσης και την προσωπικότητά του.

Δραστηριότητα 2

> Υγιές Άτομο

Πώς θα περιγράφαμε ένα υγιές ή μη υγιές άτομο; Κάποιος σωματώδης είναι κατ' ανάγκη και υγιής; Κάποιος αδύνατος είναι κατ' ανάγκη μη υγιής; Μπορούμε απλώς με το να κοιτάζουμε κάποιον να γνωρίζουμε αν είναι υγιής ή όχι;

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Συζητούν μεταξύ τους και καταγράφουν τα χαρακτηριστικά ενός υγιούς ατόμου. Στη συνέχεια η κάθε ομάδα παρουσιάζει τα συμπεράσματά της. Στα χαρακτηριστικά ενός υγιούς ατόμου μπορούν να συμπεριληφθούν και τα πιο κάτω:

- Συμμετοχή σε σωματική δραστηριότητα για κάποια ώρα χωρίς σημάδια εξάντλησης
- Σωστή και ισορροπημένη διατροφή
- Σπάνια εμφάνιση αρρώστιας
- Καλός και ποιοτικός ύπνος
- Νοπτική εγρήγορση
- Ενημέρωση για θέματα που αφορούν την υγεία
- Αποχή από το κάπνισμα

Συνεχίζουμε τη συζήτηση για το τι κάνει κάποιον υγιή. Οι μαθητές στη δραστηριότητα αυτή θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να ορίσουν οι ίδιοι τι περιλαμβάνει ο «υγιής τρόπος ζωής». Ο/η εκπαιδευτικός αποδέχεται τις απαντήσεις των μαθητών και τις εμπλουτίζει συνδέοντας τις με όλες τις πτυχές της υγείας (σωματική, συναισθηματική και κοινωνική). Αναφερόμαστε σε σύνολο δραστηριοτήτων (διατροφή, στοματική υγιεινή, άσκηση, ανάπαυση, αγάπη, φιλία και φροντίδα) χωρίς να περιοριζόμαστε στη σωματική πτυχή της υγείας.

Δραστηριότητα 3

> Υγιής τρόπος ζωής

Συζητούμε για το τι απαιτείται για έναν υγιή τρόπο ζωής. Είναι σημαντικό να εμπλουτιστούν οι απόψεις των μαθητών με τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν την υγεία του ατόμου όπως:

- Καλή διατροφή
- Σωματική άσκηση ή αθλήματα ή εργασίες στο σπίτι
- Επαρκής ξεκούραση και ύπνος
- Κατάλληλη ιατροφαρμακευτική φροντίδα όταν αρρωσταίνει κάποιος
- Καθαρό περιβάλλον διαβίωσης
- Καλοί φίλοι
- Αγάπη του εαυτού τους
- Δεξιότητες αντιμετώπισης προσωπικών προβλημάτων
- Μόρφωση
- Τόποι και τρόποι διασκέδασης
- Νόμοι (π.χ. εθνικοί κανονισμοί για τρόφιμα)
- Ασφάλεια
- Γνώσεις για όλες τις πτυχές του σώματος μας, υγιεινή διατροφή, άσκηση

Δραστηριότητα 4

> Το σώμα που μιλάει

Συζητούμε τις ακόλουθες περιπτώσεις

- Τώρα τελευταία μεγαλώνω πολύ γρήγορα. Η μητέρα μου λέει ότι μπήκα στην εφηβεία. Το πρόβλημα είναι ότι μερικές φορές νιώθω ότι μυρίζω άσχημα και γι αυτό νιώθω άβολα όταν είμαι μαζί με κόσμο.
- Συχνά νιώθω κουρασμένος/η. Τα μαλλιά μου και το δέρμα μου δεν φαίνονται υγιή και όλοι στην οικογένειά μου, λένε ότι είμαι πάντα χλωμός/η. Συχνά δεν προλαβαίνω να φάω τίποτε για πρόγευμα και έτσι στο δρόμο για το σχολείο τρώω πατατάκια. Για μεσημεριανό, όταν έχουμε όσπρια στο σπίτι, εγώ δεν τρώω και γι' αυτό μπορεί να ζεστάνω μια έτοιμη πίτσα. Δεν με ενδιαφέρει τι λέει η μητέρα μου. Το απόγευμα, αν η μητέρα μου καθαρίσει φρούτο μπορεί να φάω, διαφορετικά θα φάω μπισκότα με σοκολάτα που είναι και τα αγαπημένα μου. Όταν βλέπω τηλεόραση μπορεί να πιω και ένα αναψυκτικό.
- Χρειάζομαι ένα δικαιολογητικό, για να μην κάνω γυμναστική στο σχολείο. Όλοι

λένε ότι κουράζομαι πολύ εύκολα και δεν μπορώ να τρέξω γιατί έχω πάρει κιλά. Δεν ασκούμε πια και δεν ασχολούμαι με αθλήματα εκτός σχολείου επειδή δεν μου αρέσουν. Μου αρέσει μόνο να παρακολουθώ τηλεόραση και να παίζω παιχνίδια στον υπολογιστή.

- Τελευταία έχω αρχίσει να βγάζω πολλά σπυράκια στο πρόσωπό μου. Δεν μου αρέσει καθόλου η νέα μου εικόνα. Δεν μπορώ να βλέπω τον εαυτό μου. Η μητέρα μου με πήγε στο δερματολόγο, ο οποίος μου είπε ότι θα πάρει κάποιο χρονικό διάστημα, μέχρι να βελτιωθεί η εικόνα μου.

Δραστηριότητα 5

> Γυμνάζω το σώμα μου

Οι μαθητές/τριες εισηγούνται εύκολους τρόπους φυσικής δραστηριότητας μέσα από την καθημερινή τους ζωή και εντοπίζουν παράγοντες οι οποίοι ενισχύουν αλλά και εμποδίζουν τη φυσική δραστηριότητα παιδιών και ενηλίκων.

- Τα παιδιά μέσα από ιδεοθύελλα καλούνται να εντοπίσουν εύκολους τρόπους φυσικής άσκησης μέσα από την καθημερινή τους ζωή π.χ. σκούπισμα, πλύσιμο αυτοκινήτου, κηπουρική, ανεβοκατέβασμα σκάλας, παιχνίδι με σχοινάκι στην αυλή, ποδήλατο, περίπατος του σκύλου, κουβάλημα των ψώνιων. Μπορούν ακόμα να βρουν εικόνες ή δικές τους φωτογραφίες που δείχνουν φυσική δραστηριότητα και να δημιουργήσουν ένα κολλάζ για την τάξη. Συζητούμε τον ρόλο της φυσικής άσκησης σε όλες τις πτυχές της υγείας του ανθρώπου (π.χ. δύναμη, ενέργεια, διάθεση, πρεμία, ισορροπία κ.λπ.).
- Οι μαθητές/τριες καταγράφουν σε ένα ημερολόγιο (για μια εβδομάδα περίπου) απλές καθημερινές δραστηριότητες που έχουν σχέση με σωματική άσκηση. Στη συνέχεια συζητούν αυτά που κατέγραψαν με ένα άλλο παιδί και ανταλλάζουν ιδέες για το πώς θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη σωματική τους άσκηση.

Δραστηριότητα 6

> Συζήτηση

Τρόποι ζωής:

1. Ο Λουκάς αγαπάει πολύ τα ζώα, του αρέσει να περνάει πολλή ώρα με τον σκύλο του.
2. Η Αγγέλα μιλάει πολλές ώρες με τις φίλες της στο τηλέφωνο.
3. Ο Γιώργος νιώθει ότι δεν είναι σε τίποτα καλός, δεν τα καταφέρνει σε κανένα άθλημα, και γι' αυτό δεν δοκιμάζει ποτέ κάτι καινούριο.

Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες και τους δίνονται δύο διαφορετικά σενάρια.

- Όταν ο Πέτρος ήταν 9 χρονών δεν γυμναζόταν.
- Όταν η Μαρία ήταν 11 χρονών γυμναζόταν πάρα πολύ.

Στη συνέχεια τα παιδιά συζητούν:

- Τους λόγους για τους οποίους μπορεί να συνέβαινε αυτό στο κάθε παιδί ξεχωριστά.
- Πώς το γεγονός αυτό πιθανόν να επηρέαζε τη φυσική και συναισθηματική υγεία των δύο παιδιών, καθώς και την κοινωνική τους ανάπτυξη.
- Να υποθέσουν την εξέλιξη των δύο παιδιών μεγαλώνοντας.

Στο τέλος, οι δύο ομάδες ανακοινώνουν και συγκρίνουν τις ιστορίες τους.

Δραστηριότητα 7

> Διατροφή

Ο κάθε πολιτισμός και περιοχή της γης ανέπτυξε ανά τους αιώνες τις δικές του διατροφικές συνήθειες. Αυτές οι συνήθειες δεν είναι όμως στατικές, αλλάζουν με τα χρόνια λόγω διαφόρων παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να είναι η ύπαρξη νέων τροφών σε προσιτές τιμές, οι κλιματικές αλλαγές και η παγκοσμιοποίηση.

Ο/η εκπαιδευτικός σχεδιάζει τον πιο κάτω πίνακα και τον συμπληρώνει με τις απαντήσεις των παιδιών.

	Τροφές που περιλαμβάνονται συνήθως στο διαιτολόγιο των παιδιών	Τροφές που σπάνια περιλαμβάνονται στο διαιτολόγιο των παιδιών
1		
2		
3		
4		
5		
6		

Τα παιδιά να εντοπίζουν τους λόγους για τους οποίους κάποια φαγητά περιλαμβάνονται συχνά και κάποια σπάνια στη διατροφή των παιδιών της ηλικίας τους. Συζητούμε τους ακόλουθους παράγοντες:

- **Εύκολη πρόσβαση (έτοιμα φαγητά, τιμή, χρόνος μαγειρέματος)**
- **Πολιτισμός και διατροφικά πρότυπα των νέων**
- **Οικογενειακές συνήθειες και επιλογή τροφίμων**
- **Σχολικό κυλικείο και επιρροές από τους συνομήλικους**
- **Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (Διαφήμιση)**
- **Αισθητική και οπτική εμφάνιση των γευμάτων**
- **Κόστος τροφίμων (τιμές των φρέσκων, οικολογικών και υγιεινών τροφίμων).**

Είναι σημαντικό μέσα από συζήτηση να μπορέσουν να απομυθοποιήσουν κυρίως πολιτισμικά μηνύματα που συνδέουν τους νέους με τα έτοιμα ανθυγιεινά φαγητά. Θα πρέπει ακόμα να προβληματιστούν για τον ρόλο της κουλτούρας που συμβάλλει στην προτίμηση κάποιων φαγητών από τους

νέους. Μπορούμε να συζητήσουμε κατά πόσο οι νέοι θα δήλωναν με την ίδια ευκολία ότι το προηγούμενο βράδυ έφαγαν όσπρια ή πίτσα. Είναι σημαντικό να διαπιστώσουν μέσα από προσωπικές τους παρατηρήσεις ότι τουλάχιστον υπάρχει μια μερίδα νέων οι οποίοι απολαμβάνουν τις υγιεινές τροφές.

Δραστηριότητα 8

> Κάπνισμα

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα επιλέγει μια από τις πιο κάτω δραστηριότητες.

- α) Δείχνουμε με λόγια ή/και με σχέδιο, μέσα σε σχήματα καπνού και τσιγάρων, τους λόγους για τους οποίους ορισμένοι νέοι άνθρωποι καπνίζουν.
- β) Δημιουργούμε ένα περίγραμμα με τη φιγούρα κάποιου νεαρού ανθρώπου που δεν καπνίζει, γράφοντας μέσα τις κυριότερες αιτίες.
- γ) Δείχνουμε με λόγια ή/και με σχέδιο, μέσα σε σχήματα αστεριών, εναλλακτικούς τρόπους με τους οποίους οι νεαροί άνθρωποι μπορούν να επιτύχουν κάποιους στόχους (π.χ. να δείχνουν μοντέρνοι) χωρίς να καπνίζουν.

Δραστηριότητα 9

> Γιατί κάποιοι καπνίζουν και κάποιοι όχι

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και συζητούν τις πιο κάτω περιπτώσεις:

Μαρία

«Είμαι 45 χρονών. Δεν κάπνισα ποτέ. Δεν έχω δοκιμάσει ούτε ένα τσιγάρο στη ζωή μου, όταν ήμουν νεαρότερη.» Για ποιους λόγους νομίζετε ότι η Μαρία δεν κάπνισε ποτέ;

Ελένη

«Είμαι 15 χρονών. Καπνίζω από την ηλικία των 13. Έχω φτάσει να καπνίζω από 10 μέχρι 15 τσιγάρα την ημέρα. Θέλω να σταματήσω αλλά δεν είμαι σίγουρη ότι μπορώ. Πάντα νόμιζα ότι ήταν εύκολο να σταματήσω.»

Γιατί είναι δύσκολο για την Ελένη να σταματήσει το κάπνισμα;

Παύλος

«Είμαι 11 χρονών. Δεν έχω δοκιμάσει ποτέ να καπνίσω. Σε καμιά περίπτωση δεν θα δοκιμάσω να καπνίσω είτε τώρα είτε στο μέλλον.» Γιατί ο Παύλος είναι τόσο αρνητικός απέναντι στο κάπνισμα;

Κούλα

«Είμαι 16 χρονών. Άρχισα το κάπνισμα όταν ήμουν 14. Κάπνιζα μέχρι και 10 τσιγάρα την ημέρα. Τώρα όμως έχω σταματήσει.» Γιατί η Κούλα σταμάτησε το κάπνισμα;

Γιώργος

«Είμαι 18 χρονών. Άρχισα να καπνίζω στα 13 μου χρόνια. Το σταμάτησα όταν ήμουν 17. Ήμουν περήφανος για τον εαυτό μου. Πριν λίγους μήνες το ξανάρχισα.» Γιατί ο Γιώργος ξεκίνησε και πάλι να καπνίζει;

Αλέξης

«Είμαι 12 χρονών. Δεν κάπνισα ποτέ ένα ολόκληρο τσιγάρο αλλά τράβηξα μερικές ρουφηξιές. Ο μεγαλύτερος αδελφός μου καπνίζει και μου είπε να δοκιμάσω κι εγώ. Μπορεί να δοκιμάσω όταν μεγαλώσω.» Γιατί ο Αλέξης πιστεύει ότι θα καπνίζει όταν μεγαλώσει;

Η κάθε ομάδα ανακοινώνει τις απόψεις της για μία από τις πιο πάνω περιπτώσεις.

Οι ομάδες συζητούν στη συνέχεια τα πιο κάτω ερωτήματα:

1. Γιατί κάποια άτομα δεν καπνίζουν ποτέ;
2. Γιατί κάποια παιδιά δοκιμάζουν το κάπνισμα για πρώτη φορά;
3. Γιατί κάποια νεαρά άτομα καπνίζουν κάθε μέρα;
4. Γιατί κάποια άτομα το βρίσκουν δύσκολο να σταματήσουν το κάπνισμα;
5. Γιατί κάποιοι άνθρωποι σταματούν το κάπνισμα οριστικά;
6. Γιατί κάποιοι άνθρωποι σταματούν το κάπνισμα αλλά ξαναρχίζουν;

Σε κάθε ομάδα δίνονται χαρτόνια και μαρκαδόροι για τη δημιουργία αφίσας στην οποία να παρουσιάζονται οι απόψεις. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τις απόψεις της σε όλη την τάξη και γίνεται συζήτηση. Είναι καλό στη συζήτηση να σχολιαστούν οι παράγοντες που ωθούν τους νέους στην έναρξη του καπνίσματος κατά την παιδική – εφηβική ηλικία. Μερικοί από αυτούς είναι: γονείς ή/και φίλοι που καπνίζουν, θετική στάση για το κάπνισμα, χαμηλή αυτοεκτίμηση, έλλειψη πληροφόρησης, έλλειψη προσωπικών στόχων, λανθασμένες εντυπώσεις (το κάπνισμα με κάνει πιο ώριμο, με βοηθά να διατηρούμαι λεπτός/λεπτή) χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο κ.ά.

Σύμφωνα με ερευνητικά στοιχεία^{1,2} οι λόγοι που ωθούν τα νεαρά άτομα στο κάπνισμα είναι οι ακόλουθοι:

- Βίωση νέων εμπειριών
- Πρόσκτηση χαρακτηριστικών που θεωρούν ότι σχετίζονται με το κάπνισμα («κουλάτοι», «μάγκες»)
- Απόκτηση νέων φίλων
- Επίδειξη ανεξαρτησίας
- Αντιμετώπιση του άγχους
- Διατήρηση του σωματικού βάρους

Η δραστηριότητα είναι παρμένη από Cohen (1999) The Primary School Smoking Education Pack: A Whole School approach to Smoking Education.

¹Tacade & The Roy Castle Lung Cancer Foundation (2004), The World of Tobacco, Skills for Primary School Child, UK.

²Department for education and skills (2004) Drugs: Guidance for schools, UK.

Δραστηριότητα 10

> Ασφάλεια

Οι μαθητές/μαθήτριες σε ομάδες συζητούν τη συνέχεια ή υποδύονται ρόλους από τα ακόλουθα σενάρια

Σενάριο 1:

Μια παρέα παιδιών παίζει στην αυλή του σχολείου. Ο Ιάκωβος, ο αρχηγός της παρέας, ζητά από τους φίλους του να σκαρφαλώσουν στο δέντρο για να παίξουν. Οι φίλοι του...

Σενάριο 2:

Η μικρή Ελεονώρα είναι πολύ απρόσεκτη. Συχνά βάζει τα χέρια της στις πρίζες του σπιτιού. Τα μεγαλύτερα αδέρφια της...

Σενάριο 3:

Η Δέσπω έπαιξε με τις συμμαθήτριάς της στην τάξη. Ξαφνικά έβαλε μια σακούλα στο κεφάλι της Μυρτώς, για να γελάσουν. Οι φίλοι της...

Σενάριο 4:

Προχθές ήμουν στο σπίτι της γιαγιάς μου. Καθώς η γιαγιά μου σιδέρωνε παρατήρησα ότι ένα καλώδιο στο σίδερο ήταν φθαρμένο. Την ενημέρωσα αμέσως...

Σενάριο 5:

Τα παιδιά της Δ΄ τάξης αποφάσισαν να φτιάξουν ένα χαρταετό. Η Βασιλική βρέθηκε με κάποιους/ες συμμαθητές/τριές της το απόγευμα σπίτι της για να φτιάξουν τον σκελετό. Διαπίστωσαν ότι χρειάζονται μερικά λεπτά κλαδιά έτσι πήραν το κοφτερό μαχαίρι της κουζίνας και ξεκίνησαν να κατευθύνονται προς τη λεμονιά στην αυλή. Η μητέρα της Βασιλικής...

Σενάριο 6:

Ο Βασίλης με τα αδέρφια του ήθελαν να ανάψουν κεριά στο σπίτι τους για να κάνουν έκπληξη στη μητέρα τους. Κατά λάθος το σπέρτο έπεσε πάνω στο χαλί. Τότε...

Δραστηριότητα 11

> Συζήτηση

Η κάθε ομάδα ομαδοποιεί κάποιες δραστηριότητες σε χαμηλού και ψηλού ρίσκου (π.χ. ποδηλατώ με μεγάλη ταχύτητα, αφήνω τον σκύλο μου ελεύθερο στο πάρκο, κοιμάμαι αργά το βράδυ, ορειβασία, ψάρεμα, παίζω ποδόσφαιρο στο πάρκο με μεγαλύτερα από εμένα παιδιά). Μετά συζητούμε ποιες δραστηριότητες προκάλεσαν διαφωνίες.

Δραστηριότητα 12

> Ανησυχίες των συνομηλίκων μου

Κάθε παιδί γράφει μια ανησυχία που μπορεί να αντιμετωπίζει ένα παιδί της ηλικίας του σε σχέση με τη σχολική ζωή π.χ. δεν θα γράψω στο διαγώνισμα, δεν είμαι καλός σε τίποτα, δεν θα μου μιλάει κανείς το διάλειμμα.

Στη συνέχεια χωρίζονται σε ομάδες και καταγράφουν εισηγήσεις για την αντιμετώπιση της κάθε ανησυχίας ξεχωριστά. Μεταφέρουν τις εισηγήσεις τους στη διεύθυνση του σχολείου.

Δραστηριότητα 13

> Αναγνώριση συναισθημάτων

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο και παίρνουν από μια εικόνα που παρουσιάζει παιδιά της ίδιας ηλικίας. Από κάθε παιδί ζητείται να αναφέρει κάποια πιθανή κατάσταση που μπορεί να προκαλεί ανησυχία στο παιδί της φωτογραφίας. Τα υπόλοιπα παιδιά καλούνται να δώσουν λύσεις για να αντιμετωπιστεί η ανησυχία αυτή.

Δίνονται στα παιδιά μια σειρά από εικόνες που απεικονίζουν παιδιά, στις οποίες θα πρέπει να αναγνωρίσουν το συναίσθημα του παιδιού στην κάθε εικόνα.

Δραστηριότητα 14

> «Πες μου κάτι να νιώσω ωραία»

Το κάθε παιδί παίρνει ένα φυλλάδιο και γράφει το όνομά του. Στη συνέχεια όλα τα παιδιά κάθονται σε κύκλο κρατώντας το φυλλάδιό τους και ένα μολύβι. Ακούγεται μουσική. Με ένα ντέφι, η δασκάλα/ο δάσκαλος δίνει σύνθημα για να δώσουν τα παιδιά το φυλλάδιο σε αυτόν που κάθεται στα δεξιά. Ανταλλάσσονται τα φυλλάδια τρεις – τέσσερις φορές και όταν σταματά η μουσική το κάθε παιδί γράφει πάνω στο φυλλάδιο που κρατά στα χέρια του κάτι όμορφο για τον μαθητή στον οποίο ανήκει το φυλλάδιο. Στο τέλος της δραστηριότητας το κάθε παιδί παίρνει το δικό του φυλλάδιο και διαβάζει αυτά που του έγραψαν οι συμμαθητές του.

Δραστηριότητα 15

> Διαπροσωπικές Σχέσεις (Κοινωνική Πτυχή της Υγείας)

- **Ιδεοθύελλα:** Γράφουμε στον πίνακα τη λέξη **ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΙ**.
Τι μοιράζονται συνήθως οι φίλοι μεταξύ τους;
Πότε δεν καταφέρατε να μοιραστείτε τα πιο πάνω με τους φίλους σας και γιατί;
- **Μελέτη περιπτώσεων:** Δίνουμε περιπτώσεις και ζητούμε για κάθε περιστατικό να συζητήσουν 1. Σε ποιον πρέπει να απολογηθεί το κάθε παιδί; 2. Πώς μπορεί να διορθώσει το λάθος του; 3. Τι θα μπορούσε να κάνει κάθε παιδί για να μην κάνει στο μέλλον παρόμοια λάθη;

Περιστατικά

1. Η Γιάννα δανείστηκε τις χρωματιστές πέννες μιας φίλης της για να ζωγραφίσει. Καθώς χρησιμοποιούσε την πράσινη πένα, ζωγραφίζοντας ένα δέντρο, επειδή την πίεξε πολύ δυνατά η πένα έσπασε και χύθηκε το μελάνι.
2. Ο Ανδρέας κάλεσε στο σπίτι του ένα φίλο του για να παίξουν. Περνούσαν ωραία παίζοντας παιχνίδια στο δωμάτιό του. Η μητέρα του Ανδρέα τους φώναξε να πάνε κάτω στο σαλόνι για να φάνε κάτι. Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν και έτρεξαν να κατεβούν από τις σκάλες. Επειδή έτρεχε, ο Ανδρέας χτύπησε και έσπασε το πόδι του τραπέζιού στο σαλόνι. Ευτυχώς αυτός δεν έπαθε κάτι.

- Φανταστείτε ότι ένας κάτοικος από τον πλανήτη Άρη, μόλις έχει προσγειωθεί στην τάξη σας. Είστε οι πρώτοι άνθρωποι που συναντά και σας ζητά να του πείτε πώς να συμπεριφέρεται. Όλα τα παιδιά πρέπει να δημιουργήσουν λίστες για τον σωστό και τον λανθασμένο τρόπο συμπεριφοράς. Ζητούμε μετά να επιλέξουν όλοι μαζί ποιο είναι το πιο σημαντικό να κάνει αρχικά.

Δραστηριότητα 16

> Ευαισθητοποίηση σε θέματα υγείας

- **Συζήτηση – project.** Το κάθε παιδί έχει καρτέλες με εικόνες από την κοινότητα (π.χ. σχολείο, σπίτι, γραφείο, τάξη, πάρκο). Για κάθε εικόνα συζητούν πότε ένας χώρος

συμβάλλει στην ανάπτυξη υγιών τρόπων ζωής και τότε όχι. Στη συνέχεια δημιουργούν αφίσες στις οποίες θα εμπεριέχονται εισηγήσεις διαφοροποίησης των συγκεκριμένων χώρων και διαδικασίες υλοποίησης των αλλαγών αυτών.

- Περιστατικά έκτακτης ανάγκης. Τα παιδιά αξιολογούν κατά πόσο μια κατάσταση μπορεί να χαρακτηριστεί ως έκτακτης ανάγκης και δηλώνουν την υπηρεσία στην οποία πρέπει να τηλεφωνήσουν σε περίπτωση που δεν υπάρχουν ενήλικες για να επιληφθούν της κατάστασης.

1. Είσαι μόνος στο σπίτι μαζί με τη γιαγιά σου. Έπεσε και έσπασε το πόδι της και δεν μπορεί να κινηθεί.
2. Το γατάκι σου έχει σκαρφαλώσει πάνω σε ένα δέντρο και δεν μπορεί να κατεβεί.
3. Βλέπεις καπνό και φωτιά να βγαίνουν από ένα σπίτι.
4. Καθώς περπατάς στην εξοχή, εντοπίζεις έναν αναισθητο μοτοσικλετιστή και δίπλα του τη διαλυμένη μοτοσυκλέτα του.
5. Η αδελφή σου έχει κόψει το δάκτυλό της και τρέχει λίγο αίμα.
6. Βλέπεις δύο ανθρώπους να σπάζουν ένα παράθυρο και να μπαίνουν απ' αυτό μέσα σε ένα σπίτι.

Δραστηριότητα 17

> Υγεία και Περιβάλλον

Τα παιδιά στην ομάδα τους συζητούν αρχικά τη σύνδεση υγείας και περιβάλλοντος. Συζητούν και καταγράφουν τις συνέπειες που έχει στην ποιότητα της ζωής τους και στην υγεία τους (σωματική και ψυχική/πνευματική) η υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Συζήτησε τον ρόλο του καθενός ξεχωριστά, του ατόμου (εγώ), της ομάδας (εμείς) καθώς και τον ρόλο των αρμόδιων αρχών για τη βελτίωση του περιβάλλοντος.

ΑΤΟΜΟ (Εγώ): Ανακυκλώνω, αποφεύγω συσκευασίες μιας χρήσης, δεν σπαταλώ νερό, δεν σπαταλώ ενέργεια, αγοράζω μόνο ό,τι χρειάζομαι (μείωση της κατανάλωσης), χρησιμοποιώ βιοδιασπώμενα απορρυπαντικά.

ΟΜΑΔΑ (Εμείς): Φροντίζουμε τη γειτονιά μας, το πάρκο της γειτονιάς, τα σχολεία μας, ενημερωνόμαστε για το ποιοι είναι οι αρμόδιοι λειτουργοί στις Δημοτικές ή και Κυβερνητικές αρχές για να έχουμε συστηματική επαφή μαζί τους και να τους ενημερώνουμε για τυχόν προβλήματα ή και εισηγήσεις.

ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΑΡΧΕΣ: Έλεγχος της ποιότητας του νερού και του αέρα, έλεγχος βιοτεχνιών και βιομηχανιών που λειτουργούν στην περιοχή, συστηματική απομάκρυνση των απορριμμάτων από κατοικημένες περιοχές, υλοποίηση προγραμμάτων ανακύκλωσης, υλοποίηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, απομάκρυνση εστιών μόλυνσης και ρύπανσης, μείωση της νχορύπανσης.

9. Ο σύγχρονος καταναλωτής

Εισαγωγή

Σε αυτή την ενότητα αναλύεται η έννοια του καλού καταναλωτή. Τονίζεται ότι στην κοινωνία που ζούμε είναι απαραίτητο να είμαστε όλοι υπεύθυνοι καταναλωτές και να γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας ώστε να μην τυγχάνουμε εκμετάλλευσης.

Στόχοι

Τα παιδιά να είναι σε θέση να:

- Προβληματίζονται για τον ρόλο και τις ευθύνες ενός καταναλωτή σε οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο
- Αναγνωρίζουν τα διάφορα προβλήματα που δυνατό να αντιμετωπίσουν οι ίδιοι ως καταναλωτές
- Αναθεωρούν τις τρέχουσες πρακτικές τους καθώς ενημερώνονται για τις ορθές καταναλωτικές πρακτικές
- Αντιλαμβάνονται τη σημασία των προσωπικών αξιών, των εναλλακτικών λύσεων, των οικολογικών και κοινωνικών ζητημάτων όταν κάνουν τις επιλογές τους ως καταναλωτές
- Κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να ζητήσουν διορθωτικά μέτρα σε περίπτωση εκμετάλλευσης.

Ποιοι είναι καταναλωτές;

Καταναλωτής είναι κάποιος που ξοδεύει (ή έχει τη δυνατότητα να ξοδεύει) χρήματα για να αγοράζει αγαθά και υπηρεσίες για ιδιωτική χρήση. Όλοι είμαστε καταναλωτές και προτού προβούμε σε μια αγορά ο καθένας από εμάς περνά από μια διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αυτή η διαδικασία συνεπάγεται τον εντοπισμό της ανάγκης, την αναζήτηση πληροφοριών, την αξιολόγηση των διαθέσιμων επιλογών, την αγοραστική απόφαση, και τη συμπεριφορά μετά την αγορά.

Δραστηριότητα 1

> Εμπειρίες

Δίνεται στα παιδιά το παράδειγμα ενός κοριτσιού που χρειάζεται ένα ζευγάρι αθλητικά παπούτσια. Συζητά με τους γονείς της τις επιλογές της: Να τα αγοράσει από το κατάστημα της γειτονιάς ή από το κέντρο της πόλης; Πόσα χρήματα περίπου πρέπει να ξοδέψει; Αφού ζυγίσει όλες τις επιλογές με τους γονείς της, καταλήγει σε μια απόφαση. Θα αγοράσει παπούτσια από το κέντρο της πόλης γιατί θα έχει μεγαλύτερη δυνατότητα επιλογής. Αγοράζει τα αθλητικά παπούτσια και είναι ευχαριστημένη με την απόφασή της. Οι μαθητές διηγούνται δικές τους εμπειρίες αγορών και τους παράγοντες που λάμβαναν υπόψη όταν έπαιρναν τις αποφάσεις τους. Συζητούμε τις υπηρεσίες που χρησιμοποιεί ο καταναλωτής. Μπορεί να περιλαμβάνουν υπηρεσίες κοινής ωφελείας όπως ηλεκτρικό ρεύμα, δημόσια κτίρια και δρόμοι, δημόσιες μεταφορές, πρώτες βοήθειες, κ.λπ. Συχνά, αυτές δεν πληρώνονται απευθείας αλλά παρέχονται από την κυβέρνηση. Ωστόσο, υπάρχουν υπηρεσίες για τις οποίες ο καταναλωτής πληρώνει απευθείας. Κάθε φορά που «αγοράζουμε» ή «μισθώνουμε» ένα αγαθό ή μια υπηρεσία, θεωρούμαστε καταναλωτές του αγαθού ή της υπηρεσίας.

Δραστηριότητα 2

> Διερεύνηση παλαιότερων προϊόντων

Τα παιδιά διερευνούν για τα διάφορα προϊόντα που χρησιμοποιούσαν καθημερινά οι παππούδες και γιαγιάδες τους σε παλαιότερες εποχές και τον τρόπο που τα αποκτούσαν. Συγκρίνουν με τη σύγχρονη εποχή.

Δραστηριότητα 3

> Το Ταξίδι ενός Προϊόντος

Βρίσκουμε διάφορα προϊόντα και τα κατηγοριοποιούμε ανάλογα με τον χώρο παραγωγής και καταλώσης με τη βοήθεια του πιο κάτω πίνακα.

Παράγονται και καταναλώνονται μέσα στη χώρα μας	Παράγονται και καταναλώνονται σε ολόκληρο τον κόσμο

Συζητούμε τις έννοιες αγορά και κράτος ως δυο σημαντικούς θεσμούς που βοηθούν στη σύνδεση του παραγωγού με τους καταναλωτές. Αναλύουμε τον ρόλο της αγοράς και του κράτους στη ζωή ενός προϊόντος.

Εμπορική Επωνυμία (Μάρκα)

Εξηγούμε την έννοια της εμπορικής επωνυμίας. Μια εταιρία δίνει όνομα και σύμβολο σε κάποιο συγκεκριμένο προϊόν το οποίο κατασκευάζει, και το προϊόν γίνεται ευρέως γνωστό με αυτό το όνομα. Οι επωνυμίες ή μάρκες ανήκουν σε συγκεκριμένες εταιρείες, αλλά η παραγωγή των εμπορευμάτων με το όνομα αυτό μπορεί να διεξάγεται οπουδήποτε στον κόσμο. Τα παιδιά αναφέρουν μάρκες και εταιρείες που γνωρίζουν.

Δραστηριότητα 4

> Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι καταναλωτές

Ως καταναλωτές αντιμετωπίζουμε πολλά προβλήματα. Τα παιδιά διηγούνται δικές τους εμπειρίες ή εμπειρίες άλλων γύρω τους όπου ένιωσαν ότι τους εκμεταλλεύτηκαν αφού αγόρασαν κάποιο προϊόν, όπως φαγώσιμα, ρούχα, φάρμακα, ηλεκτρονικά είδη, σχολικά είδη, παιχνίδια κ.λπ. Συζητούμε κάποια προβλήματα όπως αυτά που αναφέρονται στη συνέχεια:

- **Αν η τιμή κάποιου προϊόντος είναι απαράδεκτα ψηλή πως αντιδρούν;**
- **Αν ένας καταστηματάρχης συσσωρεύει εμπορεύματα και αυτά δεν διατίθενται οπουδήποτε αλλού, τι θα συμβεί;**

Τα παιδιά σε ομάδες μπορούν να υποδυθούν ρόλους και να παρουσιάσουν τις πιο πάνω καταστάσεις. Ύστερα από κάθε παρουσίαση συζητούμε τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν, γιατί προέκυψαν, πώς θα μπορούσαν να αποφευχθούν, και ποιων την υποστήριξη θα μπορούσαν να ζητήσουν;

Δραστηριότητα 5

> Μελέτη περίπτωσης

Οι μαθητές διαβάζουν την πιο κάτω ιστορία και στη συνέχεια τη σχολιάζουν με βάση τις ερωτήσεις στα φύλλα εργασίας.

Ο κύριος Αντρέας αποφάσισε να αγοράσει μια καινούρια τηλεόραση. Όταν πήγε στο κατάστημα ο πωλητής του είπε ότι λόγω μεγάλου φόρτου εργασίας, θα έπρεπε να την πάρει και να τη συνδέσει μόνος του στο σπίτι. Ο κύριος Αντρέας, αποφάσισε ότι αυτό δεν αποτελούσε πρόβλημα για τον ίδιο. Διευκρίνισε όμως φεύγοντας ότι αν η τηλεόραση παρουσιάσει οποιοδήποτε πρόβλημα θα τη φέρει πίσω για αλλαγή.

Όταν πήγε στο σπίτι συνδέωσε την τηλεόραση που αγόρασε. Δύο μέρες μετά όμως η τηλεόραση παρουσίασε πρόβλημα. Ο κύριος Αντρέας την επέστρεψε πίσω στο κατάστημα. Εκεί του είπαν ότι δεν υπήρχε το ίδιο μοντέλο τηλεόρασης και θα έπρεπε να την αλλάξει με ένα διαφορετικό μοντέλο το οποίο κόστιζε 250 ευρώ περισσότερο. Ζήτησε να του επιστραφούν τα χρήματά του για να μπορέσει να πάει σε άλλο κατάστημα, αλλά του αρνήθηκαν λέγοντας ότι σύμφωνα με την πολιτική του καταστήματος δεν επιστρέφονται χρήματα.

Προβλήματα Καταναλωτών

- Διαφοροποίηση τιμών
- Νόθευση
- Ελαττωματικά μέτρα και σταθμά
- Συσσώρευση προϊόντων/Μαύρη αγορά
- Μη ικανοποιητική ποιότητα
- Ανεπαρκής/παραπλανητική σήμανση
- Ψευδής διαφήμιση
- Διαφημιστικά κόλπα: δώρα και εκπτώσεις
- Κατασκευή αντιγράφων
- Παραπλανητική συσκευασία
- Καθυστερημένη και ανεπαρκής εξυπηρέτηση πελατών

Υπεύθυνοι Καταναλωτές

Η υπεύθυνη καταναλωτική συμπεριφορά σημαίνει να αποφεύγουμε τις αυθόρμητες αγορές και να παίρνουμε τις αποφάσεις μας ως καταναλωτές κατόπιν ενημέρωσης. Τα ΜΜΕ στοχεύουν συχνά στα παιδιά ως καταναλωτές, με σκοπό τα παιδιά να επηρεάζουν την επιλογή των προϊόντων που αγοράζονται στο σπίτι. Έτσι, τα παιδιά επηρεάζονται από τις διαφημίσεις και άλλα διαφημιστικά κόλπα και τείνουν να αγοράζουν προϊόντα χωρίς να σκέφτονται σοβαρά τις ανάγκες τους και την ποιότητα του προϊόντος. Αν σταματήσουμε και ζυγίσουμε τις προτεραιότητές μας πριν αγοράσουμε ένα προϊόν μπορούμε να αποφασίσουμε καλύτερα. Θα πρέπει να εξετάζουμε και άλλα προϊόντα που διατίθενται στην αγορά και να συγκρίνουμε τις τιμές τους, την ποιότητα και το τι προσφέρουν. Στη συνέχεια θα πρέπει να σκεφτούμε κατά πόσο το προϊόν ανταποκρίνεται στις ανάγκες μας και αν η τιμή είναι στα πλαίσια που μπορούμε να πληρώσουμε.

Προστασία καταναλωτών στην Ε.Ε.: Δέκα βασικές αρχές

1. Μπορώ να αγοράζω αυτό που θέλω, από όπου θέλω
2. Αν δεν με ικανοποιεί, μπορώ να το επιστρέψω
3. Υπάρχουν ψηλά πρότυπα ασφάλειας για τρόφιμα και καταναλωτικά είδη
4. Γνωρίζω τι τρώω
5. Τα συμβόλαια πρέπει να είναι δίκαια
6. Μπορώ να αλλάξω ιδέα για κάτι που αγόρασα
7. Να υπάρχει διευκόλυνση στη σύγκριση τιμών
8. Να μη γίνεται παραπλάνηση
9. Να υπάρχει προστασία κατά τις διακοπές
10. Αποτελεσματική επανόρθωση σε διασυννοριακές διαφορές

Δραστηριότητα 6

> Υπεύθυνος καταναλωτής

Οι μαθητές αναφέρουν περιπτώσεις όπου αγόρασαν κάποιο προϊόν λόγω εξωτερικού κινήτρου όπως προσφορά δώρου. Μπορεί να μην είχαν ανάγκη από κάποιο προϊόν αλλά πείστηκαν να το αγοράσουν λόγω διαφήμισης ή της παρότρυνσης κάποιου.

Επεκτείνοντας εισηγούνται πρακτικές που θα ακολουθούσαν ως υπεύθυνοι καταναλωτές. Η συζήτηση διεξάγεται με βάση 4 παραμέτρους:

- Τι αγοράζω;
- Πού αγοράζω;
- Πότε αγοράζω;
- Πώς αγοράζω;

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και καταρτίζουν κατάλογο με προϊόντα που θα ήθελαν να αγοράσουν. Στη συνέχεια αξιολογούν τις επιλογές τους με βάση τον πιο κάτω πίνακα:

Παράμετρος	Σημεία
ΤΙ ΑΓΟΡΑΖΩ;	<ul style="list-style-type: none">• Αγοράζω μόνο απαραίτητα προϊόντα που χρειάζομαι ως άτομο ή οικογένεια και αποφεύγω τις αυθόρμητες αγορές• Αγοράζω αφού συγκρίνω τιμές σε 2-3 καταστήματα• Ψάχνω για σήμανση όπως CE, ISO 14001, HACCP που διασφαλίζουν την ποιότητα
ΠΟΥ ΑΓΟΡΑΖΩ;	<ul style="list-style-type: none">• Αγοράζω από αδειούχα καταστήματα• Κατά προτίμηση από χονδρέμπορο και εξουσιοδοτημένο αντιπρόσωπο• Όταν αγοράζω ηλεκτρονικά ή μηχανικά προϊόντα διασφαλίζω ότι ο πωλητής παρέχει εξυπηρέτηση μετά την αγορά

ΠΟΤΕ ΑΓΟΡΑΖΩ;	<ul style="list-style-type: none"> • Προσπαθώ να αγοράζω όταν δεν έχει πολύ κόσμο και ο καταστηματάρχης μπορεί να μου αφιερώσει χρόνο • Αγοράζω ανάλογα με τις απαιτήσεις μου. Προγραμματίζω και ιεραρχώ προτεραιότητες. Αγοράζω πρώτα αυτά που απαιτούνται επειγόντως • Η ποσότητα που αγοράζεται (ιδιαίτερα με τα τρόφιμα) να εξαρτάται από τι χρήματα έχω και τι αποθηκευτικούς χώρους έχω στο σπίτι. • Έτσι αποφεύγονται οι σπατάλες
ΠΩΣ ΑΓΟΡΑΖΩ;	<ul style="list-style-type: none"> • Όσο το δυνατόν αγοράζω σε μετρητά – είναι πιο φθηνά τελικά • Ενημερώνομαι αρκετά για ένα προϊόν πριν το αγοράσω

Αυτές είναι απλώς γενικές κατευθυντήριες γραμμές τις οποίες μερικές φορές μπορεί να επιλέξουμε ή να αγνοήσουμε. Για παράδειγμα, μπορεί να ψωνίσουμε από κατάστημα που δεν έχει άδεια αν εμπιστευόμαστε τον ιδιοκτήτη. Μερικές φορές είμαστε σίγουροι για την ποιότητα, έστω κι αν το προϊόν δεν φέρει την κατάλληλη σήμανση.

Δραστηριότητα 7

> Ενημέρωση Καταναλωτών

Ενημερώνομαστε για τα στοιχεία των προϊόντων από ετικέτες, φυλλάδια, σημάνσεις προτύπων, και διαφημιστικά. Τα παιδιά συγκεντρώνουν διάφορες ετικέτες, φυλλάδια και τα χωρίζουν κατά προϊόν. Για παράδειγμα, κάποιες ετικέτες θα αφορούν σε ηλεκτρικά είδη, άλλες σε τρόφιμα, κ.λπ. Στις ομάδες τους τα παιδιά παρατηρούν τις ετικέτες και καταγράφουν τη φύση των πληροφοριών που τυπώνονται σε αυτές με μορφή λίστας ελέγχου.

**** Η λίστα ελέγχου μπορεί να περιλαμβάνει**

1. Όνομα προϊόντος
2. Όνομα και διεύθυνση του κατασκευαστή
3. Σήμα τυποποίησης (CE, ISO14001, HACCP etc.)** (Συζητιέται στη συνέχεια)
4. Συστατικά
5. Ημερομηνία κατασκευής και λήξης
6. Αριθμό παρτίδας
7. Αριθμό άδειας
8. Καθαρό βάρος περιεχομένων
9. Οδηγίες χρήσης/αποθήκευσης
10. Χρώματα και συντηρητικά, αν υπάρχουν
11. Δοσολογία σε περίπτωση φαρμάκων και τονωτικών
12. Μέγιστη τιμή πώλησης
13. Προειδοποίηση, αν υπάρχει

Ως καταναλωτές έχουμε τη δυνατότητα να αρνηθούμε να αγοράσουμε κάτι ή να το επιστρέψουμε μετά την αγορά αν δεν πληροί τις προδιαγραφές. Για παράδειγμα, αν ένα προϊόν έχει ξεπεράσει την ημερομηνία λήξης δεν το αγοράζουμε. Σε τέτοιες περιπτώσεις μπορεί να απευθυνθούμε στον κατασκευαστή.

Έλεγχος Ποιότητας

Οι σημάνσεις προτύπων είναι σημαντικό βοήθημα για τον καταναλωτή. Τέτοιες σημάνσεις είναι τυπωμένες στην ετικέτα μαζί με άλλες σημαντικές πληροφορίες. Αποτελούν απόδειξη της ποιότητας του προϊόντος και διασφαλίζουν ότι ο καταναλωτής δεν τυγχάνει εκμετάλλευσης. Τέτοιες σημάνσεις δίνονται στους κατασκευαστές όταν τηρούν ορισμένα προδιαγραφόμενα πρότυπα ποιότητας.

Δραστηριότητα 8

> Ετικέτες προϊόντων

Τα παιδιά εντοπίζουν τις σημάνσεις σε διάφορες ετικέτες:

** Σημάνσεις: Οι σημάνσεις σε ένα προϊόν υποδηλώνουν ότι παράχθηκε σύμφωνα με κανόνες που τέθηκαν από τον οργανισμό τυποποίησης με βάση καλά καθορισμένο σύστημα επιθεώρησης και δοκιμών, για να ασκείται έλεγχος ποιότητας. Οι σημάνσεις διασφαλίζουν καλύτερο ανταγωνισμό στην αγορά. Τέτοιες σημάνσεις περιλαμβάνουν:

1. Σήμανση CE
2. ISO 14001
3. HACCP

ISO 14001

• Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης CYS EN ISO 14001

Το ISO 14001 είναι ένα Διεθνές Πρότυπο που βασίζεται σε ένα σύστημα διαδικασιών και δομών, το οποίο εξασφαλίζει ότι όλες οι λειτουργίες μιας παραγωγικής μονάδας είναι συνεπείς και αποτελεσματικές, ώστε να διαχειρίζεται τις πιθανές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, την υγεία και την ασφάλεια των ανθρώπων. Η πιστοποίηση κατά ISO 14001 συμβάλλει στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις δραστηριότητες ρυπογόνων ουσιών και εξασφαλίζει στους εργαζόμενους ένα ασφαλές και υγιές περιβάλλον.

<http://www.cycert.org.cy/iso14001.shtml>

Σήμανση CE

Η Ευρώπη μέσα στα πλαίσια της πραγμάτωσης της ελεύθερης διακίνησης προϊόντων θέσπισε κανονισμούς δημιουργώντας μηχανισμούς για έλεγχο των προϊόντων που κινούνται στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο. Ήδη από το 1987 ξεκίνησε η προσπάθεια για καταγραφή των κανονισμών που να διευκολύνουν την κυκλοφορία και να επιβάλλουν κοινά κριτήρια αποδοχής προϊόντων. Η συμμόρφωση των προϊόντων με τους κανονισμούς σύμφωνα με τις οδηγίες Νέας Προσέγγισης (New Approach) δηλώνεται από τον κατασκευαστή με την τοποθέτηση του σήματος CE σε αυτά.

Η Κυπριακή Εταιρεία Πιστοποίησης (ΚΕΠ) στη συνεχή της προσπάθεια για αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών επέκτεινε τη συνεργασία της με τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ) και στα θέματα που αφορούν τη σήμανση προϊόντων με τη σήμανση CE για τους πιο κάτω τομείς:

- Προϊόντα Δομικών Κατασκευών (Construction Products Directive).
- Μέσα Ατομικής Προστασίας (Personal Protective Equipment Directive)
- Μηχανές (Machinery Directive)
- Ανελκυστήρες (Lifts Directive)
- Χαμηλή Τάση (Low Voltage Directive)
- Παιχνίδια (Safety of Toys)
- Λέβητες Ζεστού Νερού (Hot Water Boilers)

<http://www.cycert.org.cy/simansi.shtml>

HACCP

Σύστημα Διαχείρισης Υγιεινής και Ασφάλειας Τροφίμων HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points) CYS 244:2001

Σύστημα Διαχείρισης Υγιεινής και Ασφάλειας Τροφίμων HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points) CYS 244:2001. Το CYS 244:2001 αποτελεί ένα σύστημα διαχείρισης της ασφάλειας των τροφίμων, με βάση το οποίο προωθείται η συστηματική διαχείριση της υγιεινής των τροφίμων καλύπτοντας όλο το φάσμα της αλυσίδας επεξεργασίας των τροφίμων, δηλαδή παραγωγή, μεταφορά, συσκευασία, αποθήκευση, διατήρηση και παράδοση.

Η εφαρμογή του συστήματος HACCP αποτελεί σήμερα και απαίτηση της Κυπριακής Νομοθεσίας (“Ο περί Τροφίμων (Έλεγχος και Πώληση) ΚΔΠ 79/2002”), εναρμονισμένη με τις απαιτήσεις των ευρωπαϊκών οδηγιών. Με βάση την εν λόγω νομοθεσία, όλες οι επιχειρήσεις τροφίμων πρέπει να προσδιορίσουν, να παρακολουθούν και να ελέγχουν συστηματικά όλα τα κρίσιμα σημεία, τα οποία μπορεί να επηρεάσουν την ασφάλεια των τροφίμων. Η εφαρμογή συστήματος HACCP διασφαλίζει ότι τα προϊόντα δεν είναι επιβλαβή στην υγεία του καταναλωτή.

<http://www.cycert.org.cy/haccp.shtml><http://www.cycert.org.cy/simansi.shtml>

Διαφημίσεις

Οι διαφημίσεις είναι συνήθως ελκυστικές και πολύχρωμες για να προσελκύουν το μάτι αμέσως. Σκοπός τους είναι να ενημερώνουν τον καταναλωτή για το προϊόν και τα χαρακτηριστικά του. Ανάλογα με την ομάδα ατόμων στην οποία στοχεύει, μια διαφήμιση μπορεί να παρουσιάζεται σε γιγαντοαφίσα, εφημερίδα, περιοδικό, ραδιόφωνο, τηλεόραση, κ.λπ. Μπορεί να χρησιμοποιούνται περισσότερα από ένα ΜΜΕ για να διαδοθεί το μήνυμα σχετικά με κάποιο προϊόν ή υπηρεσία.

Δραστηριότητα 9

> Διαφήμιση

Ζητούμε από τους μαθητές να δημιουργήσουν μια συλλογή από αγαπημένες τους διαφημίσεις (τηλεοπτικές ή περιοδικών) και να συζητήσουν τα ακόλουθα σημεία σε ομάδες.

- Ποιες διαφημίσεις τους αρέσουν περισσότερο; Σε ποιο βαθμό νιώθουν ότι πρέπει οπωσδήποτε να αγοράσουν ένα προϊόν όταν βλέπουν μια διαφήμιση;
- Αξιολογούν αυτά που ισχυρίζονται ορισμένες διαφημίσεις;
- Συζητούν τον τρόπο ζωής, το στυλ, την ταυτότητα ή ταυτότητες που προβάλλονται μαζί με το διαφημιζόμενο προϊόν.
- Εντοπίζουν κοινωνικά στερεότυπα που πλασάρονται μέσα από τις διαφημίσεις.
- Εξετάζουν τα διαφημιστικά συνθήματα (slogan) και το πώς επιδρούν στο μυαλό μας.
- Διερευνούν τις εκπτώσεις που δίνονται στα προϊόντα με προσφορές όπως «Ένα Συν Ένα Δωρεάν» και αποφασίζουν κατά πόσο θα ψώνιζαν με βάση τις διαφημίσεις του προϊόντος ή αν θα ανέλυαν τη χρήση του και τις ανάγκες τους.

Τα παιδιά εργάζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα ετοιμάζει διαφημίσεις για ένα προϊόν και τις παρουσιάζει στους άλλους. Όλη η τάξη αναλύει με κριτικό τρόπο τους ισχυρισμούς της κάθε διαφήμισης και αποφασίζει κατά πόσο θα αγόραζε το προϊόν ή όχι.

Δικαιώματα και ευθύνες καταναλωτών

Τα παιδιά κάνουν τις εισηγήσεις τους για τις πιο κάτω περιπτώσεις:

- Στην τάξη τοποθετήθηκε ανεμιστήρας. Λίγες μέρες αργότερα σταμάτησε να λειτουργεί. Τι μπορεί να γίνει σε τέτοια περίπτωση; Μπορεί ο ανεμιστήρας να επιστραφεί/αντικατασταθεί; Τι πρέπει να κάνει ο καταναλωτής; Ζητούμε τις απόψεις των παιδιών και συζητούμε τα δικαιώματα και τις ευθύνες των καταναλωτών.
- Τι θα έκαναν αν παρά το γεγονός ότι ο λογαριασμός του ηλεκτρικού πληρώθηκε, δεν έχουν ρεύμα στο σπίτι; Ή αν τα φάρμακα που αγόρασαν από το φαρμακείο είναι ληγμένα; Υπάρχει τρόπος να υποβληθεί το παράπονο; Ή μήπως καλύτερα να αφήνουμε το περιστατικό να περάσει γιατί θα είναι δύσκολο να δώσουμε συνέχεια;

Εξηγούμε πως αν έχουμε την αυτοπεποίθηση να αμφισβητήσουμε καταστάσεις και να διεκδικούμε τα δικαιώματά μας μπορεί να αποφεύγουμε την εκμετάλλευση. Επίσης, αν είμαστε σε επαγρύπνηση, αναζητούμε τις σωστές πληροφορίες και ζυγίζουμε τις προτεραιότητές μας θα κάνουμε τις σωστές επιλογές.

Δραστηριότητα 10

> Παράπονα Καταναλωτών

Τα παιδιά σε ομάδες καταγράφουν τις πιθανές ενέργειες που πρέπει να γίνουν για να εκφράσουν παράπονο.

Στη συνέχεια συγκρίνουν με τα προτεινόμενα βήματα.

Σε περίπτωση που θέλει κάποιος να υποβάλει παράπονο θα πρέπει να αποταθεί στον Κυπριακό Σύνδεσμο Καταναλωτών και στην Υπηρεσία Ανταγωνισμού και Προστασίας Καταναλωτών του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού. (Η Υπηρεσία είναι αρμόδια γι' αυτά τα θέματα και μπορεί να επιβάλλει πρόστιμα σε εταιρείες που παραβιάζουν τη νομοθεσία).

Πώς υποβάλλω παράπονο;

Αν έχω πρόβλημα με κάτι που αγόρασα, το πρώτο βήμα είναι να το επιστρέψω στο κατάστημα. Περιγράφω το πρόβλημα και δηλώνω τι θα ήθελα να γίνει. Σημειώνω το όνομα του ατόμου με το οποίο μίλησα σε περίπτωση που πρέπει να δώσω συνέχεια στη συνομιλία μας.

Αν αυτό δεν φέρει αποτέλεσμα, το επόμενο βήμα είναι να επικοινωνήσω με τα κεντρικά γραφεία της εταιρείας – το όνομα και η διεύθυνση μπορούν να εντοπιστούν από το Διαδίκτυο. Μπορώ να τους γράψω, να τους στείλω ηλεκτρονικό μήνυμα ή να τηλεφωνήσω. Αν τηλεφωνήσω, σημειώνω την ώρα και την ημερομηνία, με ποιον μίλησα και τι ειπώθηκε. Είναι επίσης καλή ιδέα να στείλω και επιστολή με μια σύνοψη του τηλεφωνήματος. Να μην ξεχάσω να κρατήσω αντίγραφο και για τον εαυτό μου.

Επέκταση

Αν η εταιρεία δεν ανταποκριθεί με ικανοποιητικό τρόπο στο παράπονο μου, πηγαίνω στον Κυπριακό Σύνδεσμο Καταναλωτών (www.cyprusconsumers.org.cy) και στο ciconsas@spidernet.com.cy ή στην Υπηρεσία Ανταγωνισμού και Προστασίας Καταναλωτών του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (www.mcit.gov.cy).

Μπορώ να επικοινωνήσω με τον Σύνδεσμο Καταναλωτών στο τηλέφωνο 22516112, όπου θα μου εξηγηθεί πώς να υποβάλω παράπονο. Συνήθως συμπληρώνεται έντυπο Παραπόνου στο οποίο περιγράφεται το παράπονο και τα βήματα που λήφθηκαν για να επιλυθεί το πρόβλημα. Πρέπει πάντοτε να έχω την απόδειξη ή/και το τιμολόγιο γιατί και τα δυο λειτουργούν ως εγγύηση.

Μπορώ να καλέσω την Υπηρεσία Ανταγωνισμού και Προστασίας Καταναλωτών του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (βρίσκεται στο τηλέφωνο 1429) και στη συνέχεια θα ακολουθηθεί παρόμοια διαδικασία όπως πιο πάνω.

Βήμα-βήμα πώς υποβάλλουμε παράπονο

- 1. Μάθε πρώτα ποια είναι τα δικαιώματά σου.**
- 2. Είναι πιο πιθανό να πετύχεις αυτό που θέλεις αν παραμείνεις ψύχραιμος!**
- 3. Μην ξεφύγεις από τα γεγονότα.**
- 4. Ανάφερε τι περιμένεις – συγγνώμη, αντικατάσταση, επιστροφή χρημάτων, καλύτερη εξυπηρέτηση ή αποζημίωση.**
- 5. Φρόντισε να μιλήσεις με κάποιον που έχει την αρμοδιότητα να πάρει μέτρα – ζήτησε τον διευθυντή.**

6. Κράττησε φάκελο με τα στοιχεία που θα χρειαστείς – παραγγελία, αποδείξεις, εγγυήσεις, απόδειξη πληρωμής, επιστολές, ημερομηνίες συνομιλιών και ονόματα των ατόμων με τα οποία μίλησες.

7. Αν χρειαστεί να στείλεις οποιαδήποτε από τα πιο πάνω στην εταιρεία, στείλε αντίγραφο και κράττησε το πρωτότυπο.

8. Μόλις ανακαλύψεις κάποιο πρόβλημα, δράσε γρήγορα, μην το αναβάλλεις.

9. Πάντα να αναφέρεις ποιος είσαι: όνομα, διεύθυνση, τηλέφωνο, ηλεκτρονική διεύθυνση και οποιοδήποτε αριθμό λογαριασμού ή φακέλου που ίσως έχεις στην εταιρεία.

Έντυπο Παραπόνων (ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ www.cyprusconsumers.org.cy)

Χρησιμοποιείτε αυτό το έντυπο για να υποβάλετε παράπονο στο Τμήμα Διαχείρισης Παραπόνων μας σχετικά με συγκεκριμένο προϊόν, υπηρεσία, εταιρεία, ή οργανισμό. Παρακαλείστε να παρέχετε όλα τα σχετικά στοιχεία για να είμαστε σε θέση να αναφερθούμε, ανταποκριθούμε ή διερευνήσουμε το παράπονο ή το αίτημα σας.

Όνομα*:

Επώνυμο*:

Ηλικία:

Οδός:

Πόλη:

Χώρα:

Ταχυδρομική διεύθυνση:

Ηλεκτρονική διεύθυνση*:

Τηλέφωνο (Οικίας):

Τηλέφωνο (Εργασίας):

Αναφέρετε το παράπονο σας

Θέμα παραπόνου

Εμπορική Επωνυμία:

Οδός:

Πόλη:

Ταχυδρομικός Κώδικας:

Δικτυακός Τόπος:

Ηλεκτρονική Διεύθυνση:

Τηλέφωνο:

Αντιπρόσωπος ή Πωλητής:

Θέμα παραπόνου:

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Αν έχουμε πρόβλημα με το προϊόν ή την υπηρεσία κάποιας εταιρείας σε άλλη χώρα της Ε.Ε. μπορούμε να επικοινωνήσουμε με το European Consumer Centres Network (ECC-Net) (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κέντρων Καταναλωτών) για συμβουλές και βοήθεια με διασυνοριακό καταναλωτικό πρόβλημα. Στην Κύπρο επικοινωνούμε με το European Consumer Center (<http://www.ecccyprus.org>) ή στο ec-cyprus@mcit.gov.cy.

Η Ε.Ε. δημιούργησε ένα δίκτυο Κέντρων Καταναλωτών (ECCs) σε 27 χώρες με σκοπό να βοηθήσει τους πολίτες να κατανοήσουν τα δικαιώματά τους ως καταναλωτές. Παρέχουν συμβουλές αν αντιμετωπίσουμε προβλήματα με εταιρείες σε άλλο κράτος μέλος, καθώς και στην Ισλανδία και τη Νορβηγία. Τα ECC χειρίζονται παράπονα σχετικά με:

- Της τεχνικής πώλησης των εταιρειών – μερικές φορές οι καταναλωτές νιώθουν πιεσμένοι να αγοράσουν κάτι.
- Αγορές μέσω διαδικτύου, τηλεφώνου, ταχυδρομικώς ή με φαξ.
- Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες – περιλαμβανομένων και ψευδών υποσχέσεων αναφορικά με τις διευθετήσεις πληρωμής.
- Ταξίδια – περιλαμβανομένων ακυρώσεων ή καθυστερήσεων σε πτήσεις, απωλειών αποσκευών ή κλοπών αντικειμένων.
- Ηλεκτρονικά είδη.
- Αγορές εισιτηρίων, βιβλίων, περιοδικών, ψηφιακών δίσκων, κ.λπ.
- Ψεύτικα βραβεία, διαγωνισμούς και λοταρίες.

10. Πολιτισμικές αλλαγές

Εισαγωγή

Ο πολιτισμός αναφέρεται στο σύστημα προσανατολισμού, τον τρόπο ζωής ενός ατόμου, μιας κοινότητας ή κοινωνίας. Ο πολιτισμός περιλαμβάνει το πώς οι άνθρωποι αντικρίζουν και κατανοούν τον κόσμο, τις αρχές και τις αξίες τους, καθώς και στοιχεία όπως η γλώσσα, η θρησκεία, τα ήθη και έθιμα, οι καθημερινές συνήθειες κ.ά.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Κατανοούν στοιχεία από το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο ζουν
- Προβληματίζονται για τη διαφορετικότητα (κοινωνική, πολιτισμική, ατομική) και τις διαφορετικές οπτικές που τα υποκείμενα αναπτύσσουν μέσα στις κοινωνικές και πολιτισμικές περιστάσεις που βιώνουν
- Αντικρίζουν τη διαφορετικότητα ως θετικό στοιχείο της κοινωνίας
- Αναγνωρίζουν τις μεταβαλλόμενες πολιτισμικές μορφές στο περιβάλλον τους οι οποίες οφείλονται στην κοινωνική αλληλεπίδραση
- Έρθουν σε επαφή με τα κοινωνικά ζητήματα που σχετίζονται με τη γλωσσική πολυμορφία

Δραστηριότητα 1

> Το λουλούδι

Ο σκοπός της δραστηριότητας είναι να αποκτήσουν τα παιδιά επίγνωση των πολλαπλών ταυτοτήτων, να κατανοήσουν ότι η πολλαπλότητα των στοιχείων της ταυτότητας υποδηλώνει ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους.

Κάθε παιδί παίρνει ένα μεγάλο κομμάτι χαρτόνι ή χαρτί και ζωγραφίζει ένα πολύ μεγάλο λουλούδι με οκτώ πέταλα. Στο κέντρο του λουλουδιού το κάθε παιδί γράφει το όνομα του ή κολλά τη φωτογραφία του. Σε κάθε πέταλλο γράφει ή σχεδιάζει τις απαντήσεις στα πιο κάτω:

- Πόσα αδέρφια έχεις;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου χρώμα;
- Ποια είναι η πιο πολύτιμη πτυχή της φιλίας για σένα;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου παιχνίδι;
- Ποια είναι τα αγαπημένα σου πρόσωπα;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου ζώο;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου φαγητό;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου τοπίο;

Στη συνέχεια τα παιδιά κολλούν τα λουλούδια στον τοίχο (ίσως σε μια μεγάλη αφίσα).

Πιθανές ερωτήσεις για τη συζήτηση

- Τι αντιπροσωπεύει το κάθε λουλούδι; (Πολλαπλότητα των στοιχείων της ταυτότητας)
- Αν συμπληρώναμε το λουλούδι μετά από 15 ή 20 χρόνια το αποτέλεσμα θα ήταν ακριβώς το ίδιο; Γιατί; (Δυναμική διαδικασία των ταυτοτήτων)
- Όταν βλέπουμε τον μεγάλο κήπο τι παρατηρούμε; (Υπάρχουν ομοιότητες αλλά και διαφορές)
- Ποιος θα ήταν ο πολιτισμός εκείνου του κήπου; (Η διαμόρφωση του κάθε πολιτισμού εξαρτάται και από όσους ζουν και συμβάλλουν σε αυτόν).
- Ο κήπος παραμένει ίδιος στην πορεία του χρόνου; (Αλλάζει. Τα πουλιά και ο άνεμος φέρνουν νέους σπόρους, ο καιρός και οι άνθρωποι επηρεάζουν το αποτέλεσμα... Είναι κάτι δυναμικό).

Δραστηριότητα 2

> Σιλουέτα

Αντί λουλούδια σε κήπο, τα παιδιά ζωγραφίζουν τη δική τους σιλουέτα και μέσα σε αυτήν γράφουν ή σχεδιάζουν τις απαντήσεις στις πιο πάνω ή τις πιο κάτω ερωτήσεις:

- Αν ήσουν αυτοκίνητο ποιο αυτοκίνητο θα ήσουν;
- Αν ήσουν τραγούδι, ποιο τραγούδι θα ήσουν;
- Αν ήσουν γεωγραφικό μέρος, ποιο μέρος θα ήσουν;
- Αν ήσουν ζώο, ποιο ζώο θα ήσουν;
- Αν ήσουν αξία, ποια αξία θα ήσουν;
- Αν ήσουν δέντρο, ποιο δέντρο θα ήσουν;
- Αν ήσουν μουσικό όργανο, ποιο μουσικό όργανο θα ήσουν;
- Αν ήσουν φαγητό, ποιο φαγητό θα ήσουν;

Στη συνέχεια τα παιδιά κολλούν τις σιλουέτες στον τοίχο (ίσως σε μια μεγάλη αφίσα) και ακολουθεί συζήτηση όπως πριν.

- Τι αντιπροσωπεύει η κάθε σιλουέτα;
- Όταν βλέπουμε όλες τις σιλουέτες μαζί τι παρατηρούμε;
- Αν συμπληρώναμε τη σιλουέτα μετά από 15 ή 20 χρόνια το αποτέλεσμα θα ήταν ακριβώς το ίδιο; Γιατί;
- Μια ορχήστρα παίζει πάντα με τον ίδιο τρόπο; Η ομάδα από σιλουέτες θα είναι ακριβώς η ίδια σε κάποια χρόνια;

Δραστηριότητα 3

> Η ιστορία του ουράνιου τόξου

Σε αυτή την ιστορία, τα χρώματα, όπως το κόκκινο, το γαλάζιο και το κίτρινο, παρουσιάζονται ως αδέρφια τα οποία τσακώνονται για το ποιο είναι το πιο όμορφο. Το Κόκκινο λέει ότι ο ήλιος που ανατέλλει είναι κόκκινος και το αίμα είναι κόκκινο, άρα αυτό το παιδί είναι σίγουρα το πιο όμορφο. Το Γαλάζιο υποστηρίζει ότι ο ουρανός είναι γαλάζιος και η θάλασσα είναι γαλάζια, άρα αναμφίβολα αυτό το παιδί είναι και το ανώτερο. Και η συζήτηση συνεχίζεται. Μη μπορώντας να λύσουν τις διαφορές τους, πηγαίνουν στον πατέρα τους. Εκείνος τους λέει να βγουν έξω και να δουν το ουράνιο τόξο: *Κανείς από σας δεν είναι τόσο όμορφος όσο το ουράνιο τόξο. Το ουράνιο τόξο περιέχει όλα τα χρώματα...*

Καταλήγουμε στο ότι η πολυμορφία είναι απαραίτητη και ότι χωρίς αυτήν η ζωή στη γη θα ήταν αδύνατη. Παράλληλα επισημαίνεται ότι αυτό δεν συνεπάγεται ότι υπάρχουν διαφορετικότητες που γίνονται αποδεκτές (π.χ. φτώχεια) και αυτές συνδέονται με τις βασικές ανάγκες και δικαιώματα του ανθρώπου.

Δραστηριότητα 4

> Κοινές ανάγκες – Διαφορετικά ενδιαφέροντα

Δίνεται σε όλα τα μέλη κάθε ομάδας το ίδιο χρώμα, έτσι ώστε η κάθε ομάδα να ξεχωρίζει με το δικό της χρώμα.

Οριοθετούμε κάποια σημεία της αίθουσας στα οποία θα τοποθετούνται οι μαθητές και ξεκινούμε τις ερωτήσεις:

- Όσα παιδιά χτες έφαγαν κάτι να πάνε στο σημείο Α
- Όσα παιδιά ήπιαν νερό χτες να πάνε στο σημείο Β
- Όσα παιδιά κοιμήθηκαν μέσα σε κλειστό χώρο χτες να πάνε στο σημείο Γ
- Όσα παιδιά μίλησαν με γνωστά και αγαπημένα τους πρόσωπα να πάνε στο σημείο Β

Παρατηρούμε ότι τα παιδιά όλων των ομάδων μετακινούνται μαζί προς όλα τα σημεία. Συζητούμε το γεγονός και καταλήγουμε σε κάποιες βασικές ανάγκες που έχουν όλοι οι άνθρωποι:

Τροφή, Νερό, Στέγη, Επικοινωνία

Σε δεύτερο στάδιο ζητάμε από τα παιδιά να μετακινηθούν σε διάφορα σημεία ανάλογα με κάποιες συγκεκριμένες προτιμήσεις. (Π.χ. σε όσους αρέσει το ποδόσφαιρο να πάνε στο σημείο Α, όσοι προτιμούν να παρακολουθούν τηλεόραση στο σημείο Β, σε όσους αρέσουν τα επιτραπέζια παιχνίδια ή τα βιβλία στο σημείο Γ).

Εδώ παρατηρούμε ότι τα παιδιά σκορπίζονται σε όλα τα σημεία ανεξάρτητα από την ομάδα στην οποία βρίσκονται.

Δραστηριότητα 5

> Τι νομίζετε γι' αυτό το παιδί

Δείχνουμε μια φωτογραφία ενός παιδιού από άλλη χώρα και κάνουμε διάφορες υποθέσεις. •

- Είχε την ανάγκη να φάει κάτι χτες;
- Ήπιε νερό;
- Πιστεύετε ότι του αρέσει να παίζει επιτραπέζια παιχνίδια;
- Μήπως υπάρχουν κάποια στοιχεία εσωτερικά ή εξωτερικά για τα οποία είμαστε σίγουροι ότι έχει διαφορές από εμάς;
- Μιλάει ελληνικά;
- Ντύνεται σαν εμάς;
- Υπάρχει περίπτωση να έχει το ίδιο όνομα με κάποιο παιδί από την τάξη μας;

Με λένε Jordan Petra, είμαι 9 χρονών και ζω στην έρημο. Είμαι βεδουίνος και δεν έχω μόνιμη κατοικία. Ταξιδεύω με τους γονείς μου και αλλάζουμε συχνά τόπο διαμονής. Μένουμε στην έρημο σε αντίσκηνα. Δεν πάω στο σχολείο αλλά βοηθώ τους γονείς μου στις εργασίες τους. Είμαι μουσουλμάνος και μιλάω αραβικά.

Διαβάζοντας για το συγκεκριμένο αγόρι, αμέσως εντοπίσαμε ότι έχει κάποιες διαφορές από εμάς. Για παράδειγμα, κάποια εξωτερικά χαρακτηριστικά όπως το χρώμα και η όλη εξωτερική του εμφάνιση. Υπάρχουν όμως και κάποια εσωτερικά στοιχεία όπως η γλώσσα, η θρησκεία, η μουσική που ακούει, η διατροφή, οι συνήθειες του που διαφέρουν από τα δικά μας.

Όλα τα πιο πάνω στοιχεία συνθέτουν τον πολιτισμό μιας χώρας ή μιας ομάδας ανθρώπων. Είναι κοινά και μεταφέρονται από γενιά σε γενιά. Τα στοιχεία αυτά δεν είναι στατικά δέχονται επιδράσεις και αλλάζουν.

Δραστηριότητα 6

> Ο Jordan στην Κύπρο

Αν ερχόταν αύριο ο διευθυντής στην τάξη μας και έφερνε μαζί του τον Jordan Petra συστήνοντας τον ως τον νέο μαθητή.

- Πως νομίζετε πως θα ένιωθε;
- Ποιες δυσκολίες θα είχε;
- Αν έβγαζε τα παπούτσια την ώρα του μαθήματος και συνέχιζε να εργάζεται:

Ποια θα ήταν η πρώτη σας σκέψη;
Πώς θα μπορούσατε να το δικαιολογήσετε;

- Σας βλέπει το διάλειμμα να παίζετε μπάλα

Ποια είναι η πρώτη του σκέψη;

- Η μπάλα σας έπεσε πάνω σε ένα δέντρο. Στέκεστε αβοήθητοι και την κοιτάτε. Ο Jordan σκαρφαλώνει με ευκολία πάνω στο δέντρο και σας τη ρίχνει κάτω.

Ποια είναι η πρώτη σας σκέψη;
Πώς το δικαιολογείτε;

- Πέφτει κάτω και λερώνεται. Δεν πλένει τα χέρια του.

Ποια είναι η πρώτη σας σκέψη;
Πώς το δικαιολογείτε;

Το πώς βλέπουμε κάτι επηρεάζεται από τον τρόπο που παρατηρούμε, τις εμπειρίες και τις αξίες μας.

Όλοι μας έχουμε την εντύπωση ότι η πραγματικότητα είναι αυτή που βλέπουμε εμείς. Μπορεί τα μάτια όλων των ανθρώπων να βλέπουν και τα αυτιά να ακούνε το ίδιο πράγμα, το μυαλό του καθενός όμως το ερμηνεύει με τον δικό του τρόπο.

Κάποιες συμπεριφορές και στάσεις διαφέρουν σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. Ο τρόπος που σκέφτονται οι άνθρωποι μπορεί να έχει σημαντικές διαφορές σε σχέση με άλλες χώρες. Αυτό σημαίνει πως ο τρόπος που βλέπουμε τα πράγματα και ερμηνεύουμε συμπεριφορές διαφέρει. Είναι σημαντικό όμως να μπορούμε να κατανοούμε τον τρόπο σκέψης του άλλου έστω και αν δεν συμβαδίζει με τον δικό μας.

Δραστηριότητα 7

> Η ιστορία της Καμήλας Σόνα

Ένα πολύ ζεστό μεσημέρι, η Σόνα διέσχισε την έρημο με τη μητέρα της. Δίψασε. Η μητέρα της είπε στη Σόνα να κάνει υπομονή μια και έβλεπαν ψηλά δέντρα σε κάποια απόσταση και σίγουρα θα έβρισκαν νερό εκεί. Πράγματι, όταν πλησίασαν στη συστάδα με τα δέντρα, βρήκαν νερό και άρχισαν να πίνουν. Ένα κοράκι που καθόταν σε ένα δέντρο τους παρακολουθούσε με μεγάλο ενδιαφέρον. «Μα πόσο νερό πίνετε εσείς;» φώναξε. «Θα στεγνώσει η λιμνούλα». Η μαμά καμήλα άρχισε να γελά και εξήγησε στο κοράκι ότι «Επειδή στην έρημο μπορεί να μη βρούμε νερό για μέρες ολόκληρες, όταν βρούμε πίνουμε πολύ και το αποθηκεύουμε στο σώμα μας για μελλοντική χρήση. Σήμερα είναι η πρώτη φορά που πίνουμε νερό εδώ και πέντε μέρες». Το κοράκι εντυπωσιάστηκε και πέταξε μακριά. Έλεγε σε όποιο ζώο έβρισκε μπροστά του ότι σήμερα είχε συναντήσει ένα καταπληκτικό ζώο. Η Σόνα ήταν χαρούμενη. «Είμαστε πράγματι, καταπληκτικά ζώα, έτσι δεν είναι;» είπε στη μητέρα της. Όταν η μητέρα της αποκοιμήθηκε, η Σόνα άρχισε να τριγυρνά εδώ κι εκεί. Στο μεταξύ τα νέα για το καταπληκτικό ζώο είχαν διαδοθεί παντού. Τα πιο μεγάλα σε ηλικία ζώα δεν έδωσαν σημασία, αλλά τα πιο μικρά δεν μπορούσαν να αντισταθούν στον πειρασμό και πήγαν να δουν από μόνα τους. Κρύφτηκαν πίσω από βράχους για να δουν τη Σόνα. Ο λαγός πετάχτηκε έξω γελώντας: «Παράξενη που είσαι», είπε στη Σόνα. «Δεν έχεις τίποτα το καταπληκτικό - είσαι άσχημη! Με αυτή την καμπούρα και τα μακριά πόδια και το μακρύ λαιμό! Χα Χα Χα!» Βγήκαν κι άλλα ζώα από εκεί που κρύβονταν και άρχισαν να κοροϊδεύουν τα διάφορα μέρη του σώματος της Σόνα. Μόνο το ελάφι ήταν ευγενικό. Η Σόνα ένιωσε απαίσια και έτρεξε στη μητέρα της η οποία είχε ξυπνήσει και αναρωτιόταν πού ήταν η Σόνα. Η Σόνα της είπε όλη την ιστορία κλαίγοντας με λυγμούς.

Η μαμά καμήλα της είπε να μην κλαίει. «Μας κοροϊδεύουν επειδή δεν ξέρουν τίποτα για μας. Αν ήξεραν τι μπορούν να κάνουν για μας τα μεγάλα μας πόδια και η καμπούρα μας, θα ήθελαν να τα είχαν και αυτοί». Εξήγησε στη Σόνα ότι οι καμήλες μαζεύουν λίπος στην πλάτη τους και όταν δεν βρίσκουν τροφή για πολλές μέρες ζύνε από το αποθηκευμένο λίπος. «Τα μακριά μας πόδια μας βοηθούν να τρέχουμε γρήγορα, και αν τα πέλματα μας δεν ήταν πλατιά κι επίπεδα θα βυθιζόμαστε στην άμμο της ερήμου. Επειδή έχουμε μακριά πόδια, πρέπει να έχουμε και μακρύ λαιμό, αλλιώς δεν θα μπορούσαμε να πιάσουμε οτιδήποτε από το έδαφος». Τώρα η Σόνα ένιωθε σιγουριά και περηφάνια για τον εαυτό της. Την επόμενη μέρα βγήκε και πάλι έξω. Περιπατούσε με το κεφάλι ψηλά. Τα άλλα ζώα, όπως ο λαγός, η κατσίκια και το γουρούνι, άρχισαν και πάλι

να την κοροϊδεύουν. Η Σόνα δεν τους έδινε σημασία. Κάποια στιγμή βρέθηκε μπροστά σε ένα δέντρο φορτωμένο με φρούτα. Η Σόνα έφαγε από αυτά τα φρούτα με μεγάλη όρεξη. Τα άλλα ζώα ούτε κατά διάνοια δεν μπορούσαν να φτάσουν τα φρούτα ψηλά στο δέντρο. Η ψηλομύτα κατσίκα νόμισε ότι θα μπορούσε να τα φτάσει. Στην προσπάθεια της, έπεσε στη λιμνούλα κι άρχισε να φωνάζει: «Σώστε με, σώστε με!». Μόνο η Σόνα μπορούσε να τη σώσει: μπήκε στη λίμνη με τα μακριά πόδια της και μετέφερε την κατσίκα στην ψηλή πλάτη της. Όλα τα ζώα κατάλαβαν τώρα τη σημασία του «παράξενου» σώματος της Σόνα. Τώρα ήθελαν να γίνουν φίλοι με τη Σόνα.

[Από το βιβλίο 'Sona Ki Kahani' της Tara Tiwari, National Book Trust.]

Δραστηριότητα 8

> Αλληλεξάρτηση

Τα παιδιά κάθονται σε ένα μεγάλο κύκλο. Το κάθε παιδί είναι ένα ζώο, ή φυτό, ή στοιχείο της φύσης – όπως ο ήλιος, ένα ποτάμι κ.λπ. Διερευνούμε πώς το καθένα σχετίζεται με διάφορα άλλα. Σχεδιάζουμε γραμμές με κιμωλία για να δείξουμε πώς συνδέονται. Ο ήλιος συνδέεται με τα φύλλα και όλες τις μορφές ζωής στη γη. Ο ποταμός συνδέεται με όλα τα ζώα που πίνουν νερό από αυτόν και με τους γεωργούς που χρειάζονται νερό για τις φυτείες τους. Όταν τραβηχτούν όλες οι γραμμές μεταξύ των παιδιών, θα δούμε ένα πολύπλοκο ιστό από γραμμές που διασταυρώνονται η μια με την άλλη μέσα στον κύκλο. Συζητούμε για την αλληλεξάρτηση μεταξύ των διαφόρων στοιχείων στη φύση.

Δραστηριότητα 9

> Οικογένεια

Ακόμη και στην οικογένεια υπάρχει διαφορετικότητα αλλά και αλληλεπίδραση. Ακόμα κι αν έχουμε παρόμοια εξωτερικά χαρακτηριστικά με τους γονείς μας, ο καθένας από εμάς είναι διαφορετικός.

Συζητούμε τις διάφορες δραστηριότητες που γίνονται σε μια οικογένεια. Η κάθε υπευθυνότητα είναι απαραίτητη για να μπορεί μια οικογένεια να ζει ως μια ενωμένη, συνεκτική και αποτελεσματική μονάδα. Με τον ίδιο τρόπο, διάφορες εργασίες απαιτούνται και σε μια κοινωνία. Παρόλο που αυτές οι εργασίες διαφέρουν μεταξύ τους, αλληλοσυνδέονται.

Δραστηριότητα 10

> Πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις και αλλαγές

Με τον χρόνο, έχουν αναπτυχθεί διάφορες πολιτισμικές συνήθειες στον κόσμο. Οι άνθρωποι θέλουν να διατηρούν τις συνήθειες αυτές, αλλά η αλληλεπίδραση ανάμεσα στις κουλτούρες είναι κάτι αναπόφευκτο. Έτσι, κανένας πολιτισμός δεν αποκτά ποτέ μόνιμη μορφή.

Τα παιδιά παίρνουν στοιχεία από τους γονείς ή παππούδες, και συμπληρώνουν ένα πίνακα σχετικά με τα πιο κάτω:

- Πώς διαφέρουν τα ρούχα που φορούσαν οι γιαγιάδες και παππούδες τους από τα ρούχα που φοράμε σήμερα;
- Πώς διαφέρει η διατροφή των γιαγιάδων και παππούδων τους από τη σύγχρονη διατροφή; Ποιες νέες τροφές αποτελούν μέρος του διαιτολογίου και πώς προέκυψαν;

- **Πώς άλλαξε η γλώσσα με το πέρασμα του χρόνου; Ποιες κοινές λέξεις δεν χρησιμοποιούνται πια και ποιες έχουν προστεθεί; Από πού προέκυψαν οι νέες λέξεις;**

Μπορούν να συζητηθούν και άλλα στοιχεία που υποδεικνύουν τις πολιτισμικές αλλαγές των τελευταίων 50 χρόνων. Συζητούμε τις αλλαγές και τους λόγους στους οποίους οφείλονται.

Γλωσσική πολυμορφία

Αναφερόμαστε στο θέμα της γλώσσας. Ποιες γλώσσες μιλούν στο σπίτι, στο σχολείο και στη χώρα μας. Ποιες γλώσσες μιλούν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες;

Συζητούμε κατά πόσο θα ήταν καλύτερα να είχαμε μια παγκόσμια γλώσσα ή πολλές γλώσσες. Καταγράφουμε τους λόγους που δίνουν τα παιδιά.

Δραστηριότητα 11

> Γλώσσα και επικοινωνία

Τα παιδιά συζητούν ομαδικά τα πιο κάτω θέματα:

- **Πώς επικοινωνούσαν οι άνθρωποι πριν μάθουν τον προφορικό λόγο; Αν οι άνθρωποι έχαναν τη γλώσσα με τη μορφή του προφορικού ή γραπτού λόγου πώς θα επικοινωνούσαν με τους άλλους;**
- **Πώς αναπτύχθηκαν τόσες πολλές γλώσσες στον κόσμο; Γιατί δεν αναπτύχθηκε πατού μια και μόνο γλώσσα;**

Οι παρατηρήσεις κάθε ομάδας θα συζητηθούν στην τάξη. Οι ακόλουθες ιδέες μπορεί να βοηθήσουν στη συζήτηση: Αρχικά οι άνθρωποι επικοινωνούσαν μέσα από χειρονομίες, εκφράσεις, και περιορισμένους ήχους. Αργότερα, κάποιοι άνθρωποι άρχισαν να ζωγραφίζουν. Αυτή ήταν μια μορφή επικοινωνίας και έκφρασης. Για πολλά χρόνια, ομάδες ανθρώπων ζούσαν σε διαφορετικά μέρη της γης χωρίς επικοινωνία μεταξύ τους. Ήταν επίσης πολύ δύσκολο να ταξιδεύουν διανύοντας μεγάλες αποστάσεις. Ως αποτέλεσμα, αναπτύχθηκαν διάφορες γλώσσες ανάμεσα στις ομάδες ανθρώπων που ζούσαν στα διάφορα μέρη. Διερευνούμε και άλλες εξηγήσεις μέσα από διάφορες πηγές που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για βαθύτερη ανάλυση και συζήτηση.

Δυναμική στη χρήση της γλώσσας

Οι μαθητές φέρνουν συσκευασίες από διάφορα προϊόντα που χρησιμοποιούν στο σπίτι τους. Όλες οι συσκευασίες έχουν τυπωμένες πληροφορίες – συνήθως την ονομασία του προϊόντος, της εταιρείας, την ημερομηνία κατασκευής, τη διεύθυνση του εργοστασίου, κ.λπ. Στη συνέχεια οι μαθητές συμπληρώνουν τον πιο κάτω πίνακα με τις πληροφορίες που συγκέντρωσαν.

	Γλώσσα που χρησιμοποιείται		
	Ελληνικά	Αγγλικά	Άλλες
Διαφημίσεις			
Συσκευασίες προϊόντων			

Στη συνέχεια αναλύουμε τις πληροφορίες. Οι πληροφορίες στις συσκευασίες των προϊόντων και – σε κάποιο βαθμό – και στις διαφημίσεις, είναι συχνά γραμμένες και στα αγγλικά. Ποιος μπορεί να είναι ο λόγος γι' αυτό; Στις Αγγλόφωνες χώρες, γράφονται οι διάφορες πληροφορίες και στα ελληνικά;

Η γλώσσα μας και η γλώσσα του σχολείου

Δραστηριότητα 12

Κυπριακή Διάλεκτος

α) Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες. Η μια ομάδα θα αναπαραστήσει την ετοιμασία και κατανάλωση γεύματος στο σπίτι και η άλλη μια σκηνή της διδασκαλίας στην τάξη. Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση για τη διαφορά μεταξύ της γλώσσας του σπιτιού και της γλώσσας κατά τη διδασκαλία.

β) Τα παιδιά λένε κάποιες προτάσεις στην κυπριακή διάλεκτο. Μετά γράφουν τις ίδιες προτάσεις στην ελληνική γλώσσα. Κάθε παιδί επισημαίνει μια διαφορά μεταξύ των δυο γλωσσικών μορφών.

Το κείμενο της Α. Φραγκουδάκη *Γλώσσα του σπιτιού και γλώσσα του σχολείου* από την ιστοσελίδα *Κλειδιά και Αντικλειδιά* μπορεί να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμο σε αυτή τη δραστηριότητα.

11. Εκλογές και Δημοκρατία

Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή γίνεται αντικείμενο μελέτης η έννοια της δημοκρατίας. Θα ασχοληθούμε με θέματα σχετικά με το δημοκρατικό πολίτευμα στο οποίο ζούμε, τα άτομα τα οποία μας εκπροσωπούν στο τοπικό και το εθνικό επίπεδο και τα όργανα στα οποία ανήκουν αυτά τα άτομα. Οι δραστηριότητες μπορούν να γίνουν σε συνδυασμό με τις εκλογές στην τάξη και τον σχηματισμό του σχολικού συμβουλίου.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Αντιλαμβάνονται την έννοια της δημοκρατίας
- Αναγνωρίζουν τη διαφορά μεταξύ μοναρχίας και δημοκρατίας
- Κατανοούν τις διάφορες πτυχές της εκλογικής διαδικασίας και της δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Μοναρχία έναντι Δημοκρατίας

Δραστηριότητα 1

> Η ιστορία της Τετραπίας

Τα παιδιά παίζουν το παιχνίδι της Τετραπίας. Η συζήτηση στρέφεται γύρω από τους καλούς και τους κακούς αρχηγούς, τον ρόλο των πολιτών κ.λπ. Προσπαθούν να επισημάνουν τα χαρακτηριστικά του καλού και κακού αρχηγού και τη σημασία των δημοκρατικών διαδικασιών. Τα χαρακτηριστικά του καλού κυβερνήτη βρίσκονται σε συμπεριφορές όπως το ενδιαφέρον για την ευημερία του λαού του, η ευαισθησία σχετικά με τα προβλήματα των υπηκόων, η αποδοχή των παραπόνων και η ανταπόκριση σε αυτά. Από την άλλη, ο κακός κυβερνήτης είναι αλαζόνας, αναισθητός προς τις ανάγκες και τα βάσανα των υπηκόων του, βλέποντας μόνο το δικό του συμφέρον.

Η τάξη χωρίζεται σε τέσσερις ομάδες και η κάθε ομάδα έχει γκοφρέ χαρτί ενός χρώματος. Η περιοχή στην οποία ζούμε είναι στρογγυλή σαν πίττα και επειδή αποτελείται από τέσσερις χώρες ονομάζεται «**Τετραπία**».

Στην **πρώτη χώρα** όλα είναι πράσινα: σπίτια, δρόμοι, αυτοκίνητα, τηλέφωνα, μικροί και μεγάλοι.

Στη **δεύτερη χώρα** όλα είναι κόκκινα: δέντρα, σωλήνες, γλειφιτζούρια, μικροί και μεγάλοι.

Στην **τρίτη χώρα** όλα είναι κίτρινα: σκούπες, νοσοκομεία, λουλούδια, σκαλωσιές, μικροί και μεγάλοι.

Στην **τέταρτη χώρα** όλα είναι μπλε: φώτα, έπιπλα, γέφυρες, οδοντόβουρτσες, ποδήλατα, μικροί και μεγάλοι.

Τα νεογέννητα είναι πολύχρωμα σε όλη την επικράτεια της Τετραπίας. Οι ενήλικες όμως τα κοιτούν με τα πράσινα, κόκκινα, κίτρινα ή μπλε τους μάτια, τα χαϊδεύουν με τα πράσινα, κόκκινα, κίτρινα ή μπλε τους χέρια, μέχρι που γίνονται μονόχρωμα. Αυτό συμβαίνει πολύ γρήγορα.

Μια φορά κι ένα καιρό γεννήθηκε ένα αγόρι με το όνομα Πράσινο Μπιζέλι στην πράσινη χώρα. Όταν ήταν ενός χρόνου εξακολούθησε να είναι λίγο πολύχρωμο. Αυτό ήταν λίγο εκνευριστικό, αλλά τελικά το Πράσινο Μπιζέλι έγινε απόλυτα πράσινο, όπως έπρεπε να είναι.

Τα παιδιά δεν χρειάζεται να πάνε σχολείο στην Τετραπία. Μαθαίνουν τα πιο σημαντικά πράγματα:

Στην **πράσινη χώρα**: το μόνο χρώμα που μετρά είναι το πράσινο.

Στην **κόκκινη χώρα**: το μόνο χρώμα που μετρά είναι το κόκκινο.

Στην **κίτρινη χώρα**: το μόνο χρώμα που μετρά είναι το κίτρινο.

Στην **μπλε χώρα**: το μόνο χρώμα που μετρά είναι το μπλε.

Μέρα και νύκτα στην κόκκινη χώρα βλέπεις επιγραφές που λένε «το πράσινο, το κίτρινο, το μπλε είναι άχρηστα». «Το μόνο χρώμα που μετρά είναι το κόκκινο». Και ακούγεται παντού, ο εθνικός ύμνος, το τραγούδι της φράουλας.

(Επιλογή εθνικού ύμνου και σχεδιασμού εμβλήματος για την κάθε χώρα, ανάληψη ρόλων –σύμβολα και αντικείμενα με τη χρήση χαρτιού γκοφρέ)

Στην πράσινη χώρα είναι και ένα ρομπότ που λέει συνέχεια: «Γίνετε πράσινοι, αν ακούτε κόκκινο, μπλε, κίτρινο – μην το πιστεύετε».

Μια μέρα το Πράσινο Μπιζέλι έβαλε ένα κομμάτι ψωμί στο στόμα του ρομπότ και αυτό έλεγε μόνο «πι-πε-λο-πο». Τα παιδιά θεώρησαν ότι αυτό ήταν ... τέλειο!

(η κάθε ομάδα ετοιμάζει ένα διασκεδαστικό παιχνίδι για το χρώμα της)

Στην **κίτρινη χώρα** τα παιδιά κάνουν πατίνι στα πεπόνια-skate rollers, ανοίγουν τα κλουβιά και ελευθερώνουν κίτρινα καναρίνια. Μερικές φορές κάθονται και ονειρεύονται ψάθινα καπέλα, ζελέ βερικόκο, κίτρινα ταχυδρομικά σχήματα. Όταν ανοίγουν τα κίτρινα τους μάτια είναι λίγο δυσαρεστημένα μα δεν ξέρουν γιατί.

Στην **κόκκινη χώρα** ρίχνουν κόκκινες ντομάτες στον κόκκινο ήλιο, αυτός τις τρώει, γίνεται σκούρος, σκοτεινός, ανάβουν τα κόκκινα φώτα στα σπίτια και τα παιδιά κάθονται και αναστενάζουν. Όλοι τους οι αναστεναγμοί είναι κόκκινοι. Μερικές φορές νιώθουν ότι τους λείπει κάτι άλλο, δεν μιλούν γι' αυτό.

Στην **μπλε χώρα** τα παιδιά παίζουν ένα άλλο παιχνίδι: ένα παιδί λέει «ουρανός» και ένα άλλο απαντά «μπλε», καπνός-μπλε, μελάνι-μπλε, παπαγάλος-μπλε, λουλούδι-μπλε, ξανά και ξανά μέχρι που κουράζονται. Μετά σκέφτονται διαφορετικά πράγματα. Σκέφτονται μπλε μαντρίνια, μπλε χιόνι, μπλε μουσική, μπλε άλογα. Μερικές φορές ένα παιδί έχει πονόδοντο και ο πόνος είναι μπλε.

Στην **πράσινη χώρα** η μεγαλύτερη διασκέδαση είναι το άλμα του κάκτου. Αν ένα παιδί δεν πηδήξει αρκετά ψηλά τα αγκάθια του κάκτου το τρυπούν. Εκεί διασκεδάζουν ακόμη παίζοντας τους βατράχους που πηδούν. Άχαρο είναι το μέτρημα του γρασιδιού. Όταν αρχίζουν το παιχνίδι αυτό σύντομα αρχίζουν και να χασμουριούνται. Κάθονται σε πράσινους φράκτες και σκέφτονται για πράσινα δώρα: Μόνο μια φορά το Πράσινο Μπιζέλι, ζήτησε μια κόκκινη τελίτσα, ένα πολύ μικρό σημαδάκι. Για καλή του τύχη δεν έμαθε γι' αυτό η αστυνομία.

Οι αστυνομικοί της Τετραπίας έχουν την ίδια εργασία κάθε πρωί: να βάψουν τα σύνορα. Χτενίζουν πρώτα τα πράσινα/κίτρινα/κόκκινα/μπλε μαλλιά τους με πράσινες/κίτρινες/κόκκινες/μπλε κτένες και φεύγουν για τη δουλειά. Το βράδυ επιστρέφουν και πριν το δείπνο προσεύχονται στον πράσινο/κίτρινο/κόκκινο/μπλε Θεό.

Στην Τετραπία οι χώρες δεν είναι απομονωμένες. Μπορείς να πάρεις π.χ. τηλέφωνο από την μπλε χώρα στην πράσινη ή κίτρινη ή κόκκινη. Οι τηλεφωνικές γραμμές είναι κομμένες, τα παιδιά το ξέρουν και ούτε καν προσπαθούν να τηλεφωνήσουν.

Στην Τετραπία για όλα αποφασίζει ο βασιλιάς και η αστυνομία.

Μια φορά κάτι περίεργο συνέβηκε. Ένα κίτρινο τριαντάφυλλο φύτρωσε στην πράσινη χώρα, ένα πολύ όμορφο τριαντάφυλλο. Οι μεγάλοι που περνούσαν από εκεί έκαναν γκριμάτσες λες και περνούσαν δίπλα από κοπριά. Μα δεν κράτησε πολύ. Τριάντα αστυνομικοί ήρθαν και έλιωσαν το τριαντάφυλλο με φτυάρια. Ήταν τη μέρα που το Πράσινο Μπιζέλι έριξε το κουτάλι του στο πιάτο με το σπανάκι, κι' αυτό χύθηκε παντού. Όμως τίποτα δεν συνέβη, γιατί το δωμάτιο ήταν πράσινο. Οι γονείς του Πράσινου Μπιζελιού ήταν επίσης πράσινοι. Μόνο το πιάτο έσπασε, και από κείνη τη στιγμή όλα τα παιδιά της Τετραπίας φοβήθηκαν. Και όλα, από την κόκκινη χώρα/την μπλε/κίτρινη/πράσινη έτρεξαν στο σημείο που η μια χώρα ενωνόταν με την άλλη. Όταν έφτασαν εκεί κοίταζαν το ένα το άλλο. Και τότε το Πράσινο Μπιζέλι μαζί με τα υπόλοιπα παιδιά έφτυναν και έσβηναν τη γραμμή με τη κιμωλία μέχρι που την εξαφάνισαν. Και τότε άρχισαν να χαιρετούν και ν' αγκαλιάζουν το ένα το άλλο. Αρχικά δεν κατάλαβαν καμιά αλλαγή. Άρχισαν να παίζουν και ξέχασαν τι έλεγε το ρομπότ στο πάρκο, οι αφίσες, οι επιγραφές, τα μεγάφωνα, οι αστυνομικοί, ο βασιλιάς.. Και σιγά-σιγά έγιναν πολύχρωμοι έχοντας χρωματιστά σημάδια παντού.

(μετατροπή συμμετεχόντων σε πολύχρωμους – δίνουν και παίρνουν σύμβολα από χαρτί γκοφρέ)

Όταν όλα τα παιδιά της Τετραπίας έγιναν πολύχρωμα οι σκέψεις, τα συναισθήματα και οι ευχές τους έγιναν πολύχρωμα και η Τετραπία ήταν γεμάτη χαρά με όλα τα παιδιά να κάνουν άλματα πάνω από τους κάκτους, να σκέφτονται το μπλε χιόνι, να ρίχνουν ντομάτες στον ήλιο, να χορεύουν κίτρινα μπλουζ.

Οι μεγάλοι θυμώνουν μα δεν μπορούν να κάνουν τίποτα. Κάποιοι, θέλουν να γίνουν και αυτοί πολύχρωμοι. Προσπαθούν και τελικά μικρές χρωματιστές τελίτσες εμφανίζονται πάνω τους, όπως για παράδειγμα στους γονείς του Πράσινου Μπιζελιού. Όμως αληθινά πολύχρωμα είναι μόνο τα παιδιά που παίζουν και αποφασίζουν όλα μαζί.

(Κοινό παιχνίδι)

*Βασισμένο σε μια γερμανική ιστορία από την Ginen Ruck-Pauquet
Πηγή: Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.
Αφετηρίες για εκπαιδευτικούς (Starting Points for teachers).*

Δραστηριότητα 2

> Άνισες ευκαιρίες

Τα παιδιά παίζουν το παιχνίδι των άνισων ευκαιριών (βλ. Πρακτικά Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου 2003, σελ. 90-95). Συζητούν πώς θα ήταν τα πράγματα αν η κριτική επιτροπή ήταν δίκαιη, αν εκπροσωπείτο η κάθε ομάδα στην κριτική επιτροπή κ.λπ. Εστιάζουν στον ρόλο του αρχηγού, στο πώς επιλέγεται, στον ρόλο που έχουν οι πολίτες, τις δυνατότητες δράσης και έκφρασης, διαφωνίας ή συμφωνίας. Συζητούν την ενέργεια του πράσινου παιδιού στην πρώτη δραστηριότητα και γενικότερα εστιάζουν στο ζήτημα της εξουσίας, της κατανομής της και των δημοκρατικών διαδικασιών.

Στη συνέχεια συζητούμε τα χαρακτηριστικά της μοναρχίας με τα παιδιά.

- **Η διαδοχή είναι κληρονομική ασχέτως του αν ο γιος του μονάρχη είναι κατάλληλος διάδοχος ή όχι. Οι ικανότητές του δεν παίζουν κανένα ρόλο.**
- **Ο μονάρχης είναι ο υπέρτατος άρχοντας και δεν υπάρχει εξουσία ανώτερη από αυτόν.**

- Ο λαός δεν χαίρει οποιωνδήποτε πολιτικών ελευθεριών.
- Ο λαός εξαρτάται από τον μονάρχη. Τον θεωρεί υπεύθυνο για την προστασία και την ευημερία του.

Σε μια μοναρχία η εξουσία για τη λήψη όλων των αποφάσεων βρίσκεται στα χέρια του βασιλιά. Ο λαός δεν έχει κανένα λόγο. Αντιθέτως, η δημοκρατία ως σύστημα επιδιώκει να δίνει φωνή και την ευκαιρία συμμετοχής στη διακυβέρνηση σε όλους τους πολίτες.

Ο λαός εκλέγει τους εκπροσώπους του στην κυβέρνηση και έχει τη δύναμη να τους απομακρύνει αν δεν ικανοποιείται από την απόδοσή τους.

Σε μια δημοκρατία, η κυβέρνηση εκλέγεται από τον λαό. Οποιοσδήποτε ο οποίος πληροί ορισμένες βασικές προϋποθέσεις, δικαιούται να θέσει υποψηφιότητα σε εκλογές και να διεκδικήσει ακόμα και το ανώτατο αξίωμα της χώρας. Οι εκλογές πραγματοποιούνται κάθε πέντε χρόνια και οι πολίτες επιλέγουν και εκλέγουν αυτούς που θα τους κυβερνήσουν.

Εκλογές

Οι εκλογές είναι μια σημαντική πτυχή της δημοκρατίας. Η συμμετοχή των ατόμων στη δημοκρατική διαδικασία συνήθως παίρνει τη μορφή του “ψηφοφόρου”. Σε οποιαδήποτε εκλογική διαδικασία ψηφίζουν άτομα ηλικίας 18 και άνω. Ένα άτομο έχει μόνο μια ψήφο. Η ψήφος είναι μυστική και κανείς δεν μπορεί να είναι σίγουρος τι ψήφισε ο καθένας εκτός αν το αποκαλύψει ο ίδιος.

Δραστηριότητα 3

> Δημοκρατικό πολίτευμα στην Κύπρο

Τα παιδιά διατυπώνουν μια σειρά από ερωτήματα που θα ήθελαν να απαντήσουν και αφορούν τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Κύπρο και γενικότερα τη λειτουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Μπορούν να πλοηγηθούν ανά ομάδες στην ιστοσελίδα της Βουλής των Αντιπροσώπων (www.parliament.cy) και να απαντήσουν τα ερωτήματά τους. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να συνδυαστεί με συμμετοχή στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Βουλής των Αντιπροσώπων για τα παιδιά. Αναμένεται να καλύπτουν περίπου τα πιο κάτω:

Ερωτήσεις
<ul style="list-style-type: none"> • Μπορούμε να ψηφίζουμε; • Τι είναι ο Βουλευτής; • Ποιος είναι ο βουλευτής της εκλογικής σου περιφέρειας; Ποιος ήταν ο προηγούμενος βουλευτής; • Ποιος θα είναι ο επόμενος βουλευτής;
<ul style="list-style-type: none"> • Ποια είναι τα πολιτικά κόμματα στη βουλή; • Ποιος είναι ο ρόλος των κοινοβουλευτικών επιτροπών; • Ποια θέματα απασχολούν τη βουλή; • Πώς συνδέεται η νομοθετική εξουσία με τις άλλες δύο εξουσίες του πολιτειακού μας συστήματος;

- Ποιος είναι ο Πρόεδρος; Σε ποιο κόμμα ανήκει κάθε φορά;
- Εκτός από τον Πρόεδρο, ποιοι είναι οι υπουργοί της κυβέρνησης;
- Πότε έχουμε εκλογές;
- Ποιος δικαιούται να υποβάλει υποψηφιότητα για βουλευτής;
- Ποιους ρόλους έχουν οι βουλευτές στις κοινοβουλευτικές επιτροπές;
- Ποια η σχέση νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας;
- Ποιος ο ρόλος του συντάγματος και των δύο πιο πάνω εξουσιών με τη δικαστική εξουσία;

Τα παιδιά μπορούν να συγκεντρώσουν στοιχεία για τα πιο πάνω από την ιστοσελίδα της Βουλής. Μπορούν, επίσης, μελετώντας τις εφημερίδες των τελευταίων δυο εβδομάδων να διερευνήσουν την αλληλεπίδραση των ειδών εξουσίας στη δημοκρατία.

Ως προέκταση της δραστηριότητας αυτής, μπορούν να εργαστούν σε ομάδες και να παρουσιάσουν στοιχεία για τις ευρωεκλογές και για εκλογές σε κράτη όπου το πολίτευμα είναι προεδρευόμενη δημοκρατία, βασιλευόμενη δημοκρατία και να το αντιπαραθέσουν με το πολίτευμα της Κύπρου (προεδρική δημοκρατία).

Επίσης, για περαιτέρω προβληματισμό μπορούν να τεθούν τα πιο κάτω ερωτήματα σε ομάδες για συζήτηση και συσχέτιση με τα συμπεράσματά τους από τις αρχικές δραστηριότητες-παιγνίδια.

Πιθανές ερωτήσεις

- Τι θα συμβεί αν κανένα κόμμα δεν έχει απόλυτη πλειοψηφία;
- Πώς αποφασίζουν οι πολίτες ποιον να ψηφίσουν;
- Ο πατέρας του προέδρου ήταν και αυτός πρόεδρος;
- Μπορεί μια γυναίκα να γίνει πρόεδρος μιας χώρας; Στη χώρα μας είχαμε ποτέ γυναίκα πρόεδρο;
- Τα άτομα ποιας κοινωνικής τάξης μπορούν να εκλεγούν;
- Τι θα γίνει αν αποφασιστεί ότι μόνο οι γιοι των προέδρων μπορούν να γίνουν πρόεδροι;
- Ποια είναι τα προσόντα για να γίνει κάποιος πρόεδρος, βουλευτής, κ.λπ.;

Το συμβούλιο της τάξης μας

Η επεξεργασία αυτής της ενότητας θα μπορούσε να γίνει παράλληλα με τη διεξαγωγή των εκλογών μαθητικών συμβουλίων και κεντρικού μαθητικού συμβουλίου.

Δραστηριότητα 4

> Μαθητικό Συμβούλιο

Αρχίζουμε συζητώντας τον θεσμό του μαθητικού συμβουλίου το οποίο θα φροντίζει για την ευημερία όλων των παιδιών του σχολείου με βάση κάποιες ευθύνες και αρμοδιότητες. Ποιος διεξάγει τις εκλογές; Εξηγούμε ότι οι εκλογές πρέπει να διεξάγονται από ένα αμερόληπτο σώμα. Η δουλειά του εφόρου εκλογών στη χώρα μας είναι να φροντίζει ώστε οι εκλογές να διεξάγονται με δίκαιο και αμερόληπτο τρόπο, σύμφωνα με τους κανόνες που περιέχονται στο σύνταγμα της χώρας μας.

Τα παιδιά σχηματίζουν ένα εφορευτικό σώμα διορίζοντας σε αυτό 3-5 μέλη. Το εφορευτικό σώμα μεριμνά ώστε οι εκλογές να διεξαχθούν σύμφωνα με τους κανόνες. Στη δική μας περίπτωση, οι κανόνες πρέπει να καθοριστούν: Ποιος δικαιούται να ψηφίσει; Σε γενικές εκλογές όσοι είναι ηλικίας

18 και άνω έχουν δικαίωμα ψήφου. Σε αυτές τις εκλογές όλοι οι μαθητές δικαιούνται να ψηφίσουν. Οι εκπαιδευτικοί αποκλείονται επειδή πρόκειται για κυβέρνηση παιδιών.

Συζητούμε τους κανόνες που θα ακολουθηθούν από όλους τους υποψήφιους. Απαγορεύεται να προσφέρουν δωροδοκία ή υποσχέσεις. Απαγορεύονται οι απειλές. Απαγορεύεται η προεκλογική εκστρατεία κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Οι αφίσες επικολλώνται μόνο σε καθορισμένα σημεία. Η εφορευτική επιτροπή καταγράφει τους κανόνες και τους αναρτά.

Στη συνέχεια, αποφασίζουμε το χρονοδιάγραμμα για την παρουσίαση του προγράμματος του κάθε υποψηφίου. Αφήνουμε αρκετό χρόνο για την προεκλογική εκστρατεία.

Κατασκευάζουμε κάλπες και ψηφοδέλτια. Διεξάγεται η ψηφοφορία. Μετά την ψηφοφορία πρέπει να μετρηθούν οι ψήφοι. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν με απόλυτη διαφάνεια.

Οργανώνουμε μια μικρή εκδήλωση για την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων.

12. Παγκοσμιοποίηση

Εισαγωγή

Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο. Σε αυτή την ενότητα επισημαίνουμε κάποιες από τις διαστάσεις των αλλαγών που βλέπουμε σήμερα. Μια από τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης είναι ότι οι εθνικές κυβερνήσεις ασκούν μειωμένο έλεγχο στην καθοδήγηση της οικονομίας και δίνεται μεγαλύτερη πρόσβαση στο παγκόσμιο ιδιωτικό κεφάλαιο. Περισσότεροι άνθρωποι, περισσότερα χρήματα και περισσότερα εμπορεύματα κυκλοφορούν ελεύθερα από χώρα σε χώρα. Οι αλλαγές αυτές οδηγούν στο άνοιγμα νέων ευκαιριών, αλλά ταυτόχρονα προκαλούν και νέα εμπόδια.

Ως αποτέλεσμα της μεγαλύτερης κυκλοφορίας αγαθών και ιδεών και ιδιαίτερα με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, της πληροφορικής και του διαδικτύου, βιώνουμε και ταχύτερες αλλαγές στο πολιτισμικό μας περιβάλλον. Η οικονομία, ο πολιτισμός και οι κοινωνικές ταυτότητες είναι περισσότερο αλληλένδετα από ποτέ.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Κατανοούν την έννοια της παγκοσμιοποίησης
- Συσχετίζουν τις οικονομικές και τις πολιτισμικές αλλαγές που προκαλούνται από την παγκοσμιοποίηση

Δραστηριότητα 1

> Παγκοσμιοποίηση

Τα παιδιά σε ομάδες διαβάζουν το πιο κάτω κείμενο και συζητούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης στην κυπριακή οικονομία, με βάση το παράδειγμα του γεωργικού τομέα στην Κύπρο.

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και οι επιπτώσεις στη γεωργική παραγωγή της Κύπρου.

Η γεωργία στον τόπο μας έχει ιστορία πολλών ετών, συνδέεται άμεσα με την κοινωνία και την οικονομία μας και εξακολουθεί να είναι βασικός παράγοντας του πολιτισμού μας.

Στην Κύπρο, λόγω των γεωφυσικών, των κλιματικών συνθηκών και άλλων παραγόντων, υπήρχε η πολυκαλλιέργεια δηλαδή μια γεωργική οικογένεια ασχολείτο με τρεις, τέσσερις ή και πιο πολλές μικρές καλλιέργειες για να εξασφαλίσει τα προς το ζην. Μετά την ανεξαρτησία (1960) η κυβέρνηση είχε ενθαρρύνει και βοηθήσει τους γεωργούς να αναπτύξουν ποιοτικά και ποσοτικά τις βασικές καλλιέργειές τους, ανάλογα με την περιοχή, για να έχουν μεγαλύτερο και σταθερότερο εισόδημα.

Μερικές από τις βασικές καλλιέργειες ήταν και η αμπελουργία (Πάφος - Λεμεσός), τα εσπεριδοειδή (Λεμεσός - Δυτ. Μεσαορία), οι πατάτες και τα πρώιμα λαχανικά σε θερμοκήπια (Λάρνακα - Αμμόχωστος).

Η γεωργία στην Κύπρο γνώρισε μια αλματώδη ανάπτυξη σε όλο το φάσμα της και η Κύπρος έγινε ξακουστή για την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων της και τις σύγχρονες μεθόδους και τεχνικές στην παραγωγή τους. Τα γεωργικά προϊόντα ήταν περιζήτητα στο εξωτερικό. Το εισόδημα των

γεωργών αυξήθηκε σημαντικά καθώς και το εθνικό εισόδημα της Κύπρου.

Δυστυχώς η παγκοσμιοποίηση επηρέασε και τη γεωργία, όπως και άλλους τομείς της οικονομίας της Κύπρου. Η επιβολή του ελεύθερου εμπορίου και της διακίνησης των γεωργικών προϊόντων μεταξύ των χωρών δημιούργησε σκληρό ανταγωνισμό για τις κυπριακές εξαγωγές στις διεθνείς αγορές. Εκεί όπου δεν υπήρξε απώλεια αγορών έγινε αναγκαστική μείωση στις τιμές με ελαχιστοποίηση του κέρδους. Ταυτόχρονα η Κύπρος κατακλύστηκε από γεωργικά προϊόντα, κάποτε χαμηλότερης ποιότητας, αλλά πολύ πιο φθηνά από τα ντόπια.

Χώρες της Β. Αφρικής έχουν κλιματικές συνθήκες παρόμοιες με την Κύπρο, μεγάλους ποταμούς με ανεξάντλητες πηγές αρδεύσιμου νερού, απέραντες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και φθηνά εργατικά χέρια. Οι χώρες αυτές και πολλές άλλες από όλο τον κόσμο με την ελευθεροποίηση των εξαγωγών τους μπορούσαν πια ανεμπόδιστα να εξαγουν γεωργικά προϊόντα σε όλη την Ευρώπη και την Κύπρο σε τιμές που δεν μπορούσε η Κύπρος να ανταγωνιστεί. Συγχρόνως κρασιά εξαιρετικής ποιότητας από την Ευρώπη πωλούνται στην ντόπια αγορά σε προσιτές τιμές με αποτέλεσμα να μην προτιμούνται τα κυπριακά κρασιά. Αυτό συνέβαλε αποφασιστικά στη συρρίκνωση της κυπριακής γεωργίας, με μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες για τον τόπο.

Οι αμπελουργοί αντιμετώπιζαν την καταστροφή εφόσον οι οινικές βιομηχανίες ελάχιστες ποσότητες σταφυλιών για οινοποίηση μπορούσαν να απορροφήσουν. Οι αμπελώνες έμεναν απεριποίητοι και ξηραίνονταν. Για τους περισσότερους γεωργούς η αμπελουργία ήταν μερική απασχόληση που συμπλήρωνε το εισόδημα τους από άλλες ασχολίες και πάνω απ' όλα τους έδενε με τον τόπο τους και τους κρατούσε στην ύπαιθρο.

Τεράστιες φυτείες εσπεριδοειδών εγκαταλείφθηκαν επειδή οι τιμές πώλησης ήταν πολύ χαμηλές. Δεν μπορούσαν να πωληθούν ούτε για χυμό αφού υπήρχε εισαγόμενος από τη Βραζιλία.

Όσον αφορά τις πατάτες και τα πρώιμα λαχανικά, καλλιεργούνταν κυρίως σε μια κατ' εξοχή γεωργική περιοχή της Κύπρου τα Κοκκινοχώρια. Τα τελευταία όμως χρόνια λόγω της ανάπτυξης του τουρισμού στην περιοχή, οι γεωργικές εκτάσεις της περιοχής έγιναν οικιστικές περιοχές για μεγάλα ξενοδοχεία και άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις που απορροφούσαν και τα εργατικά χέρια. Στη συνέχεια επιτράπηκε η είσοδος στην Κύπρο χαμηλόμισθων εργατών από άλλες χώρες έτσι οι Κύπριοι εργάτες αναγκάστηκαν να αναζητήσουν εργασία σε άλλους τομείς.

Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω οι επιπτώσεις για την Κύπρο από τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης είναι πολύ μεγάλες.

Πηγές

Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (Ετήσια Έκθεση 2007, Cyprus Agriculture 1960 – 1981, Agriculture in Cyprus 1984)

Υπουργείο Οικονομικών, Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών, (Γεωργική Έκθεση 1996)

Δραστηριότητα 2

> Πολιτισμική Ομογενοποίηση

Τα παιδιά διαβάζουν το πιο κάτω απόσπασμα και καταγράφουν την προέλευση των διαφόρων ειδών και υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται στην πορεία της δικής τους καθημερινής ζωής.

Διασκευή από κείμενο του Ralph Linton, (υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης, Module *Intercultural Education*).

Ένας Ευρωπαίος ξυπνά σε ένα κρεβάτι κατασκευασμένο με σχέδιο το οποίο είχε την προέλευση του από την Ασία και τροποποιήθηκε στη Βόρεια Ευρώπη. Τινάζει τα σκεπάσματα τα οποία

είναι φτιαγμένα από βαμβάκι, το οποίο καλλιεργήθηκε στην Ινδία, ή λινό καλλιεργημένο στην Ασία, ή μαλλί από πρόβατα, που επίσης εξημερώθηκαν στην Ασία, ή μετάξι, η χρήση του οποίου ανακαλύφθηκε στην Κίνα. Φορά τις παντόφλες-μοκασίνια του, τα οποία είναι επινοήση των αυτοχθόνων Αμερικανών και μπαίνει στο μπάνιο, όπου τα υλικά είναι ένα κράμα ευρωπαϊκών και αμερικανικών σχετικά πρόσφατων εφευρέσεων. Βγάζει τις πιτζάμες του, ένα ένδυμα που μας ήρθε από την Ινδία, και πλένεται με σαπούνι, το οποίο εφευρέθηκε από τους αρχαίους Γαλατούς. Στη συνέχεια, ξυρίζεται: ένα μαζοχιστικό τελετουργικό το οποίο φαίνεται να προέρχεται είτε από τη Σουμερία είτε από την αρχαία Αίγυπτο.

Επιστρέφοντας στην κρεβατοκάμαρα, παίρνει τα ρούχα του από μια καρέκλα νότιου ευρωπαϊκού τύπου και αρχίζει να ντύνεται. Φορά ενδύματα των οποίων η μορφή προήλθε αρχικά από τις δορές που φορούσαν οι νομάδες της ασιατικής στέπας, βάζει παπούτσια από δέρμα στο οποίο έγινε η δέψη με βάση διαδικασία που εφευρέθηκε στην αρχαία Αίγυπτο και σχηματισμένα με βάση σχέδια που προέρχονται από τους κλασικούς πολιτισμούς της Μεσογείου. Στον λαιμό του δένει μια λωρίδα από φανταχτερό ύφασμα, το οποίο μας ήρθε αρχικά ως εσάρπα για τους ώμους που φορούσαν οι Κροάτες του 17ου αιώνα. Πριν βγει για πρόγευμα, κοιτάζει από το παράθυρο, στο οποίο υπάρχει γυαλί που εφευρέθηκε στην Αίγυπτο, και, αν βρέχει, βάζει καπέλο από τσόχα η οποία προέρχεται από την ασιατική στέπα.

Στον δρόμο για το πρόγευμα, σταματά για να αγοράσει εφημερίδα, πληρώνοντας με νομίσματα που εφευρέθηκαν στην αρχαία Λυδία. Στο εστιατόριο έρχεται αντιμέτωπος με μια νέα σειρά από δανεισμένα στοιχεία: το πιάτο του είναι φτιαγμένο από μια μορφή κεραμικών που πρωτοξεκίνησαν στην Κίνα. Το μαχαίρι του είναι από ατσάλι, ένα κράμα το οποίο κατασκευάστηκε για πρώτη φορά στη νότια Ινδία. Το πιρούνι είναι μεσαιωνική ιταλική εφεύρεση, και το κουτάλι αποτελεί τη συνέχεια μιας εφεύρεσης της αρχαίας Ρώμης. Αρχίζει το πρόγευμά του με πορτοκάλι από την ανατολική Μεσόγειο, πεπόνι από την Περσία, ή μια φέτα αφρικανικού καρπουζιού. Ταυτόχρονα πίνει καφέ – ένα φυτό από την Αβυσσινία, με κρέμα και ζάχαρη. Τόσο η εξημέρωση των αγελάδων όσο και η ιδέα του αρμέγματός τους ξεκίνησε στην Εγγύς Ανατολή, ενώ η ζάχαρη πρωτοκαλλιεργήθηκε στην Ινδία. Μετά τα φρούτα και τον πρώτο του καφέ, συνεχίζει με βάφλες, φτιαγμένες με σκανδιναβική τεχνική από σιτάρι που καλλιεργήθηκε για πρώτη φορά στη Μικρά Ασία. Από πάνω βάζει σιρόπι από σφένδαμνο – επινοήση των αυτόχθονων κατοίκων των αμερικανικών ανατολικών δασών. Μαζί με αυτές μπορεί να φάει το αυγό ενός είδους πουλιού που εξημερώθηκε στην Ινδοκίνα, ή λεπτές λωρίδες από το κρέας ενός ζώου που εξημερώθηκε στην ανατολική Ασία και που καπνίστηκε και αλατίστηκε με μια διαδικασία η οποία αναπτύχθηκε στη βόρεια Ευρώπη.

Όταν τελειώσει το φαγητό, ο φίλος μας καπνίζει – μια συνήθεια που μας ήρθε από τους αυτόχθονες Αμερικανούς - καταναλώνοντας ένα φυτό που καλλιεργήθηκε στη Βραζιλία, είτε σε πίπα - από τους αυτόχθονες Αμερικανούς – είτε σε τσιγάρο – με προέλευση το Μεξικό. Αν αντέχει, μπορεί να δοκιμάσει ένα πούρο που ήρθε σε μας από τις Αντίλλες, μέσω Ισπανίας. Ενώ καπνίζει, διαβάζει τις ειδήσεις της ημέρας, τυπωμένες σε χαρκτήρες που εφευρέθηκαν από τους αρχαίους Σημίτες πάνω σε ένα υλικό που επινοήσαν οι Κινέζοι, με βάση μια διαδικασία γερμανικής εφεύρεσης.....

Συζητούμε για το κατά πόσο τα πράγματα τα οποία χρησιμοποιούμε είναι όλο και περισσότερο ίδια με αυτά που χρησιμοποιούνται και αλλού στην Ευρώπη ή τον υπόλοιπο κόσμο. Αν είναι έτσι, ο πολιτισμός ή ο τρόπος ζωής αρχίζει να γίνεται όλο και πιο ομοιογενής μοιάζει όλο και περισσότερο σε ολόκληρο τον πλανήτη. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στην απώλεια πολλών παραδοσιακών πραγμάτων και τεχνικών.

Δραστηριότητα 3

> Κατανόηση της ομοιογένειας

Γράφουμε την ακόλουθη δήλωση στον πίνακα και αναλύουμε τι σημαίνει για την κοινωνία:

Κάποιοι στον κόσμο της διαφήμισης λένε, «Δεν αναπτύσσουμε τα προϊόντα για τους ανθρώπους, αναπτύσσουμε τους ανθρώπους για τα προϊόντα».

Κάποια στοιχεία που θα βοηθήσουν την ανάλυση:

- 1. Οι άνθρωποι τελικά θα αλλάξουν ώστε να έχουν τις ίδιες προτιμήσεις για να χρησιμοποιούν όλοι ένα προϊόν.**
- 2. Η πολυμορφία της γλώσσας και κουλτούρας θα εξαλειφθεί. Θα μοιάζουμε όλοι για να ταιριάζουμε με ένα προϊόν.**
- 3. Ακόμα κι αν δεν χρειαζόμαστε ένα προϊόν, θα δημιουργηθεί ζήτηση με τη δημιουργία ανθρώπων που μοιάζουν μεταξύ τους.**

Στη συνέχεια, συζητούμε τις απαντήσεις στην τάξη. Ολοκληρώνουμε την ενότητα λέγοντας ότι παρόλο που η παγκοσμιοποίηση είναι γεγονός, πρέπει να γνωρίζουμε τις επιπτώσεις της στη ζωή μας για να μπορούμε να παίρνουμε σωστές αποφάσεις μετά από ενημέρωση.

Δραστηριότητα 4

> Παγκοσμιοποίηση: Μια διαφορετική όψη...

Αφού διαβάσουμε την πιο κάτω ιστορία, συζητούμε τρόπους με τους οποίους εμείς ως πολίτες μιας σύγχρονης κοινωνίας μπορούμε να συμβάλουμε στην κατάργηση των άθλιων συνθηκών ζωής και στον σεβασμό των δικαιωμάτων των παιδιών.

Χειροποίητα χαλιά στα ευρωπαϊκά σαλόνια

Στο Πακιστάν εκατομμύρια παιδιά, στην ηλικία των 4-14 ετών, υποχρεώνονται σε αναγκαστική εργασία σε εργοστάσια, κάτω από πολύ σκληρές συνθήκες εργασίας. Τα εργοστάσια παράγουν για τις αγορές των πλούσιων χωρών μας κυρίως χειροποίητα χαλιά, που για να πλεχτούν χρειάζονται παιδικά χέρια, γιατί οι κόμποι από τους οποίους αποτελούνται δεν μπορούν να γίνουν από τα χοντρά χέρια ενήλικων εργατών.

Πολλά παιδιά δουλεύουν σαν σκλάβοι, επειδή οι γονείς τους δεν μπορούν να πληρώσουν τα χρέη της οικογένειάς τους.

Έτσι έγινε και με τον Ικμπάλ Μασίχ, του οποίου ο πατέρας δεν μπορούσε να ξεπληρώσει ένα δάνειο που είχε πάρει για να θρέψει την οικογένειά του.

Το αγόρι σε ηλικία 4 ετών υποχρεώθηκε να εργαστεί σε ένα εργοστάσιο χαλιών. Δούλεψε 6 χρόνια αλυσοδεμένο, για 14-16 ώρες την ημέρα, 6 μέρες την εβδομάδα. Τον τάζαν τόσο, όσο χρειαζόταν για να στέκεται στα πόδια του και να μπορεί να παράγει. Τον χτυπούσαν συνέχεια, μια και αρνιόταν συχνά να δουλέψει και προσπαθούσε σε κάθε ευκαιρία να δραπετεύσει. Στα 10 του χρόνια τα κατάφερε και ζήτησε τη βοήθεια ενός οργανισμού, που ξεκίνησε το 1988 τη δράση του στο Πακιστάν με σκοπό την πάταξη της παιδικής εργασίας.

Η οργάνωση του έδωσε την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει τη σπάνια μαχητικότητα που είχε για να βοηθήσει στην πάταξη της σκλαβιάς των συνομηλίκων του. Στα 12 του είχε βοηθήσει 3.000 παιδιά να ξεφύγουν από τη δουλειά. Τιμήθηκε από την παγκόσμια οργάνωση Ενάντια στην Παιδική Εργασία και το τηλεοπτικό κανάλι ABC NEWS τον παρουσίασε σαν το πρόσωπο της εβδομάδας. Κατάφερε να πείσει εκατομμύρια καταναλωτές ότι μπορούν να ζήσουν και χωρίς χειροποίητα χαλιά.

Το Πάσχα του 1995 ο Ικμπάλ Μασίχ δολοφονήθηκε όταν επέστρεψε στο χωριό του. Εκατοντάδες ήταν οι άνθρωποι που συγκεντρώθηκαν στο τελευταίο αντίο για τον Ικμπάλ. Και πάνω από 3000 παιδιά, κάτω των 12 χρόνων, διαδήλωσαν τις επόμενες μέρες στους δρόμους ζητώντας το τέλος της παιδικής εργασίας.

(Απόσπασμα από: Γ. Τσιάκαλος, (2000). *Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα., σ. 243-244)

Η παιδική εργασία είναι...

... εργασία που γίνεται με πλήρη απασχόληση από παιδιά κάτω των 15 ετών

... εργασία που εμποδίζει τα παιδιά να πηγαίνουν σχολείο

... εργασία που είναι επικίνδυνη για τα παιδιά και προκαλεί κινδύνους για τη σωματική, πνευματική ή ψυχική τους υγεία

Οι λόγοι πίσω από αυτή την πρακτική είναι μερικές φορές πολύπλοκοι και κυμαίνονται από τις πολιτισμικές πρακτικές μέχρι τις καταστάσεις φτώχειας όπου η οικογένεια και οι γονείς έχουν ανάγκη τους μισθούς που φέρνει στο σπίτι το παιδί.

Αναφορικά με τις συνέπειες, πέρα από το γεγονός ότι τα παιδιά στερούνται μιας σωστής εκπαίδευσης και δεν μπορούν να αναπτυχθούν σωστά σωματικά και ψυχικά, η παιδική εργασία μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρά προβλήματα υγείας όπως μυοσκελετικές παραμορφώσεις, χημική δηλητηρίαση, σωματικούς τραυματισμούς, αναπνευστικές παθήσεις, σοβαρά εγκαύματα, κ.λπ.

Παραδείγματα προϊόντων που κατασκευάζονται από παιδιά περιλαμβάνουν χαλιά, τούβλα, σπέρτα, ζάχαρη, ρούχα, παπούτσια, τσιγάρα, πυροτεχνήματα, σπίτια και άλλα κτήρια, μολύβια, δερμάτινα είδη. Εργάζονται επίσης στη συγκομιδή καλλιεργείων, στα εργοστάσια, στη μεταφορά βαριών ειδών, το ψάρεμα και σε βασικές οικιακές υπηρεσίες.

13. Η φτώχεια στον κόσμο μας

Εισαγωγή

Αυτή η ενότητα περιγράφει την έννοια της φτώχειας παρουσιάζοντας κάποια δεδομένα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Αναγνωρίζουν την ύπαρξη της φτώχειας στην κοινωνία
- Κατανοούν το πώς η φτώχεια επηρεάζει τις ζωές των ανθρώπων
- Εξετάζουν με ποιους τρόπους οι διάφορες κυβερνήσεις χειρίζονται το θέμα της φτώχειας

Δραστηριότητα 1

> Τι σημαίνει Φτώχεια

Τα παιδιά μπορούν να διαβάσουν το παραμύθι «Δυο παλάμες όλη η γη» και να παρακολουθήσουν το μικρό βίντεο για τον ρόλο της UNICEF (Leonard's island, Unicef). Συζητούν για το κοριτσάκι του παραμυθιού ως προς το πρόβλημα που αντιμετωπίζει και τις πιθανές λύσεις που υπάρχουν.

Με βάση την έλλειψη νερού και των βασικών στοιχείων διαβίωσης μιλούμε για το τι σημαίνει φτώχεια. Μπορεί να ειπωθεί ότι φτωχοί είναι οι άνθρωποι που δεν έχουν αρκετά χρήματα για να εξασφαλίσουν θεραπεία σε περιπτώσεις αρρώστιας, που δεν έχουν τακτική πηγή εισοδήματος για να ανταποκριθούν στις καθημερινές τους ανάγκες, που δεν μπορούν να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους και που ορισμένες φορές δεν έχουν χρήματα ούτε για τροφή.

Δραστηριότητα 2

> Πως η φτώχεια επηρεάζει τις ζωές των ανθρώπων

Συλλέγουμε φωτογραφίες από πηγές οι οποίες απεικονίζουν τις επιπτώσεις της φτώχειας στους ανθρώπους. Πιο κάτω δίνονται κάποια παραδείγματα:

1n Φωτογραφία: ένα υποσιτισμένο παιδί με φουσκωμένη κοιλιά, αλλά πολύ λεπτά πόδια και χέρια

2n Φωτογραφία: μια οικογένεια που ζει κάτω από άθλιες συνθήκες

3n Φωτογραφία: ένα κορίτσι που φροντίζει τα πιο μικρά αδερφάκια του

4n Φωτογραφία: ένας άρρωστος πατέρας και το παιδί του σε ένα πολύ φτωχικό περιβάλλον

Αν δεν υπάρχουν οι φωτογραφίες ακριβώς όπως περιγράφονται, επιλέγονται άλλες που απεικονίζουν παρόμοιες καταστάσεις. Τις αναρτούμε στην τάξη και ξεκινούμε συζήτηση.

Εικόνα 1

Πώς φαίνεται αυτό το παιδί; Γιατί είναι τόσο φουσκωμένη η κοιλιά του; Γιατί είναι τόσο αδύνατα τα χέρια και τα πόδια του; Γιατί έχει λυπημένη έκφραση; Τρώει αρκετά κάθε μέρα; Γιατί οι γονείς του δεν είναι σε θέση να του παρέχουν αρκετή τροφή;

Εικόνα 2

Πώς τα βγάζει πέρα αυτή η οικογένεια όταν βρέχει ή κάνει πολλή ζέστη; Τι προβλήματα θα αντιμετωπίσει τον χειμώνα; Γιατί δεν μπορεί να ενοικιάσει ένα δωμάτιο ή ίσως να φτιάξει μια καλύβα/ένα σπίτι;

Εικόνα 3

Γιατί τα παιδιά δεν πηγαίνουν στο σχολείο; Δεν θέλουν οι γονείς τους να τα στέλνουν στο σχολείο; Αν το κορίτσι φροντίζει τα αδερφάκια της, πότε πάει αυτή σχολείο; Αν η οικογένεια καταφέρει να μαζέψει λεφτά για να στείλει ένα παιδί στο σχολείο, ποιο θα διαλέξει να στείλει – το αγόρι ή το κορίτσι; Δεν θα έπρεπε όλα τα παιδιά να έχουν την ευκαιρία να πάνε στο σχολείο;

Εικόνα 4

Γιατί ο πατέρας και ο γιος δεν τυγχάνουν θεραπείας για την αρρώστια τους; Υπάρχει κάπου κοντά γιατρός; Ο γιατρός θα τους δει χωρίς λεφτά ή με ελάχιστα λεφτά; Υπάρχει κρατικό νοσοκομείο κοντά; Υπάρχουν δωρεάν υπηρεσίες υγείας;

Σχετικό υλικό μπορεί να αντληθεί από την ιστοσελίδα ΟΗΕ και UNICEF. Παράλληλα παρουσιάζονται τα πιο κάτω στοιχεία:

Επιβίωση παιδιών διεθνώς:

- 10,6 εκατομμύρια πέθαναν το 2003 πριν την ηλικία των 5
- 1,4 εκατομμύρια πεθαίνουν κάθε χρόνο από έλλειψη πρόσβασης σε ασφαλές πόσιμο νερό και επαρκείς συνθήκες υγιεινής

Υγεία παιδιών διεθνώς:

- 2,2 εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο επειδή δεν είναι εμβολιασμένα
- 15 εκατομμύρια παιδιά μένουν ορφανά λόγω HIV/AIDS

Στέγη, νερό και υγεία διεθνώς:

Από τα 1,9 δισεκατομμύρια παιδιά στον αναπτυσσόμενο κόσμο:

- 640 εκατομμύρια δεν έχουν επαρκή στέγη (1 στα 3)
- 400 εκατομμύρια δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό (1 στα 5)
- 270 εκατομμύρια δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (1 στα 7)

Παιδιά χωρίς πρόσβαση στην παιδεία διεθνώς:

- 121 εκατομμύρια

Πηγή 11

Στις αγροτικές περιοχές 3 στους 4 ανθρώπους ζουν με λιγότερο από \$1 την ημέρα και ο ίδιος αριθμός παγκοσμίως πάσχει από υποσιτισμό. Ωστόσο, η αστικοποίηση δεν είναι συνώνυμη με την ανθρώπινη πρόοδο. Η αύξηση των παραγκουπόλεων δεν βοηθά την αστική ανάπτυξη.

Πηγή 12

Περίπου ο μισός πληθυσμός της γης ζει τώρα σε πόλεις. Το 2005, 1 στους 3 κατοίκους αστικών περιοχών (περίπου 1 δισεκατομμύριο άνθρωποι) ζούσαν σε συνθήκες εξαιρετικής φτώχειας.

Πηγή 13

Στις αναπτυσσόμενες χώρες περίπου 2,5 δισεκατομμύρια άνθρωποι εξαρτώνται από τη βιομάζα – καυσόξυλα, ξυλάνθρακα και ζωική κοπριά – για ενέργεια για να μαγειρεύουν. Στη Νοτιώδη της Σαχάρας Αφρική, πάνω από 80% του πληθυσμού εξαρτάται από την παραδοσιακή βιομάζα για τις μαγειρικές τους ανάγκες, όπως και το ήμισυ των πληθυσμών της Ινδίας και της Κίνας.

Πηγή 14

Πηγή: <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats>

Δραστηριότητα 3

> Έσοδα και Έξοδα

Παρουσιάζεται ο πιο κάτω πίνακας με την υπόθεση ότι όλες οι οικογένειες έχουν τον ίδιο αριθμό μελών.

	Πρώτη οικογένεια	Δεύτερη οικογένεια	Τρίτη οικογένεια	Τέταρτη οικογένεια	Πέμπτη οικογένεια
Έσοδα	Ευρώ 20 την ημέρα	Ευρώ 30 την ημέρα	Ευρώ 40 την ημέρα	Ευρώ 50 την ημέρα	Ευρώ 100 την ημέρα
Έξοδα	Ευρώ 25 την ημέρα	Ευρώ 35 την ημέρα	Ευρώ 40 την ημέρα	Ευρώ 40 την ημέρα	Ευρώ 60 την ημέρα

Τα παιδιά μελετούν και εξετάζουν τα πιο πάνω στοιχεία. Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση με βάση τα πιο κάτω:

- Ποια οικογένεια θα έχει περισσότερες οικονομίες στο τέλος του χρόνου;
- Πώς θα τα βγάλει πέρα η πρώτη και η δεύτερη οικογένεια, εφόσον έχουν περισσότερα έξοδα από έσοδα;
- Μπορούν να ξοδεύουν για πάντα περισσότερα από ότι κερδίζουν;
- Τι θα κάνει η τέταρτη και η πέμπτη οικογένεια με τις οικονομίες της;
- Τι θα συμβεί αν κάποιος αρρωστήσει σε κάθε οικογένεια;
- Αν σε κάθε οικογένεια μόνο ένα άτομο έχει εισόδημα, τι θα συμβεί αν εκείνο το άτομο πεθάνει σε ατύχημα;

Δικαίωμα στην Εκπαίδευση

Με βάση τα στοιχεία εγγραφών, περίπου 72 εκατομμύρια παιδιά ηλικίας δημοτικού στον αναπτυσσόμενο κόσμο δεν φοιτούσαν στο σχολείο το 2005 – 57% ήταν κορίτσια. Και αυτοί θεωρούνται αισιόδοξοι αριθμοί.

Πηγή 6

Σχεδόν ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι μπήκαν στον 21ο αιώνα μη μπορώντας να διαβάσουν ένα βιβλίο ή να υπογράψουν το όνομά τους.

Πηγή 7

Λιγότερο από 1% των παγκόσμιων δαπανών για εξοπλισμούς θα μπορούσε να στείλει όλα τα παιδιά στο σχολείο μέχρι το 2000, και όμως δεν έγινε αυτό.

Πηγή 8

Πηγή: <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats>

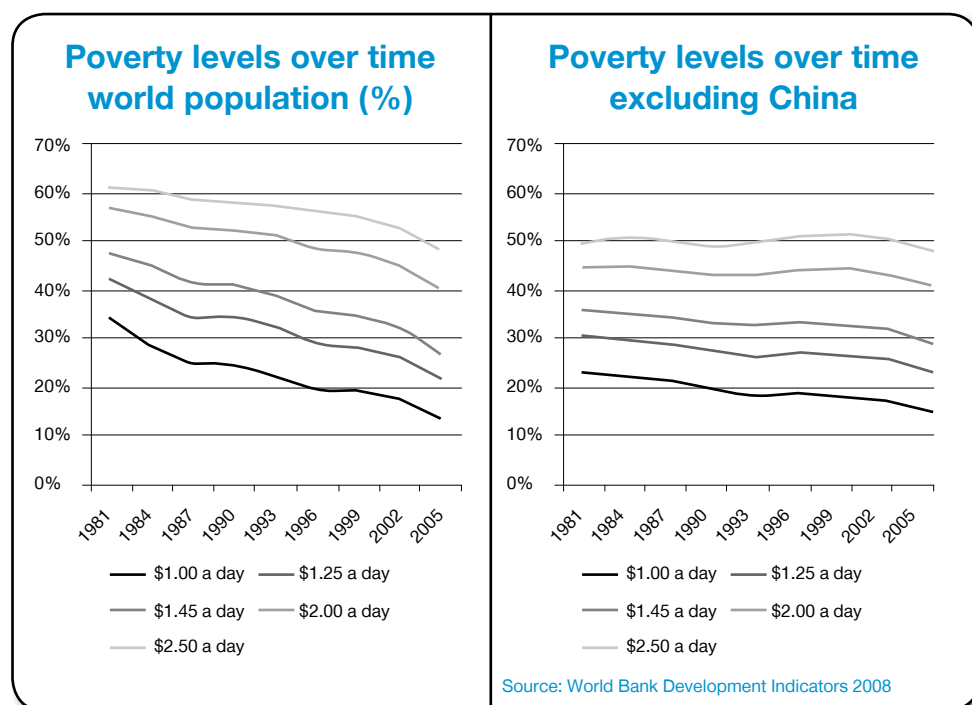
Η εκπαίδευση προσφέρει ευκαιρίες και επιλογές για την απασχόληση. Υπάρχουν πολλές θέσεις όπου απαιτείται η εκπαίδευση, και σε αυτές δεν έχουν πρόσβαση άτομα που δεν έτυχαν εκπαίδευσης.

Όριο της φτώχειας

Το όριο φτώχειας του \$1,25 την ημέρα ανακοινώθηκε το 2008 από τη Διεθνή Τράπεζα.

Οι ακόλουθοι πίνακες δείχνουν τα επίπεδα φτώχειας από το 1981 μέχρι το 2005. Παρόλο που τα επίπεδα φτώχειας έχουν μειωθεί, φαίνεται ότι μεγάλο μέρος της μείωσης προέρχεται σχεδόν αποκλειστικά από την Κίνα:

- Τα επίπεδα φτώχειας στην Κίνα έπεσαν από 85% σε 15,9%, ή κατά περισσότερα από 600 εκατομμύρια ανθρώπους.
- Η Κίνα ευθύνεται για σχεδόν ολόκληρη τη μείωση της φτώχειας σε όλο τον κόσμο.
- Αν εξαιρέσουμε την Κίνα, η φτώχεια στον υπόλοιπο κόσμο μειώθηκε μόνο κατά περίπου 10%.

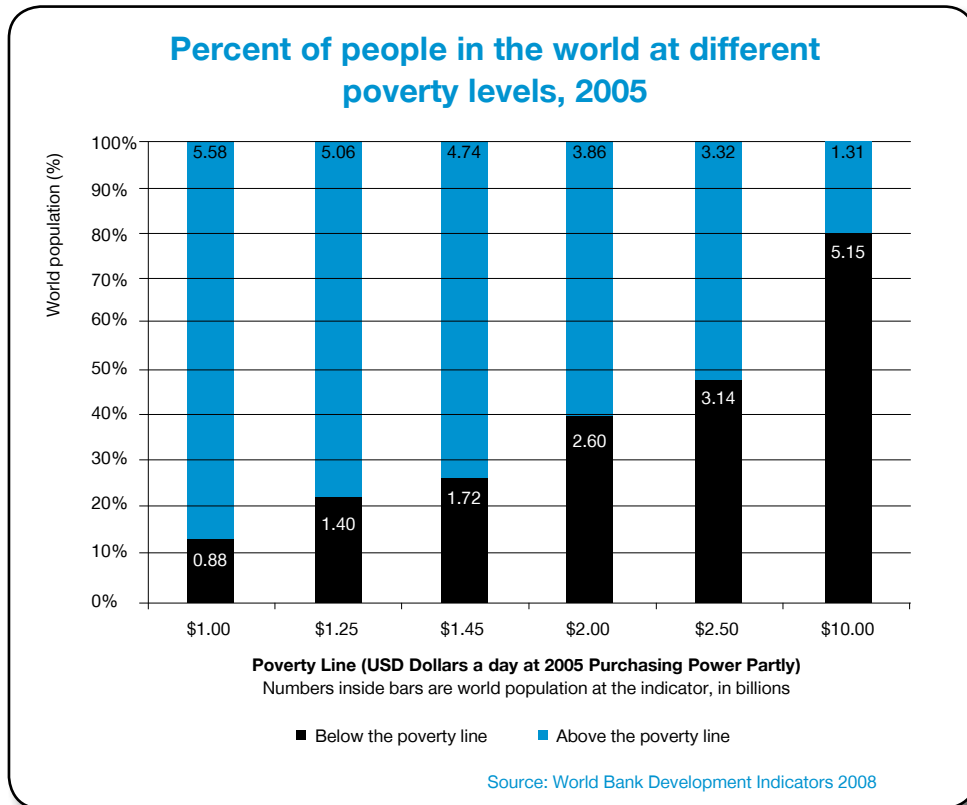
Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Poverty Around The World

Δραστηριότητα 4

> Έξοδα καθημερινής ζωής

Μαζί με τα παιδιά διερευνούμε τι τρόφιμα μπορεί κάποιος να αγοράσει με 25 ευρώ την ημέρα. Τα παιδιά σκέφτονται και απαντούν σε ερωτήσεις όπως: μπορεί κάποιος να αγοράσει τρόφιμα για τρία γεύματα την ημέρα με αυτό το ποσό; Τα τρόφιμα αυτά είναι αρκετά για να ζήσει το άτομο μια υγιή ζωή; Μπορεί να ανταποκριθεί το άτομο αυτό και στις άλλες ανάγκες όπως ρούχα, νερό, ρεύμα, κ.λπ.; Έχει αρκετά χρήματα για μόρφωση και άλλες κοινωνικές ευθύνες;

Οι ομάδες εργάζονται με βάση τα πιο κάτω στοιχεία για να συζητήσουν την εικόνα του πλανήτη μας σε σχέση με τη φτώχεια.

Σχεδόν ο μισός πλανήτης – πάνω από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι – ζούνε με λιγότερα από \$2,50 την ημέρα.

Τουλάχιστο 80% της ανθρωπότητας ζει με λιγότερα από \$10 την ημέρα.

Πηγή 1

Περισσότερο από 80% του πληθυσμού της γης ζει σε χώρες όπου η ψαλίδα στα εισοδήματα διευρύνεται.

Πηγή 2

Το φτωχότερο 40% του πληθυσμού της γης κατέχει 5% των παγκόσμιων εσόδων. Το πλουσιότερο 20% κατέχει το 75% των παγκόσμιων εσόδων.

Πηγή 3

Σύμφωνα με τη UNICEF, 26.500-30.000 παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο από τη φτώχεια. Και πεθαίνουν αθόρυβα σε μερικά από τα φτωχότερα χωριά της γης, μακριά από τα μάτια και τη συνείδηση του κόσμου.

Πηγή 4

Περίπου 27-28% όλων των παιδιών στις αναπτυσσόμενες χώρες υπολογίζονται να είναι υποανάπτυκτα ή χαμηλότερου από το κανονικό βάρους. Οι δυο περιοχές που επηρεάζονται περισσότερο είναι η Νότιος Ασία και η Νότια της Σαχάρας Αφρική.

Πηγή: <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats>

Συζητούμε για το ποιος είναι ο ρόλος του κράτους σε σχέση με βασικά δικαιώματα των πολιτών (λειτουργία του κράτους πρόνοιας σε θέματα νοσηλείας, ασφάλειας κ.λπ.).

Είναι ευθύνη της κυβέρνησης να φροντίζει όλους τους πολίτες. Οι διάφορες κυβερνήσεις διαμορφώνουν πολιτικές και σχέδια για να προσφέρουν βοήθεια στους άπορους. Με βάση τέτοια σχέδια και πολιτικές πρέπει να εντοπίζονται πρώτα οι άποροι, ώστε να τους παρέχεται συγκεκριμένη στήριξη, για να μπορούν να ανταποκρίνονται στις βασικές τους ανάγκες.

Ευρωπαϊκή Ένωση

Στη συνέχεια η συζήτηση στρέφεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον «ευρωπαϊκό» ορισμό της φτώχειας: η φτώχεια αφορά τα νοικοκυριά ή τα άτομα που το εισόδημά τους είναι χαμηλότερο από το 60% του μέσου εισοδήματος της χώρας μέλους.

Με βάση την “Κοινή έκθεση για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη 2008” (7274/08 SOC 151) του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 8% των πολιτών της Ε.Ε., παρά το γεγονός ότι εργάζονται, απειλούνται από τη φτώχεια. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι η απασχόληση δεν είναι πάντα εγγύηση για την αποφυγή της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Με δεδομένο ότι οι προσπάθειες σήμερα με βάση τη Στρατηγική της Λισαβόνας επικεντρώνονται στην ανάπτυξη και την απασχόληση, η Επιτροπή λαμβάνει μέτρα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού (work poverty) που αφορά ένα μεγάλο αριθμό εργαζομένων.

Υπάρχουν ανησυχητικές ενδείξεις για την ύπαρξη διαρκούς ανεργίας σε νοικοκυριά στην Ε.Ε.: περίπου 10% των παιδιών και το ίδιο ποσοστό ενηλίκων ηλικίας 18-59 (εξαιρουμένων των φοιτητών) διαμένουν σε νοικοκυριά όπου δεν εργάζεται κανείς. Αυτό το ποσοστό δεν παρουσίασε βελτίωση τα τελευταία 6 χρόνια (Στοιχεία Eurostat, 2005).

Η βελτίωση της κατάστασης των ανθρώπων που είναι άνεργοι καθώς και των εργαζομένων που είναι άποροι, αποτελεί σημαντικότερη πρόκληση για την Ευρώπη.

Η Στρατηγική της Λισαβόνας, με βάση τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και Απασχόληση, παρέχει ένα πλαίσιο για να αναπτύξουν τα Κράτη Μέλη πολιτικές απασχόλησης ειδικά στοχευμένες προς τις ανάγκες των ανθρώπων που βρίσκονται στις παρυφές της αγοράς εργασίας. Το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διεξήγαγε μια δημόσια διαβούλευση για το πεδίο εφαρμογής της ευρωπαϊκής δράσης, αναφορικά με την ενεργητική ένταξη και το ελάχιστο εισόδημα. Η έννοια της ενεργητικής ένταξης βασίζεται σε τρεις πυλώνες πολιτικής:

- **Σύνδεση με την αγορά εργασίας με βάση ευκαιρίες απασχόλησης ή επαγγελματική κατάρτιση**

- Στήριξη εισοδήματος σε επίπεδο που να διασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση
- Καλύτερη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες

Τα παιδιά συζητούν για το ποιοι και πώς μπορεί να είναι φτωχοί στην Ε.Ε. και γιατί προέκυψε η ανάγκη ανακήρυξης του ευρωπαϊκού έτους 2010 ως έτους καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ύστερα παρακολουθούν από την ιστοσελίδα www.moec.gov.cy τα βίντεο και το υλικό που δημιουργήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος Progress *Εκπαίδευση κατά των Διακρίσεων*.

Χρήσιμες ιστοσελίδες:

<http://ec.europa.eu/echo>

http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion

http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/active_inclusion_en.htm

http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/docs/social_situation/income_on_the_move_en.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πιο κάτω παρουσιάζονται επιπρόσθετες πληροφορίες για την παγκόσμια κατάσταση, οι οποίες μπορεί να τεθούν στα παιδιά για εμπλουτισμό των δραστηριοτήτων που αναφέρονται προηγουμένως.

A. Τα προβλήματα νερού επηρεάζουν το 50% της ανθρωπότητας:

- Περίπου 1,1 δισεκατομμύριο ανθρώπων δεν έχουν επαρκή πρόσβαση σε νερό, και 2,6 δις στερούνται βασικών συνθηκών υγιεινής.
- Πρόσβαση σε τρεχούμενο νερό έχει κατά μέσο όρο το 85% των πλουσιότερων 20% του πληθυσμού σε σχέση με 25% για το φτωχότερο 20%.
- 1,8 δισεκατομμύρια άνθρωποι που έχουν πρόσβαση σε πηγή νερού εντός ενός χιλιομέτρου, αλλά όχι στο σπίτι ή την αυλή τους, καταναλώνουν γύρω στα 20 λίτρα την ημέρα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο ο μέσος άνθρωπος χρησιμοποιεί περισσότερα από 50 λίτρα την ημέρα στο καζανάκι της τουαλέτας (και η ημερήσια χρήση νερού είναι γύρω στα 150 λίτρα το άτομο). Η μεγαλύτερη κατανάλωση νερού στον κόσμο είναι στις ΗΠΑ με 600 λίτρα την ημέρα).
- Στις αναπτυσσόμενες χώρες σχεδόν οι μισοί άνθρωποι πάσχουν ανά πάσα στιγμή από πρόβλημα υγείας που προκαλείται από κακές συνθήκες νερού και υγιεινής.
- Περίπου 1,8 εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο από διάρροια.
- 443 εκατομμύρια ημέρες σχολείου τον χρόνο χάνονται από ασθένειες που σχετίζονται με το νερό.
- Εκατομμύρια γυναίκες περνούν αρκετές ώρες την ημέρα κουβαλώντας νερό.

Πηγή 10

Ατμοσφαιρική ρύπανση

Η ατμοσφαιρική ρύπανση που είναι αποτέλεσμα της χρήσης στερεών καυσίμων [από τα φτωχότερα στρώματα της κοινωνίας] είναι η αιτία πολλών θανάτων. Σκοτώνει 1,5 εκατομμύρια ανθρώπους κάθε χρόνο, οι μισοί από τους οποίους είναι κάτω της ηλικίας των 5 ετών: δηλαδή 4000 θάνατοι την ημέρα. Για να θέσουμε αυτό τον αριθμό σε κάποιο πλαίσιο, ξεπερνά το σύνολο των θανάτων από ελονοσία και είναι ίσος προς τον αριθμό θανάτων από φυματίωση.

Πηγή 15

Ηλεκτρικό Ρεύμα

Περίπου 1.6 δισεκατομμύρια άνθρωποι - το ένα τέταρτο της ανθρωπότητας - ζούνε χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα:

Αριθμός ανθρώπων που ζουν χωρίς ηλεκτρισμό

Περιοχή	Εκατομμύρια χωρίς Ηλεκτρισμό
Νότια Ασία	706
Νοτίως της Σαχάρας Αφρική	547
Ανατολική Ασία	224
Άλλες	101

Ας δούμε τις παγκόσμιες προτεραιότητες σε δαπάνες το 1998:

Παγκόσμια Προτεραιότητα	\$U.S. δισεκατομμύρια
Καλλυντικά στις ΗΠΑ	8
Παγωτό στην Ευρώπη	11
Αρώματα στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ	12
Τροφές κατοικίδιων στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ	17
Ψυχαγωγία εταιρειών στην Ιαπωνία	35
Τσιγάρα στην Ευρώπη	50
Οινοπνευματώδη ποτά στην Ευρώπη	105
Ναρκωτικά στον κόσμο	400
Στρατιωτικές δαπάνες στον κόσμο	780

Μπορούμε να συγκρίνουμε με τον πιο κάτω πίνακα που παρουσιάζει τις εκτιμήσεις σχετικά με τις δαπάνες για την επίτευξη πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες:

Παγκόσμια Προτεραιότητα	\$U.S. δισεκατομμύρια
Βασική εκπαίδευση για όλους	6
Νερό και συνθήκες υγιεινής για όλους	9
Αναπαραγωγική υγεία για όλες τις γυναίκες	12
Βασική υγεία και διατροφή	13

Πηγή 31

B. Ευρωπαϊκό έτος καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

“Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της Ε.Ε. και η κοινή μας προσέγγιση έχει αποδειχτεί σπουδαίο εργαλείο για την καθοδήγηση και την υποστήριξη ενεργειών στα κράτη μέλη. Με το Ευρωπαϊκό Έτος θα δοθεί ακόμα μεγαλύτερη ώθηση, αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση των πολιτών για τον τρόπο με τον οποίο η φτώχεια εξακολουθεί να πλήττει την καθημερινή ζωή τόσο μεγάλου αριθμού Ευρωπαίων.» (αρμόδιος επίτροπος για τις κοινωνικές υποθέσεις Vladimír Špidla)

Με βάση στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου οι Ευρωπαίοι θεωρούν τη φτώχεια ένα πολύ διαδεδομένο πρόβλημα. Σε όλη την Ε.Ε. οι πολίτες πιστεύουν πως στην περιοχή τους 1 στους 3 ανθρώπους (δηλ. το 29%) ζουν σε συνθήκες φτώχειας και 1 στους 10 αντιμετωπίζει εξαιρετικά μεγάλη φτώχεια. Σε όλα τα κράτη μέλη ένα μέρος του πληθυσμού υφίσταται αποκλεισμό και στερήσεις, και συχνά έχει περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Σε όλη την Ε.Ε το 19% του συνόλου των παιδιών διατρέχει κίνδυνο φτώχειας και 1 στα 10 ζουν σε νοικοκυριά στα οποία κανείς δεν εργάζεται. Συγκεκριμένα σχεδόν 84 εκατομμύρια Ευρωπαίοι ζουν υπό την απειλή της φτώχειας, δηλαδή αντιμετωπίζουν την ανασφάλεια και ζουν χωρίς αυτά που οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν δεδομένα.

Το να ζει κάποιος στη φτώχεια σημαίνει ότι θα αντιμετωπίσει ένα σύνολο προβλημάτων: μπορεί να μην έχει αρκετά χρήματα να διαθέσει σε τρόφιμα και ρουχισμό, να είναι αντιμέτωπος με κακές συνθήκες στέγασης ή ακόμα και να είναι άστεγος. Φτώχεια, επίσης, σημαίνει να είναι ο πολίτης αντιμέτωπος με περιορισμένες επιλογές όσον αφορά στον τρόπο ζωής του, οι οποίες πιθανόν να καταλήξουν σε κοινωνικό αποκλεισμό.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, βασιζόμενη στη θεμελιώδη αρχή της αλληλεγγύης, ανακήρυξε το 2010 **Ευρωπαϊκό Έτος για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού** επιδιώκοντας να αυξήσει την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τα θέματα αυτά και να ανανεώσει την πολιτική της δέσμευση για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Το Ευρωπαϊκό Έτος 2010 επεδίωξε να αγγίξει τους πολίτες της Ε.Ε. και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη του δημόσιου, του κοινωνικού και του οικονομικού τομέα. Ειδικότερα, έχει τους ακόλουθους τέσσερις στόχους:

- να αναγνωριστεί το δικαίωμα των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να ζουν με αξιοπρέπεια και να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία
- να αυξηθεί η συμμετοχή του κοινού στις πολιτικές για την κοινωνική ένταξη, τονίζοντας την ευθύνη όλων για την αντιμετώπιση της φτώχειας και της περιθωριοποίησης
- να αυξηθεί η συνοχή της κοινωνίας έτσι ώστε κανείς να μην αμφιβάλλει ότι η κοινωνία στο σύνολό της επωφελείται από την εξάλειψη της φτώχειας
- να υπάρξει δέσμευση όλων των συντελεστών, δεδομένου ότι η πραγματική πρόοδος απαιτεί μακροχρόνια προσπάθεια και συμμετοχή όλων των επιπέδων διακυβέρνησης.

Η κατευθυντήρια αρχή του Έτους 2010 ήταν να δώσει φωνή στις ανησυχίες των πολιτών οι οποίοι αναγκάζονται να βιώσουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και να εμπνεύσει κάθε Ευρωπαίο πολίτη και άλλους ενδιαφερόμενους να ασχοληθούν με τα σημαντικά αυτά θέματα. Στόχος του Έτους ήταν επίσης να θέσει υπό αμφισβήτηση τα στερεότυπα και συλλογικές αντιλήψεις που επικρατούν σχετικά με τη φτώχεια. Με την αξιοποίηση των αρχών αλληλεγγύης και συνεργασίας της Ε.Ε., το

Έτος 2010 επιδιώχθηκε να αφυπνιστεί το κοινό στον αγώνα για την εξάλειψη των αιτιών της φτώχιας προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλοι μπορούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία.

Σε μια προσπάθεια να καταπολεμήσουν τη φτώχια, τα κράτη μέλη συμφώνησαν να χρησιμοποιούν ένα κοινό σύνολο δεικτών με στόχο να κατανοήσουμε καλύτερα τι σημαίνει το να είναι κάποιος φτωχός.

Η φτώχια στην Ε.Ε. υπολογίζεται σε σχέση με το εισόδημα, και τα άτομα θεωρούνται ότι «κινδυνεύουν από τη φτώχια», όταν το εισόδημά τους είναι ίσο ή λιγότερο από το 60% του διάμεσου εισοδήματος της χώρας τους. Συνυπολογίζονται και άλλοι δείκτες όπως τα επίπεδα ανεργίας, οι συνθήκες στέγασης, η πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, τα ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου και η πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες όπως η υγειονομική περίθαλψη.

Πηγές: <http://www.antipoverty.gr/node/15>

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=637&langId=el>

Στοιχεία και αριθμοί για τη φτώχια και τον κοινωνικό αποκλεισμό:

1. Ένα ποσοστό 17% του πληθυσμού της Ε.Ε. έχει καταταχθεί ως σημαντικά υποβαθμισμένο. Το ποσοστό της υλικής στέρησης, είναι πάνω από 50% στη Ρουμανία, 40% στη Λετονία και 30% στην Πολωνία, Ουγγαρία, Κύπρο, Σλοβακία και Λιθουανία. Η υλική στέρηση είναι υψηλότερη για γυναίκες από ό, τι για τους άνδρες σε όλες τις χώρες, εκτός της Σουηδίας. Η Eurostat ορίζει την υλική στέρηση, ως την αναγκαστική απουσία τουλάχιστον τριών από τα εννέα ακόλουθα στοιχεία: ικανότητα των ατόμων να αντιμετωπίσουν απροσδόκητα έξοδα, δυνατότητα να πληρώσουν για μία εβδομάδα ετήσιας.....?, διακοπές μακριά από το σπίτι, ύπαρξη καθυστερήσεων (υποθήκης ή ενοικίου, πληρωμές λογαριασμών, δόσεων δανείου), ικανότητα να έχουμε ένα γεύμα με κρέας, κοτόπουλο ή ψάρι κάθε δεύτερη μέρα, ικανότητα να διατηρείται το σπίτι επαρκώς ζεστό, κατοχή ενός πλυντηρίου, έγχρωμης τηλεόρασης, τηλεφώνου ή ιδιωτικού αυτοκινήτου.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-046/EN/KS-SF-09-046-

2. Στην Ε.Ε όπου ζουν κατ'εκτίμηση 501 εκατομμύρια κάτοικοι, πάνω από 84 εκατομμύρια ζουν στα όρια της φτώχιας. Η Eurostat ορίζει το ποσοστό των ανθρώπων που ζουν με τον κίνδυνο της φτώχιας, όπως: το ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχιας, το οποίο ορίζεται στο 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/web/table/description.jsp>

Η χώρα με τα υψηλότερα ποσοστά κινδύνου φτώχιας είναι η Λετονία όπου 26% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχιας. Στη Ρουμανία, το 23% του πληθυσμού ζει τον κίνδυνο της φτώχιας.

Πηγή: Eurostat <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pc3>

3. Στην Ε.Ε. εκτιμάται ότι 32 εκατομμύρια άνθρωποι θα είναι σε κίνδυνο φτώχιας και υλικής στέρησης

Πηγή: Eurostat http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-046/EN/KS-SF-09-046-EN.PDF

4. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα της φτώχιας που διεξάγεται από την Παγκόσμια Τράπεζα, 60 εκατομμύρια άνθρωποι στην Ανατολική Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση ζουν με λιγότερο από 2 δολάρια την ημέρα.

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/0,,contentMDK:0627214pagePK:146736piPK:146830theSitePK:258599,00.html>

5. Το ποσοστό παιδικής φτώχειας διαπιστώθηκε ότι ήταν υψηλότερο από τα γενικά ποσοστά φτώχειας σε 21 από 29 Ευρωπαϊκές χώρες που καλύπτονται σε μια ολοκληρωμένη μελέτη που πραγματοποιήσε η Ε.Ε. το 2007.

Πηγή: Eurostat http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-046/EN/KS-SF-09-046-EN.PDF

Κατά μέσο όρο, ένα στα πέντε παιδιά στην Ε.Ε ζει σε συνθήκες φτώχειας (20%). Ποσοστά φάσματος παιδικής φτώχειας: από 9% στη Δανία έως 33% στη Ρουμανία, 26% στη Βουλγαρία και 25% στην Ιταλία και τη Λετονία.

Πηγή: Eurostat

Error! Hyperlink reference not valid.<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pc>

6. Κατά μέσο όρο, οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας από τον γενικό πληθυσμό. Ποσοστό 28% των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών διατρέχουν τον κίνδυνο της φτώχειας. Σε ορισμένες χώρες, για παράδειγμα, όπως η Εσθονία, η Βουλγαρία και η Κύπρος, η φτώχεια στα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών αφορά συγκλονιστικά υψηλό ποσοστό (79%, 68% και 67% αντίστοιχα). Στο Λουξεμβούργο, στην Ουγγαρία και στην Ολλανδία τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών είναι σημαντικά λιγότερο πιθανό να ζουν στον κίνδυνο της φτώχειας (8%, 8% και 9% αντίστοιχα).

Πηγή: Eurostat

Error! Hyperlink reference not valid.<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdsC240 & language = en>

7. Η κατοχή μιας θέσης εργασίας δεν προστατεύει πάντοτε τους ανθρώπους από τη φτώχεια. Εκτιμάται ότι το 9% του απασχολούμενου πληθυσμού (ηλικίας 18 ετών και άνω) στην Ε.Ε. ζούσαν με εισόδημα κάτω από το εθνικό όριο της φτώχειας. Το ποσοστό των ατόμων με θέση εργασίας που αντιμετωπίζει, ωστόσο, τον κίνδυνο της φτώχειας φθάνει το 18% στη Ρουμανία, 14% στην Ελλάδα και 12% στην Πολωνία και την Πορτογαλία.

Πηγή: Eurostat

Error! Hyperlink reference not valid.<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pc>

8. Περίπου 42% αυτών που είναι άνεργοι διατρέχουν τον κίνδυνο της φτώχειας. Τα πιο πρόσφατα στοιχεία που δείχνουν ποσοστό ανεργίας σε ολόκληρη την Ε.Ε. ήταν 9,3% τον Οκτώβριο του 2009. Μεταξύ των κρατών μελών, τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας καταγράφηκαν στη Λετονία (20,9%), την Ισπανία (19,3%) και την Ιρλανδία (12,8%). Ταυτόχρονα, ποσοστό 3,7% καταγράφηκε στις Κάτω Χώρες.

Πηγή: Eurostat http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-30042009-BP/EN/3-30042009-BP-EN.PDF

9. Σύμφωνα με την UNESCO, το 2010 υπολογίζεται ότι υπήρχαν 7,2 εκατομμύρια άτομα που αδυνατούσαν να διαβάσουν ή να γράψουν στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη.

Πηγή: UNESCO, η «Διεθνής Στατιστική Παιδεία: Μια αναθεώρηση των εννοιών και της μεθοδολογίας και τρεχόντων δεδομένων» <http://www.uis.unesco.org/template/pdf/Literacy/LiteracyReport2008.pdf>

Στην Ε.Ε., τουλάχιστον ένας στους δέκα μαθητές εγκαταλείπει το σχολείο. Ποσοστό 14,8% του πληθυσμού ηλικίας 18 έως 24 (16,9% των ανδρών και το 12,7% των γυναικών) εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, φοιτώντας το πολύ μέχρι την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η Ισπανία έχει το υψηλότερο ποσοστό των μαθητών (30%) στην Ε.Ε., που αδυνατούν να ολοκληρώσουν τη βασική τους εκπαίδευση.

Πηγή: Eurostat http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-09-001-04/EN/KS-CD-09-001-04-EN.PDF

10. Σε ολόκληρη την Ε.Ε. των 27, πολλά παιδιά Ρομά και νέοι είτε παρακολουθούν ξεχωριστά σχολεία είτε δεν έχουν πρόσβαση στην ίδια την ποιότητα της εκπαίδευσης, όπως εκείνων που προέρχονται από την πλειοψηφία των κοινωνιών. Πάνω από το 80% των παιδιών Ρομά σε διάφορες χώρες, όπως η Σλοβακία και η Βουλγαρία, αντιμετωπίζουν διαχωρισμό στο σχολείο που τους εμποδίζει από την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την είσοδο στην αγορά εργασίας.

Πηγή: Ευρωπαϊκό Γραφείο Πληροφόρησης για τους Ρομά,

[http://erionet.org/site/upload/pubblications/factsheets/Pre-school 20education.pdf](http://erionet.org/site/upload/pubblications/factsheets/Pre-school%20education.pdf)

Στην Ε.Ε., το 40% των παιδιών Ρομά εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο πριν από τη λήψη του τίτλου υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Τσεχία - «ανύψωση της ρομανί Πληθυσμού από τη φτώχεια» http://www.richmond.ac.uk/resources/library/Subject_Resources/Politics/Policy_briefs/Blagoe

14. Θρησκεία

Εισαγωγή

Μέσα από αυτή την ενότητα αναμένεται τα παιδιά να αποκτήσουν καλύτερη αντίληψη για τις διάφορες θρησκείες και κοινότητες. Σε όλες σχεδόν τις χώρες ζουν άτομα διαφόρων θρησκειών. Στην Κύπρο, οι πιο συνηθισμένες θρησκείες είναι αυτές των Ορθόδοξων Χριστιανών, των Μουσουλμάνων, των Μαρωνιτών και των Λατίνων. Άλλες θρησκείες, όπως ο Βουδισμός, έγιναν πιο γνωστές στο νησί τα τελευταία χρόνια λόγω της άφιξης μεταναστών και διακινούμενων εργατών.

Κάθε θρησκεία περιέχει διάφορες θρησκευτικές μερίδες, με διαφορετικά πιστεύω και έθιμα. Οι ομοιότητες ανάμεσα στις θρησκείες φαίνονται σε κάποιες κοινές αξίες που έχουν. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι παρόλο που κάποιες αξίες μπορεί να είναι κοινές για όλες τις θρησκείες, υπάρχουν και πολλές άλλες που διαφέρουν από θρησκεία σε θρησκεία. Με τον ίδιο τρόπο, υπάρχουν κοινά έθιμα σε κάθε θρησκεία, αλλά και πολλά έθιμα που συναντούμε μόνο σε συγκεκριμένες θρησκείες.

Η διαφορετικότητα μερικές φορές οδηγεί στην ασυμφωνία πάνω σε πολλά ζητήματα. Για να μπορούν οι διαφορετικές κοινότητες να ζούν αρμονικά μεταξύ τους, είναι απαραίτητη η αλληλοκατανόηση και ο διάλογος. Είναι σημαντικό για το άτομο να γνωρίζει στοιχεία για διαφορετικές θρησκείες. Είναι επίσης σημαντικό οι διάφορες θρησκευτικές κοινότητες να συσχετίζονται μεταξύ τους για να κατανοούν καλύτερα η μια την άλλη.

Στόχοι

Οι μαθητές/τριες να:

- Αποκτήσουν μια βασική αντίληψη για τις διαφορετικές θρησκείες στην Κύπρο
- Καταλαβαίνουν τις παραδόσεις, τον τρόπο ζωής και τα έθιμα άλλων θρησκευτικών κοινοτήτων
- Αναγνωρίζουν την ανάγκη της συνύπαρξης των διαφόρων θρησκειών.

Δραστηριότητα 1

> Οι Θρησκευτικές Κοινότητες στη Χώρα μας

Βρίσκουμε στοιχεία για τις διάφορες θρησκευτικές κοινότητες/μερίδες στην Κύπρο. Συγκεντρώνουμε πληροφορίες για τις παραδόσεις και τα έθιμα, τον τρόπο ζωής κ.λπ. από διάφορες πηγές.

Δραστηριότητα 2

> Θρησκευτικές συνήθειες

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και ετοιμάζουν παρουσίαση που θα περιέχει στοιχεία που σχετίζονται με τους χώρους λατρείας, τις τελετουργίες, τις γιορτές, τον τρόπο ζωής, τα έθιμα, τις ενδυμασίες, τις διατροφικές συνήθειες, μιας συγκεκριμένης θρησκείας.

Γίνεται σύγκριση ανάμεσα στις διάφορες θρησκείες και βρίσκουμε κάποιες ομοιότητες και διαφορές.

Δραστηριότητα 3

> ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

Καταρτίζουμε ένα πίνακα με ορισμένα στερεότυπα που συνδέονται με την κάθε θρησκεία. Τα παιδιά επικεντρώνονται στο πώς σχηματίζουμε απόψεις με βάση φήμες ή διαδόσεις ή άλλες πηγές και συμπεριφερόμαστε ανάλογα με τα μέλη εκείνης της κοινότητας.

Διαφορετικότητα

Κάποιοι άνθρωποι μπορεί να πιστεύουν σε ένα μόνο Θεό, και άλλοι σε πολλούς. Μερικοί μπορεί να αμφιβάλλουν για την ίδια την ύπαρξη του Θεού. Κάποιοι τηρούν ένα αυστηρό ενδυματολογικό κώδικα και πιστεύουν ότι οι τελετουργίες, οι ενδυματολογικοί κώδικες, πρέπει να ακολουθούνται πιστά από όλα τα μέλη της κοινότητας, ενώ άλλοι μπορεί να πιστεύουν ότι η επιλογή των τελετουργιών, της ενδυμασίας, κ.λπ. θα πρέπει να είναι θέμα ατομικής προτίμησης.

Ακόμα και μέσα σε μια κοινότητα υπάρχουν διαφορές μεταξύ των ατόμων. Για παράδειγμα, έστω κι αν τα μέλη μιας κοινότητας πιστεύουν στον Θεό, μπορεί να μην το εκφράζουν με τον ίδιο τρόπο. Ορισμένοι μπορεί να πιστεύουν περισσότερο στις τελετουργίες ενώ άλλοι στις αξίες που ενυπάρχουν στους ανθρώπους.

Συζητούμε με τα παιδιά ότι οι γενικεύσεις σχετικά με την κοινωνική και θρησκευτική συμπεριφορά πρέπει να εξετάζονται προσεχτικά και να είναι ανοικτές σε νέες ερμηνείες ή ακόμα και απόρριψη.

Συνύπαρξη

Όταν άτομα από διαφορετικές κοινότητες συνυπάρχουν, είναι δυνατόν να υπάρχουν συχνά διαφορές απόψεων λόγω των διαφορετικών πεποιθήσεων. Οι διάφορες ομάδες - κοινότητες θα πρέπει να βρίσκουν τρόπους για να επιλύουν τέτοιες διαφορές.

Συζητούμε περιπτώσεις αρμονίας και συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων, καθώς επίσης τις πολιτισμικές ομοιότητες ανάμεσα σε παιδιά από διαφορετικές θρησκευτικές κοινότητες, που ζούνε στην ίδια γεωγραφική περιοχή. Για παράδειγμα, μπορεί να συζητήσουμε και να σχολιάσουμε την οδηγία του Πάπα προς τις χώρες όπου η κυρίαρχη θρησκεία είναι η Χριστιανική Ορθόδοξη, ώστε να γιορτάζουν το Πάσχα την ίδια μέρα με τους Καθολικούς (μπορούν να το διερευνήσουν μέσα από τις οικογένειες καθολικών παιδιών, π.χ. Μαρωνίτες).

Καταλήγουμε ότι για να συνυπάρχουμε αρμονικά, είναι σημαντικό να σεβόμαστε το δικαίωμα της ανεξάρτητης επιλογής της πίστης.

Τονίζουμε την ανάγκη να σεβόμαστε τα θρησκευτικά μνημεία κάθε θρησκευτικής κοινότητας. Αναφερόμαστε στον ρόλο της ΟΥΝΕΣΚΟ και άλλων διεθνών οργανισμών για την προστασία της θρησκευτικής κληρονομιάς. Οι μαθητές μπορεί να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο, για να συγκεντρώσουν στοιχεία και εικόνες κατεστραμμένων θρησκευτικών μνημείων σε ολόκληρο τον κόσμο και να ετοιμάσουν ένα πίνακα με τους λόγους που οδήγησαν σε τέτοιες καταστροφές.

Δραστηριότητα 4

> Καταστροφή μνημείων

Το πιο κάτω άρθρο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να σχολιαστεί και να συζητηθεί η καταστροφή μνημείων που ανήκουν στην ανθρωπότητα. Τα παιδιά μπορούν να συζητήσουν την αντίδραση των

διαφόρων χωρών και σε ομάδες να γράψουν μια επιστολή που να τονίζει την ανάγκη σεβασμού της θρησκευτικής διαφορετικότητας.

Άρχισαν οι βομβαρδισμοί των αγαλμάτων του Βούδα

Οι Ταλεμπάν επιτίθενται με ρουκέτες και οβίδες στα αγάλματα, θεωρώντας τα κατάλοιπα ειδωλολατρίας

Τα δύο γιγαντιαία αγάλματα του Βούδα στο Μπαμιγιάν δέχτηκαν «επίθεση» από τα άρματα μάχης και τις ρουκέτες των ισλαμιστών Ταλεμπάν, οι οποίοι, αγνοώντας τις διεθνείς εκκλήσεις, συνεχίζουν συστηματικά την καταστροφή της προϊσλαμικής πολιτιστικής κληρονομιάς του Αφγανιστάν. Η αντιπολίτευση της χώρας, που έδωσε την πληροφορία για την έναρξη της «επίθεσης», δεν ήταν σε θέση να αναφέρει επακριβώς το μέγεθος της καταστροφής των γιγαντιαίων αγαλμάτων που παριστάνουν τον Βούδα σε όρθια θέση και είναι λαξευμένα σε ένα μεγάλο βράχο στο Μπαμιγιάν.

Τα δύο αγάλματα φιλοτεχνήθηκαν τον 5ο αιώνα και είναι από τα μεγαλύτερα στον κόσμο που αναπαριστούν τον Βούδα. Κύκλοι των Ταλεμπάν που ελέγχουν το Αφγανιστάν ανέφεραν ότι οι ισλαμιστές πολιτοφύλακες εξαπέλυσαν ομοβροντίες οβίδων και ρουκετών εναντίον των αγαλμάτων που βρίσκονται στο κεντρικό Αφγανιστάν, βόρεια της κοινότητας Μπαμιγιάν. Οι ίδιες πηγές σημείωσαν ότι στην καταστροφή των αγαλμάτων δεν μετείχαν ειδικές δυνάμεις από την Καμπούλ, αλλά μόνο τοπικές ομάδες ισλαμιστών. Την περασμένη Δευτέρα, ο ηγέτης των Ταλεμπάν, μουλάς Μοχαμάντ Ομάρ, διέταξε την καταστροφή όλων των προ-ισλαμικών αγαλμάτων στη χώρα. Το κίνημα των Ταλεμπάν θεωρεί αντίθετη από το Ισλάμ κάθε απεικόνιση με ανθρώπινα χαρακτηριστικά του θείου.

Πολλές κυβερνήσεις καταδίκασαν την καταστροφή των αγαλμάτων και απηύθυναν έκκληση στους Ταλεμπάν να αναθεωρήσουν την απόφασή τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέφερε ότι συγκλονίστηκε από την απόφαση του σκληροπυρηνικού κινήματος των Ταλεμπάν να καταστρέψει όλα τα αγάλματα στο Αφγανιστάν. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση προτρέπει την ηγεσία των Ταλεμπάν να μην εφαρμόσουν αυτή την ολέθρια απόφαση, που θα στερήσει από τον λαό του Αφγανιστάν την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά του» ανέφερε εκπρόσωπος της σουηδικής προεδρίας της Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και οι περισσότερες χώρες, επέκρινε την πολιτική των Ταλεμπάν, περιλαμβανομένων των δημοσίων εκτελέσεων και των αυστηρών περιορισμών που επιβάλλονται στις γυναίκες. Η κυβέρνηση των Ταλεμπάν αναγνωρίζεται μόνο σε τρία κράτη: το Πακιστάν, τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Η κυβέρνηση της Ινδίας χαρακτήρισε την απόφαση των Ταλεμπάν «επιστροφή στη μεσαιωνική βαρβαρότητα» και προσφέρθηκε να δεχτεί τη μεταφορά των αγαλμάτων στα εδάφη της, προκειμένου να σωθούν. Η ιαπωνική κυβέρνηση ένωσε και αυτή τη φωνή της, προσπαθώντας να μεταπείσει τους Ταλεμπάν και να τους αποτρέψει από το καταστροφικό τους έργο. Ο εκπρόσωπος του Ιάπωνα πρωθυπουργού Γιοσίρο Μόρι, Καζουχίκο Κοσικάβα, δήλωσε: «Τα αγάλματα αυτά ανήκουν σε όλη την ανθρωπότητα. Εάν καταστραφούν, θα έχουμε μια απροσμέτρητη απώλεια. Η κυβέρνηση της Ιαπωνίας ελπίζει ότι οι Ταλεμπάν θα αναθεωρήσουν την απόφασή τους και θα λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα.» Η Unesco, από την πλευρά της, καταδίκασε με τον πλέον απόλυτο τρόπο τις βανδαλιστικές αυτές ενέργειες και κάλεσε ολόκληρο τον μουσουλμανικό κόσμο να ενώσει τις δυνάμεις του για να σταματήσει η καταστροφή.

Newsroom ΔΟΛ, με πληροφορίες από ΑΠΕ/Γαλλικό, ΜΠΕ, Associated Press

Πηγή: <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=185314>

Εκτός από στοιχεία από βιβλία ιστορίας (π.χ. Διάταγμα Μεδιολάνων, Ιουλιανός και Θεοδόσιος κ.λπ.) μπορεί να χρησιμοποιηθούν και παραδείγματα από την νεότερη ιστορία (π.χ. τουρκική εισβολή) για να συζητηθούν οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι ενέργειες πάνω στα θέματα θρησκείας.

1. Έκφραση

Δραστηριότητα 1

> Περιγράψω για ένα λεπτό

Ο καλύτερός
μου φίλος

Το αγαπημένο
μου ζώο

Το καλύτερό
μου παιγνίδι

Το αγαπημένο
μου άθλημα

Η δασκάλα μου

Ο αγαπημένος μου
τραγουδιστής

Η αγαπημένη μου
τραγουδίστρια

Η αγαπημένη
μου τηλεοπτική
εκπομπή

> Αντιπαράθεση Απόψεων

Οι Ολυμπιακοί αγώνες πρέπει να γίνονται μόνο στην Ελλάδα

Η στολή στα σχολεία θα πρέπει να συνεχίσει να είναι υποχρεωτική

Είναι πιο υγιές να μεγαλώνει κανείς σε χωριό παρά σε πόλη

Τα παιδιά με αναπηρίες θα έπρεπε να φοιτούν σε ξεχωριστά σχολεία

Τα παιδιά παίρνουν πάντα το όνομα του παππού ή της γιαγιάς τους

2. Επικοινωνία

Δραστηριότητα 3

> Κοιτάζω προσεκτικά τις εικόνες και απαντώ τις ερωτήσεις

1. Τι προσπαθεί η στρουμφίτα να πει στη φίλη της τη νεράίδα της Άνοιξης; Ποιο είναι το μέσο επικοινωνίας της;

2. Τα άτομα χωρίς λεκτική επικοινωνία προσπαθούν να επικοινωνήσουν με τους άλλους μερικές φορές με εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας. Τι πετυχαίνεται με αυτό;

3. Κρίνω το σωστό και το λάθος

Δραστηριότητα 2

> Διαβάστε προσεκτικά την πιο κάτω ιστορία

«Ο Κώστας και ο Γιάννης είναι συμμαθητές. Κάποια στιγμή, την ώρα του διαλείμματος ο Κώστας πήγε μέσα στην τάξη και πήρε το βιβλίο των μαθηματικών του Γιάννη. Κάποια παιδιά πληροφορήσαν τον Γιάννη για το τι έγινε και εκείνος θυμωμένος, μαζί με δύο άλλους συμμαθητές, πλησίασε τον Κώστα, του πήρε το βιβλίο και τον έσπρωξε».

Συζητήστε στις ομάδες σας τις πιο κάτω ερωτήσεις και σημειώστε τις απαντήσεις σας

- Πώς κρίνετε την πράξη του Κώστα;

- Πώς κρίνετε την πράξη του Γιάννη και των άλλων παιδιών;

- Μπορείτε να προτείνετε κάποιες λύσεις που θα λειτουργούσαν στη συγκεκριμένη περίπτωση πιο δίκαια και δημοκρατικά;

Δραστηριότητα 3

> Περίπτωση 1

Η Ελένη, ένα πρωί που έκανε αρκετό κρύο, πήγε στο σχολείο χωρίς τη ζακέτα της. Πριν μπει στην τάξη της είδε μια ξεχασμένη ζακέτα πάνω σε ένα παγκάκι στην αυλή και τη φόρεσε.

Πώς σκέφτηκε η Ελένη; Συμφωνεί ή διαφωνεί;

4. Η ταυτότητά μου

Δραστηριότητα 1

> Καταγραφή ατόμων που γνωρίζω

Ετοιμάζω μια λίστα από άτομα που γνωρίζω. Γράφω τα ονόματα στον πιο κάτω πίνακα και συμπληρώνω τις στήλες.

	Ονόματα συγγενών, και ατόμων που σε γνωρίζουν	Ανάφερε χαρακτηριστικά/ συνήθειες που θαυμάζουν σ' εσένα καθένα από τα άτομα της διπλανής στήλης	Ποια χαρακτηριστικά σου θα ήθελες να βελτιώσεις;	Δεν γνωρίζω
1.	Πατέρας			
2.	Μητέρα			
3.	Παππούς			
4.	Γιαγιά			
5.	Θείος			
6.	Θεία			
7.	Αδερφός			
8.	Αδερφή			
9.	Φίλη/φίλος			
10.				
11.			
12.				
13.				
14.				

Δραστηριότητα 4

> Ο εαυτός μου

Συμπληρώνω τον παρακάτω πίνακα σε σχέση με τον εαυτό μου:

	Ποια χαρακτηριστικά σου σου αρέσουν;	Ποια χαρακτηριστικά σου δεν σου αρέσουν;	Ποια χαρακτηριστικά σου μπορείς να βελτιώσεις;
1.			
2.			
3.			

5. Γνωρίζω το σώμα μου

Δραστηριότητα 1

> Το σώμα μου κι εγώ

Διαβάζω και στη συνέχεια συζητώ στην ομάδα μου τις διαφορές που παρουσιάζονται στην ανάπτυξη ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια.

Από αγόρι σε άντρα	Από κορίτσι σε γυναίκα
Αύξηση τριχοφυΐας σε όλο το σώμα	Ανάπτυξη στήθους
Εμφάνιση τριχοφυΐας σε συγκεκριμένα σημεία του σώματος	Έναρξη διαδικασίας παραγωγής ωαρίων άρα και εμφάνιση περιόδου (εμμηνόρροια)
Αλλαγή της χροιάς τη φωνής (πιο βραχνή και βαθιά)	Εμφάνιση τριχοφυΐας σε συγκεκριμένα σημεία του σώματος
Δυνάμωμα των μυών σε διάφορα μέρη του σώματος (π.χ. μπράτσα)	Αλλαγή της φωνής
Αλλαγή του μεγέθους και του χρώματος των γεννητικών οργάνων. Έναρξη διαδικασίας παραγωγής σπερματοζωαρίων	Δυνατότητα εγκυμοσύνης και τοκετού

Δραστηριότητα 3

> Φυσική ωρίμανση

Δίνονται οι πιο κάτω δηλώσεις. Συζητούμε στην ομάδα όσα αναφέρονται στις πιο κάτω δηλώσεις και στη συνέχεια χωρίζουμε τις δηλώσεις σε δύο κύριες κατηγορίες, σύμφωνα με τον πίνακα.

- Ένα κορίτσι κατά τη διάρκεια της περιόδου του δεν είναι καθαρό
- Όταν ένα κορίτσι αρχίσει να έχει περίοδο μπορεί να μείνει έγκυος.
- Τα κορίτσια δεν πρέπει να ασχολούνται με φυσικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της περιόδου.
- Είναι ανησυχητικό αν ένα κορίτσι δεν έχει περίοδο μέχρι τα 14 της.
- Τα μπάνια κατά την περίοδο προκαλούν κράμπες.
- Μια σταγόνα σπέρματος ισούται με 60 σταγόνες αίμα. Άρα η απώλεια σπέρματος εξασθενεί τον οργανισμό και πρέπει να αποφεύγεται.

Μύθος	Πραγματικότητα

6. Γνωρίζω Καλύτερα τον Εαυτό μου και τους Άλλους

Δραστηριότητα 1

> Συμπληρώνω ανάλογα

• Αυτό που μου αρέσει στο γεγονός ότι είμαι αγόρι είναι

.....

.....

• Αυτό που δεν μου αρέσει στον εαυτό μου επειδή είμαι αγόρι και το οποίο θα ήθελα να αλλάξω είναι

.....

• Αν δεν ήμουν αγόρι και ήμουν κορίτσι, η ζωή μου θα ήταν διαφορετική γιατί

.....

.....

• Αυτό που μου αρέσει στο γεγονός ότι είμαι κορίτσι είναι

.....

.....

• Αυτό που δεν μου αρέσει στον εαυτό μου επειδή είμαι κορίτσι και το οποίο θα ήθελα να αλλάξω είναι

.....

• Αν δεν ήμουν κορίτσι και ήμουν αγόρι, η ζωή μου θα ήταν διαφορετική γιατί

.....

.....

Δραστηριότητα 2

> Διαβάζουμε τις πιο κάτω ιστορίες και απαντούμε τις ερωτήσεις

Αντρέας

Ο Αντρέας παίζει ποδόσφαιρο με τους φίλους του. Ένας από τους φίλους του, ο Κώστας, που ο Αντρέας θεωρεί καταπιεστικό, καταφθάνει με ένα πακέτο τσιγάρα, το οποίο βρήκε στην τσέπη του θείου του. Παροτρύνει τα παιδιά να σταματήσουν το παιχνίδι και να καθίσουν σε μια γωνιά να δοκιμάσουν να καπνίσουν τα τσιγάρα. Ο Αντρέας, επειδή είναι ενήμερος από συζητήσεις με τους γονείς αλλά και τους/τις δασκάλους/ες του, ότι το κάπνισμα επιβαρύνει την υγεία, δηλώνει ότι δεν θέλει να καπνίσει. Ο Κώστας τον αποκαλεί δειλό. Ο Αντρέας στεναχωριέται πολύ και για να αποδείξει ότι δεν είναι δειλός ενδίδει τελικά και καπνίζει. Μια και είναι η πρώτη φορά που κάνει κάτι τέτοιο, ζαλίζεται, νιώθει ναυτία και κάνει εμετό. Γυρνάει στο σπίτι και αναφέρει το περιστατικό στη μητέρα του. Η μητέρα του, σχολιάζοντας την όλη κατάσταση, του αναφέρει ότι η ίδια θεωρεί πως το κάπνισμα είναι μια συνήθεια που είναι όχι μόνο επιβλαβής για την υγεία αλλά και υποδηλώνει επιπολαιότητα και ανωριμότητα. Ακόμη, του εφιστά την προσοχή στο ότι, απ' τη στιγμή που διάφοροι διάσημοι και δημοφιλείς άνθρωποι, συνομήλικοί του ή μη, δηλώνουν ότι δεν καπνίζουν, άρα το κάπνισμα δεν είναι καν της μόδας.

Ποια είναι η γνώμη σου για την απόφαση του Αντρέα να ενδώσει στην παρότρυνση του Κώστα;

.....

.....

Ποια είναι η γνώμη σου για τη συμπεριφορά του Κώστα;

.....

.....

Ποια νομίζεις ότι ήταν η συνέχεια του συγκεκριμένου επεισοδίου όσον αφορά τον Αντρέα;

.....

.....

Πώς κρίνεις την πράξη του Αντρέα να μοιραστεί με τη μητέρα του το συγκεκριμένο περιστατικό;

.....

.....

Τι συνέπειες μπορεί να έχει για την υγεία το να καπνίσεις ένα τσιγάρο σ' αυτή την ηλικία;

.....

.....

Κάτια

Η Κάτια είναι η μόνη από τις φίλες της που φοβάται το σκοτάδι. Οι φίλες της κάθονται συχνά, τα καλοκαίρια, στο πάρκο της γειτονιάς, μέχρι το σούρουπο και διηγούνται ιστορίες με φαντάσματα. Τις προάλλες οι φίλες της Κάτιας την προκάλεσαν να πάει στο πάρκο μόνη της το βράδυ. Η Κάτια επειδή δεν ήθελε να την κοροϊδέψουν πήγε. Μετά τα πρώτα πέντε λεπτά, και ενώ έτρεμε ήδη από τον φόβο της, κάποια μεγαλύτερα αγόρια που ήταν εκεί, την πρόσεξαν κι άρχισαν να την πειράζουν σφυρίζοντας και κάνοντας διάφορα σχόλια.

Ποια είναι η γνώμη σου για την απόφαση της Κάτιας να ενδώσει στην πρόκληση των φιλενάδων της;

.....
.....

Τι πιστεύεις για την πράξη των φιλενάδων της;

.....
.....

Τελικά άξιζε τον κόπο η πράξη της Κάτιας;

.....
.....

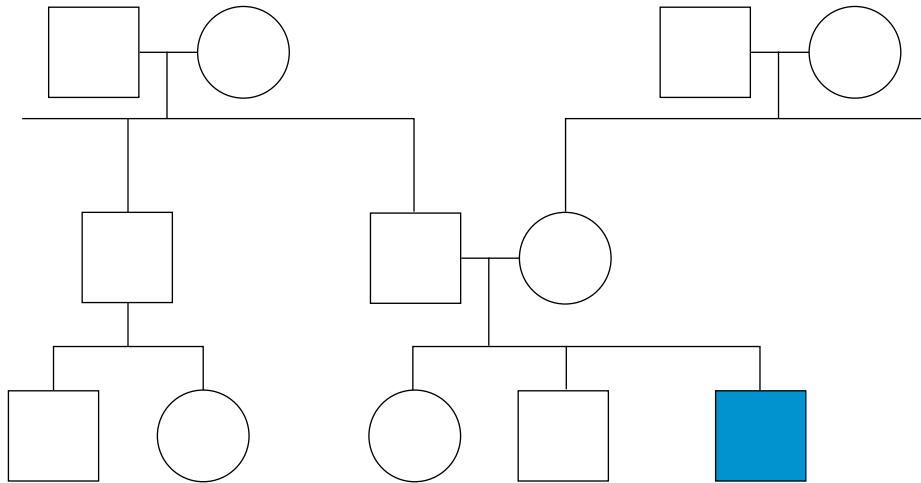
Πώς θα χαρακτήριζες τη συμπεριφορά των αγοριών απέναντι στην Κάτια;

.....
.....

7. Οικογένεια

Δραστηριότητα 1

> Συμπληρώνω το οικογενειακό μου δέντρο

Κλειδί:

Άντρες

Γυναίκες

Δραστηριότητα 5

> Υπευθυνότητες μέσα στην οικογένεια

Συμπληρώνω τον πιο κάτω πίνακα με κάποιες δραστηριότητες για τις οποίες είναι υπεύθυνο το κάθε άτομο

Οι γονείς είναι υπεύθυνοι για	Τα παιδιά είναι υπεύθυνα για

Δραστηριότητα 6

> Αποφάσεις μέσα στην οικογένεια

Δραστηριότητες/Πρακτικές	Αποφασίζει:			
	Ο πατέρας	Η μητέρα	Και οι δύο γονείς μαζί	Άλλος /η
<ol style="list-style-type: none"> 1. Η κόρη πρέπει να διαβάσει. 2. Ο γιος και η κόρη πρέπει να παντρευτούν. 3. Πρέπει να αγοραστεί ή να πουληθεί γη. 4. Πρέπει να αγοραστεί αυτοκίνητο. 5. Η γυναίκα να ασχολείται μόνο με τις δουλειές του σπιτιού ή να βρει εργασία εκτός σπιτιού; 6. Υπάρχει ανάγκη για δάνειο. 7. Τι να φυτέψουμε στον κήπο; 8. Τι να ψωνίσουμε στην υπεραγορά; 9. Συμμετοχή στον Σύνδεσμο Γονέων του σχολείου του/των παιδιών. 10. Ποιος θα επικοινωνεί με τον/ την εκπαιδευτικό του /των παιδιών; 11. Το παιδί είναι άρρωστο και πρέπει να πάει στον γιατρό. 12. Το κορίτσι της οικογένειας έχει περίοδο (έμμηνο ρύση). 13. Πού θα πάμε εκδρομή την Κυριακή; 				

8. Υγεία

Δραστηριότητα 1

> Τι σημαίνει για σένα υγεία

Σημειώνω με ✓ στη στήλη Α τις δηλώσεις με τις οποίες συμφωνώ. Επιλέγω ποιες είναι οι πιο σημαντικές για μένα και βάζω ✓ στη στήλη Β. Ιεραρχώ από το 1-5 τις πέντε πιο σημαντικές δηλώσεις στη στήλη Γ.

	Να είμαι υγιής για μένα σημαίνει να...	Α	Β	Γ
1	περνώ καλά με την οικογένειά μου			
2	νιώθω καλά τις περισσότερες φορές			
3	περνώ καλά με τους φίλους μου			
4	παίρνω σπάνια φάρμακα			
5	έχω το σωστό βάρος για το ύψος μου			
6	γυμνάζομαι συχνά και σταθερά			
7	αγαπώ τον εαυτό μου			
8	λέω τι νιώθω			
9	μην αρρωσταίνω συχνά			
10	συνεργάζομαι με τους άλλους με χαρά			
11	έχω χρόνο για παιχνίδι			
12	κάνω τα μαθήματα μου χωρίς πίεση			
13	πηγαίνω διακοπές			
14	τρώω φρούτα και σαλάτα			
15	γιορτάζω όταν έχω μια επιτυχία			

Δραστηριότητα 4

> Το σώμα που μιλάει

Τι συμβουλές θα δίνετε στις πιο κάτω περιπτώσεις;

Τώρα τελευταία μεγαλώνω πολύ γρήγορα. Η μητέρα μου λέει ότι μπήκα στην εφηβεία. Το πρόβλημα είναι ότι μερικές φορές νιώθω ότι μυρίζω άσχημα και γι αυτό νιώθω άβολα όταν είμαι μαζί με κόσμο.

.....

.....

.....

.....

Συχνά νιώθω κουρασμένος/η. Τα μαλλιά μου και το δέρμα μου δεν φαίνονται υγιή και όλοι στην οικογένειά μου, λένε ότι είμαι πάντα χλωμός/η. Συχνά δεν προλαβαίνω να φάω τίποτε για πρόγευμα και έτσι στο δρόμο για το σχολείο τρώω πατατάκια. Για μεσημεριανό, όταν έχουμε όσπρια στο σπίτι, εγώ δεν τρώω και γι' αυτό μπορεί να ζεστάνω μια έτοιμη πίτσα. Δεν με ενδιαφέρει τι λέει η μητέρα μου. Το απόγευμα, αν η μητέρα μου καθαρίσει φρούτο μπορεί να φάω, διαφορετικά θα φάω μπισκότα με σοκολάτα που είναι και τα αγαπημένα μου. Όταν βλέπω τηλεόραση μπορεί να πω και ένα αναψυκτικό.

.....

.....

.....

.....

.....

Χρειάζομαι ένα δικαιολογητικό, για να μην κάνω γυμναστική στο σχολείο. Όλοι λένε ότι κουράζομαι πολύ εύκολα και δεν μπορώ να τρέξω γιατί έχω πάρει κιλά. Δεν ασκούμε πια και δεν ασχολούμαι με αθλήματα εκτός σχολείου επειδή δεν μου αρέσουν. Μου αρέσει μόνο να παρακολουθώ τηλεόραση και να παίζω παιχνίδια στον υπολογιστή.

.....

.....

.....

.....

.....

Τελευταία έχω αρχίσει να βγάζω πολλά σπυράκια στο πρόσωπό μου. Δεν μου αρέσει καθόλου η νέα μου εικόνα. Δεν μπορώ να βλέπω τον εαυτό μου. Η μητέρα μου με πήγε στο δερματολόγο, ο οποίος μου είπε ότι θα πάρει κάποιο χρονικό διάστημα, μέχρι να βελτιωθεί η εικόνα μου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 7

> Συμπληρώνω τον πίνακα

	Τροφές που περιλαμβάνονται συνήθως στο διαιτολόγιο των παιδιών	Τροφές που σπάνια περιλαμβάνονται στο διαιτολόγιο των παιδιών
1		
2		
3		
4		
5		
6		

Δραστηριότητα 13

> Αναγνώριση συναισθημάτων

Αναγνωρίζουμε τα συναισθήματα που νιώθει το παιδί στην κάθε εικόνα και σκεφτόμαστε λόγους εξαιτίας των οποίων το παιδί νιώθει το συναίσθημα αυτό. Τέλος προτείνουμε λύσεις για βελτίωση της κατάστασης αν αυτό χρειάζεται.

.....

.....

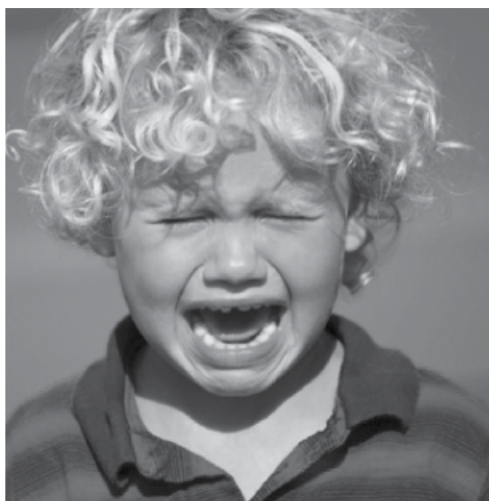
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 15

> Διαπροσωπικές σχέσεις

Διαβάζω τα πιο κάτω περιστατικά και στη συνέχεια απαντώ στις ακόλουθες ερωτήσεις

1. Η Γιάννα δανείστηκε τις χρωματιστές πέννες μιας φίλης της για να ζωγραφίσει. Καθώς χρησιμοποίησε την πράσινη πένα, ζωγραφίζοντας ένα δέντρο, επειδή την πίεζε πολύ δυνατά η πένα έσπασε και χύθηκε το μελάνι.

Σε ποιον πρέπει να απολογηθεί;

.....

.....

.....

.....

Πώς μπορεί να διορθώσει το λάθος της;

.....
.....
.....

Τι θα μπορούσε να κάνει για να μην επαναλάβει στο μέλλον παρόμοια λάθη;

.....
.....
.....

2. Ο Ανδρέας κάλεσε στο σπίτι του ένα φίλο του για να παίξουν. Περνούσαν ωραία παίζοντας παιχνίδια στο δωμάτιό του. Η μητέρα του Ανδρέα τους φώναξε να πάνε κάτω στο σαλόνι για να φάνε κάτι. Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν και έτρεξαν να κατεβούν από τις σκάλες. Επειδή έτρεχε, ο Ανδρέας χτύπησε και έσπασε το πόδι του τραπέζιού στο σαλόνι. Ευτυχώς αυτός δεν έπαθε κάτι.

Σε ποιον πρέπει να απολογηθεί;

.....
.....
.....

Πώς μπορεί να διορθώσει το λάθος του;

.....
.....
.....

3. Τι θα μπορούσε να κάνει για να μην επαναλάβει στο μέλλον παρόμοια λάθη;

.....
.....
.....

9. Ο σύγχρονος καταναλωτής

Δραστηριότητα 3

> Το ταξίδι ενός προϊόντος

Σκεφτείτε διάφορα προϊόντα τα οποία χρησιμοποιείτε στην καθημερινή σας ζωή. Συζητώντας στην ομάδα σας χωρίστε τα προϊόντα στις ακόλουθες κατηγορίες.

Παράγονται και καταναλώνονται μέσα στη χώρα μας	Παράγονται και καταναλώνονται σε ολόκληρο τον κόσμο

Δραστηριότητα 5

> Μελέτη περίπτωσης

Αφού διαβάσετε την παρακάτω ιστορία σχολιάστε τη με βάση τα πιο κάτω σημεία

Ο κύριος Αντρέας αποφάσισε να αγοράσει μια καινούρια τηλεόραση. Όταν πήγε στο κατάστημα ο πωλητής του είπε ότι λόγω μεγάλου φόρτου εργασίας θα έπρεπε να την πάρει και να τη συνδέσει μόνος του στο σπίτι. Ο κύριος Αντρέας, αποφάσισε ότι αυτό δεν αποτελούσε πρόβλημα για τον ίδιο. Διευκρίνισε όμως φεύγοντας ότι αν η τηλεόραση παρουσιάσει οποιοδήποτε πρόβλημα θα τη φέρει πίσω για αλλαγή.

Όταν πήγε στο σπίτι συνέδεσε την τηλεόραση που αγόρασε. Δύο μέρες μετά όμως η τηλεόραση παρουσίασε πρόβλημα. Ο κύριος Αντρέας την επέστρεψε πίσω στο κατάστημα. Εκεί του είπαν ότι δεν υπήρχε το ίδιο μοντέλο τηλεόρασης και θα έπρεπε να την αλλάξει με ένα διαφορετικό μοντέλο το οποίο κόστιζε 250 ευρώ περισσότερο. Ζήτησε να του επιστραφούν τα χρήματά του για να μπορέσει να πάει σε άλλο κατάστημα, αλλά του αρνήθηκαν λέγοντας ότι σύμφωνα με την πολιτική του καταστήματος δεν επιστρέφονται χρήματα.

Ποιες αρχές προστασίας του καταναλωτή δεν τηρήθηκαν;

.....

.....

.....

Ποια διαδικασία θα πρέπει να ακολουθήσει τώρα ο κύριος Αντρέας;

.....

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 6

> Υπεύθυνος καταναλωτής

Δημιουργούμε μια λίστα με διάφορα πράγματα που θα θέλαμε να αγοράσουμε. Στη συνέχεια αξιολογούμε τη λίστα μας με βάση τον πιο κάτω κατάλογο.

Λίστα αγορών

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Παράμετρος	Σημεία
ΤΙ ΑΓΟΡΑΖΩ;	<ul style="list-style-type: none">• Αγοράζω μόνο απαραίτητα προϊόντα που χρειάζομαι ως άτομο ή οικογένεια και αποφεύγω τις αυθόρμητες αγορές• Αγοράζω αφού συγκρίνω τιμές σε 2-3 καταστήματα• Ψάχνω για σήμανση όπως CE, ISO 14001, HACCP που διασφαλίζουν την ποιότητα
ΠΟΥ ΑΓΟΡΑΖΩ;	<ul style="list-style-type: none">• Αγοράζω από αδειούχα καταστήματα• Κατά προτίμηση από χονδρέμπορο και εξουσιοδοτημένο αντιπρόσωπο• Όταν αγοράζω ηλεκτρονικά ή μηχανικά προϊόντα διασφαλίζω ότι ο πωλητής παρέχει εξυπηρέτηση μετά την αγορά

ΠΟΤΕ ΑΓΟΡΑΖΩ;	<ul style="list-style-type: none"> • Προσπαθώ να αγοράζω όταν δεν έχει πολύ κόσμο και ο καταστηματούχος μπορεί να μου αφιερώσει χρόνο • Αγοράζω ανάλογα με τις απαιτήσεις της οικογένειας. Προγραμματίζω και ιεραρχώ προτεραιότητες. Αγοράζω πρώτα αυτά που απαιτούνται επειγόντως. • Η ποσότητα που αγοράζεται (ιδιαίτερα με τα τρόφιμα) να εξαρτάται από τι χρήματα έχω και τι αποθηκευτικούς χώρους έχω στο σπίτι. Έτσι αποφεύγονται οι σπατάλες.
ΠΩΣ ΑΓΟΡΑΖΩ;	<ul style="list-style-type: none"> • Όσο το δυνατόν αγοράζω σε μετρητά – είναι πιο φθηνά τελικά • Ενημερώνομαι αρκετά για ένα προϊόν πριν το αγοράσω.

Δραστηριότητα 7

> Ενημέρωση καταναλωτών

Φέρνουμε διάφορα προϊόντα από το σπίτι και στη συνέχεια τα μελετούμε σε ομάδες και συμπληρώνουμε τις πιο κάτω πληροφορίες.

Η λίστα ελέγχου μπορεί να περιλαμβάνει

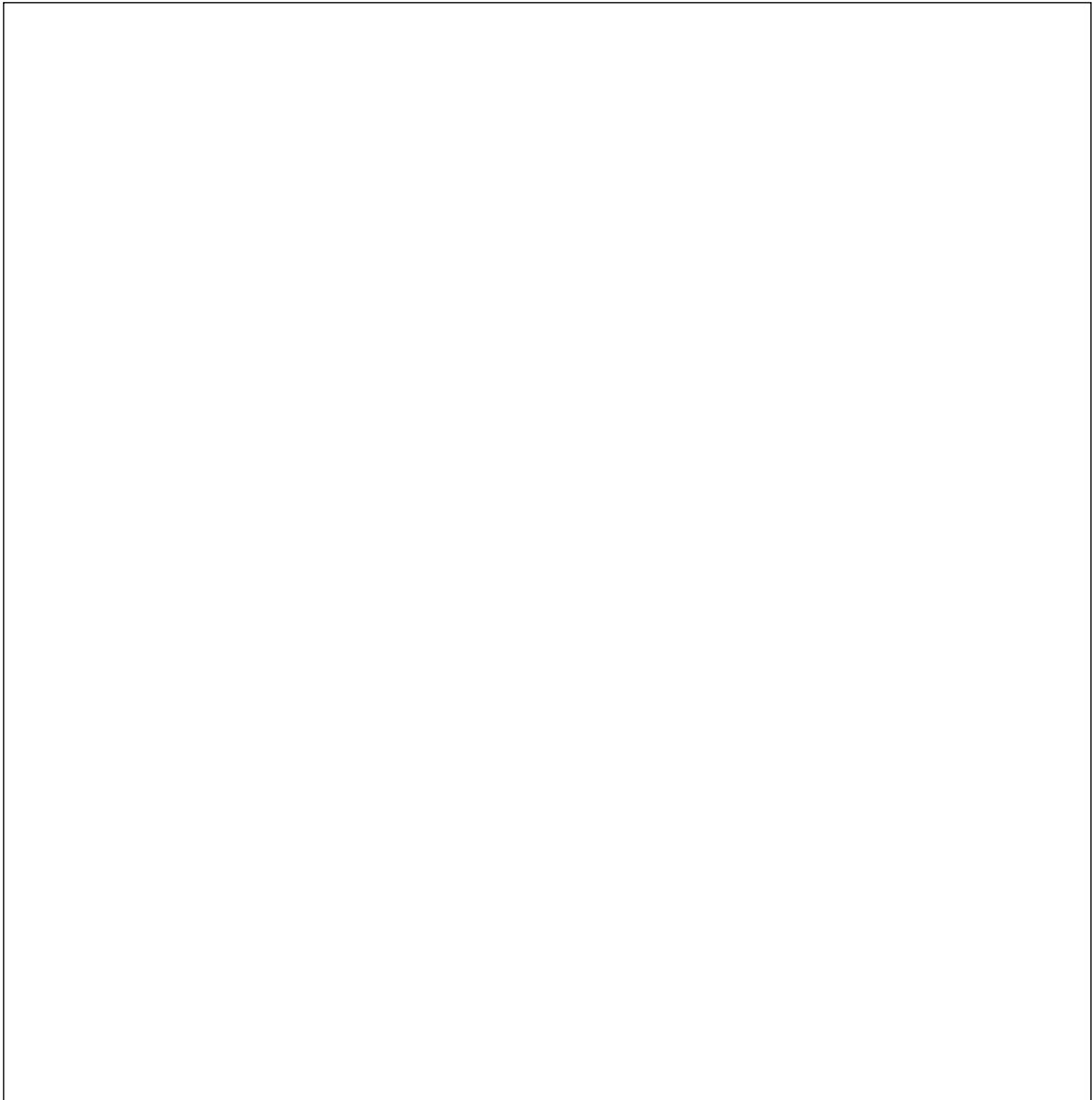
1. Όνομα προϊόντος
2. Όνομα και διεύθυνση του κατασκευαστή
3. Σήμα τυποποίησης (CE, ISO14001, HACCP etc.)** (Συζητιέται στη συνέχεια).....
4. Συστατικά.....
5. Ημερομηνία κατασκευής και λήξης
6. Αριθμό παρτίδας.....
7. Αριθμό άδειας.....
8. Καθαρό βάρος περιεχομένων
9. Οδηγίες χρήσης/αποθήκευσης
10. Χρώματα και συντηρητικά, αν υπάρχουν
11. Δοσολογία σε περίπτωση φαρμάκων και τονωτικών
12. Μέγιστη τιμή πώλησης.....
13. Προειδοποίηση, αν υπάρχει.....

10. Πολιτισμικές αλλαγές

Δραστηριότητα 2

> Σιλουέτα

Ζωγράφισε τον εαυτό σου και στη συνέχεια απάντησε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

Αν ήσουν αυτοκίνητο τι αυτοκίνητο θα ήθελες να ήσουν;

.....

.....

.....

Αν ήσουν τραγούδι, ποιο τραγούδι θα ήθελες να ήσουν;

.....

.....

.....

Αν ήσουν ένα μέρος στη γη, ποιο μέρος θα ήθελε να ήσουν;

.....

.....

.....

Αν ήσουν ζώο ποιο ζώο θα ήθελες να ήσουν;

.....

.....

.....

Αν ήσουν μια αξία, ποια αξία θα ήθελες να ήσουν;

.....

.....

.....

Αν ήσουν δέντρο ποιο δέντρο θα ήθελες να ήσουν;

.....

.....

.....

Αν ήσουν όργανο ποιο όργανο θα ήθελες να ήσουν;

.....

.....

.....

Αν ήσουν φαγητό, ποιο φαγητό θα ήθελες να ήσουν;

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 5

> Τι νομίζετε γι' αυτό το παιδί

Κοιτάζω προσεκτικά τη φωτογραφία ενός παιδιού από άλλη χώρα και στη συνέχεια απαντώ τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Είχε την ανάγκη να φάει κάτι χτες;
- Ήπιε νερό;
- Πιστεύετε ότι του αρέσει να παίζει επιτραπέζια παιχνίδια;
- Μήπως υπάρχουν κάποια στοιχεία εσωτερικά ή εξωτερικά για τα οποία είμαστε σίγουροι ότι έχει διαφορές από εμάς;
- Μιλάει ελληνικά;
- Ντύνεται σαν εμάς;
- Υπάρχει περίπτωση να έχει το ίδιο όνομα με κάποιο παιδί από την τάξη μας;

Στη συνέχεια δίνουμε τις πιο κάτω πληροφορίες για τον μαθητή:

Με λένε Jordan Petra, είμαι 9 χρονών και ζω στην έρημο. Είμαι βεδουίνος και δεν έχω μόνιμη κατοικία. Ταξιδεύω με τους γονείς μου και αλλάζουμε συχνά τόπο διαμονής. Μένουμε στην έρημο σε αντίσκηνα. Δεν πάω στο σχολείο αλλά βοηθώ τους γονείς μου στις εργασίες τους. Είμαι μουσουλμάνος και μιλάω αραβικά.

Αν ερχόταν αύριο ο διευθυντής στην τάξη μας και έφερνε μαζί του τον Jordan Petra συστήνοντας τον ως τον νέο μαθητή.

Πως θα ένιωθε;

.....

.....

.....

Ποιες δυσκολίες θα είχε;

.....
.....
.....

Ποιες να είναι άραγε οι συνήθειές του;

.....
.....
.....

Αν έβγαζε τα παπούτσια την ώρα του μαθήματος και συνέχιζε να εργάζεται: Ποια θα ήταν η πρώτη σας σκέψη; Πώς θα το δικαιολογούσατε;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Σας βλέπει το διάλειμμα να παίζετε μπάλα κι αυτός δεν έχει ξαναπαίξει ποτέ. Ποια είναι η πρώτη του σκέψη;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Η μπάλα σας έπεσε πάνω σε ένα δέντρο. Ο Jordan σκαρφαλώνει με ευκολία πάνω στο δέντρο και σας τη ρίχνει κάτω. Ποια είναι η πρώτη σας σκέψη; Πως το δικαιολογείτε;

.....

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 10

> Παλιά και σύγχρονη εποχή

- Πώς διαφέρουν τα ρούχα που φορούσαν οι γιαγιάδες και παπούδες μας από τα ρούχα που φοράμε σήμερα;
- Πώς διαφέρει η διατροφή των γιαγιάδων και παπούδων μας από τη σύγχρονη διατροφή; Ποιες νέες τροφές αποτελούν μέρος του διαιτολογίου και πώς προέκυψαν;
- Πώς άλλαξε η γλώσσα με το πέρασμα του χρόνου; Ποιες κοινές λέξεις δεν χρησιμοποιούνται πια και ποιες έχουν προστεθεί; Από πού προέκυψαν οι νέες λέξεις;

Οι πληροφορίες μπορούν να κωδικοποιηθούν στον παρακάτω πίνακα

Τομείς	Πριν από πενήντα χρόνια	Σύγχρονη Εποχή
Ένδυση		
Διατροφή		
Γλώσσα		
Εργασία		
Παιχνίδια		
Ψυχαγωγία		
Μουσική		

11. Εκλογές και Δημοκρατία

Δραστηριότητα 3

> Το πολίτευμα της Κυπριακής Δημοκρατίας

Τα παιδιά σε ομάδες προσπαθούν με τη βοήθεια της ιστοσελίδας της Βουλής των Αντιπροσώπων (www.parliament.cy), να απαντήσουν τα πιο κάτω ερωτήματα:

Ερωτήσεις

- Μπορούμε να ψηφίζουμε;

.....

.....

- Τι είναι ο Βουλευτής;

.....

.....

- Ποιος είναι ο βουλευτής της εκλογικής σου περιφέρειας; Ποιος ήταν ο προηγούμενος βουλευτής;
- Ποιος θα είναι ο επόμενος βουλευτής;

.....

.....

- Ποια είναι τα πολιτικά κόμματα στη βουλή;

.....

.....

- Ποιος είναι ο ρόλος των κοινοβουλευτικών επιτροπών;

.....

.....

- Ποια θέματα απασχολούν τη βουλή;

.....

.....

• Πώς συνδέεται η νομοθετική εξουσία με τις άλλες δύο εξουσίες του πολιτειακού μας συστήματος;

.....
.....

• Ποιος είναι ο Πρόεδρος; Σε ποιο κόμμα ανήκει κάθε φορά;

.....
.....

• Εκτός από τον Πρόεδρο, ποιοι είναι οι υπουργοί της κυβέρνησης;

.....
.....

• Πότε έχουμε εκλογές;

.....
.....

• Ποιος δικαιούται να υποβάλει υποψηφιότητα για βουλευτής;

.....
.....

• Ποιους ρόλους έχουν οι βουλευτές στις κοινοβουλευτικές επιτροπές;

.....
.....

• Ποια η σχέση νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας στην Κύπρο;

.....
.....

- Ποιος ο ρόλος του συντάγματος και των δύο πιο πάνω εξουσιών με τη δικαστική εξουσία;

11. Παγκοσμιοποίηση

Δραστηριότητα 1

> Παγκοσμιοποίηση

Διαβάστε το πιο κάτω άρθρο και απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και οι επιπτώσεις στη γεωργική παραγωγή της Κύπρου.

Η γεωργία στον τόπο μας έχει ιστορία πολλών ετών, συνδέεται άμεσα με την κοινωνία και την οικονομία μας και εξακολουθεί να είναι βασικός παράγοντας του πολιτισμού μας.

Στην Κύπρο, λόγω των γεωφυσικών, των κλιματικών συνθηκών και άλλων παραγόντων, υπήρχε η πολυκαλλιέργεια δηλαδή μια γεωργική οικογένεια ασχολείτο με τρεις, τέσσερις ή και πιο πολλές μικρές καλλιέργειες για να εξασφαλίσει τα προς το ζην. Μετά την ανεξαρτησία (1960) η κυβέρνηση είχε ενθαρρύνει και βοηθήσει τους γεωργούς να αναπτύξουν ποιοτικά και ποσοτικά τις βασικές καλλιέργειές τους, ανάλογα με την περιοχή, για να έχουν μεγαλύτερο και σταθερότερο εισόδημα.

Μερικές από τις βασικές καλλιέργειες ήταν και η αμπελουργία (Πάφος - Λεμεσός), τα εσπεριδοειδή (Λεμεσός - Δυτ. Μεσαορία), οι πατάτες και τα πρώιμα λαχανικά σε θερμοκήπια (Λάρνακα - Αμμόχωστος).

Η γεωργία στην Κύπρο γνώρισε μια αλματώδη ανάπτυξη σε όλο το φάσμα της και η Κύπρος έγινε ξακουστή για την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων της και τις σύγχρονες μεθόδους και τεχνικές στην παραγωγή τους. Τα γεωργικά προϊόντα ήταν περιζήτητα στο εξωτερικό. Το εισόδημα των γεωργών αυξήθηκε σημαντικά καθώς και το εθνικό εισόδημα της Κύπρου.

Δυστυχώς η παγκοσμιοποίηση επηρέασε και τη γεωργία, όπως και άλλους τομείς της οικονομίας της Κύπρου. Η επιβολή του ελεύθερου εμπορίου και της διακίνησης των γεωργικών προϊόντων μεταξύ των χωρών δημιούργησε σκληρό ανταγωνισμό για τις κυπριακές εξαγωγές στις διεθνείς αγορές. Εκεί όπου δεν υπήρξε απώλεια αγορών έγινε αναγκαστική μείωση στις τιμές με ελαχιστοποίηση του κέρδους. Ταυτόχρονα η Κύπρος κατακλύστηκε από γεωργικά προϊόντα, κάποτε χαμηλότερης ποιότητας, αλλά πολύ πιο φθηνά από τα ντόπια.

Χώρες της Β. Αφρικής έχουν κλιματικές συνθήκες παρόμοιες με την Κύπρο, μεγάλους ποταμούς με ανεξάντλητες πηγές αρδεύσιμου νερού, απέραντες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και φθηνά εργατικά χέρια. Οι χώρες αυτές και πολλές άλλες από όλο τον κόσμο με την ελευθεροποίηση των εξαγωγών τους μπορούσαν πια ανεμπόδιστα να εξάγουν γεωργικά προϊόντα σε όλη την Ευρώπη και την Κύπρο σε τιμές που δεν μπορούσε η Κύπρος να ανταγωνιστεί. Συγχρόνως κρασιά εξαιρετικής ποιότητας από την Ευρώπη πωλούνται στην ντόπια αγορά σε προσιτές τιμές με αποτέλεσμα να μην προτιμούνται τα

κυπριακά κρασιά. Αυτό συνέβαλε αποφασιστικά στη συρρίκνωση της κυπριακής γεωργίας με μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες για τον τόπο.

Οι αμπελουργοί αντιμετώπιζαν την καταστροφή, εφόσον οι οινικές βιομηχανίες ελάχιστες ποσότητες σταφυλιών για οινοποίηση μπορούσαν να απορροφήσουν. Οι αμπελώνες έμεναν απεριποίητοι και ξηραίνονταν. Για τους περισσότερους γεωργούς η αμπελουργία ήταν μερική απασχόληση που συμπλήρωνε το εισόδημα τους από άλλες ασχολίες και πάνω απ' όλα τους έδενε με τον τόπο τους και τους κρατούσε στην ύπαιθρο.

Τεράστιες φυτείες εσπεριδοειδών εγκαταλειφθήκαν επειδή οι τιμές πώλησης ήταν πολύ χαμηλές. Δεν μπορούσαν να πωληθούν ούτε για χυμό, αφού υπήρχε εισαγόμενος από τη Βραζιλία.

Όσον αφορά τις πατάτες και τα πρώιμα λαχανικά καλλιεργούνταν κυρίως σε μια κατ' εξοχή γεωργική περιοχή της Κύπρου τα Κοκκινοχώρια. Τα τελευταία όμως χρόνια λόγω της ανάπτυξης του τουρισμού στην περιοχή οι γεωργικές εκτάσεις της περιοχής έγιναν οικιστικές περιοχές για μεγάλα ξενοδοχεία και άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις που απορροφούσαν και τα εργατικά χέρια.

Στη συνέχεια επιτράπηκε η είσοδος στην Κύπρο χαμηλόμισθων εργατών από άλλες χώρες, έτσι οι Κύπριοι εργάτες αναγκάστηκαν να αναζητήσουν εργασία σε άλλους τομείς.

Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω οι επιπτώσεις για την Κύπρο από τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης είναι πολύ μεγάλες

Πηγές

Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (Ετήσια Έκθεση 2007, Cyprus Agriculture 1960 – 1981, Agriculture in Cyprus 1984)

Υπουργείο Οικονομικών, Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών, (Γεωργική Έκθεση 1996)

Ερωτήματα

1. Νομίζετε ότι υπάρχουν καθόλου ωφέληματα τόσο σε βραχυπρόθεσμη όσο και σε μακροπρόθεσμη βάση, εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης;

.....

.....

.....

.....

2. Ποιες θα ήταν οι κοινωνικές επιπτώσεις που θα παρατηρούνταν αν ολοένα και περισσότεροι γεωργοί σταματούσαν να ασχολούνται με την γεωργία;

.....

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 2

> Κοινά προϊόντα

Αφού διαβάσετε το πιο κάτω κείμενο απαντήστε τις ακόλουθες ερωτήσεις

Διασκευή από κείμενο του Ralph Linton

Ένας Ευρωπαίος ξυπνά σε ένα κρεβάτι κατασκευασμένο με σχέδιο το οποίο είχε την προέλευση του από την Ασία και τροποποιήθηκε στη Βόρεια Ευρώπη. Τινάζει τα σκεπάσματα τα οποία είναι φτιαγμένα από βαμβάκι το οποίο καλλιεργήθηκε στην Ινδία, ή λινό καλλιεργημένο στην Ασία, ή μαλλί από πρόβατα, που επίσης εξημερώθηκαν στην Ασία, ή μετάξι, η χρήση του οποίου ανακαλύφθηκε στην Κίνα. Φορά τις παντόφλες-μοκασίνια του, τα οποία είναι επινόηση των αυτοχθόνων Αμερικανών και μπαίνει στο μπάνιο, όπου τα υλικά είναι ένα κράμα ευρωπαϊκών και αμερικανικών σχετικά πρόσφατων εφευρέσεων. Βγάζει τις πιτζάμες του, ένα ένδυμα που μας ήρθε από την Ινδία, και πλένεται με σαπούνι, το οποίο εφευρέθηκε από τους αρχαίους Γαλατούς. Στη συνέχεια, ξυρίζεται: ένα μαζοχιστικό τελετουργικό το οποίο φαίνεται να προέρχεται είτε από τη Σουμερία είτε από την αρχαία Αίγυπτο.

Επιστρέφοντας στην κρεβατοκάμαρα, παίρνει τα ρούχα του από μια καρέκλα νότιου ευρωπαϊκού τύπου και αρχίζει να ντύνεται. Φορά ενδύματα των οποίων η μορφή προήλθε αρχικά από τις δορές που φορούσαν οι νομάδες της ασιατικής στέπας, βάζει παπούτσια από δέρμα στο οποίο έγινε η δέψη με βάση διαδικασία που εφευρέθηκε στην αρχαία Αίγυπτο και σχηματισμένα με βάση σχέδια που προέρχονται από τους κλασικούς πολιτισμούς της Μεσογείου. Στο λαιμό του δένει μια λωρίδα από φανταχτερό ύφασμα το οποίο μας ήρθε αρχικά ως εσάρπα για τους ώμους που φορούσαν οι Κροάτες του 17ου αιώνα. Πριν βγει για πρόγευμα, κοιτάζει από το παράθυρο στο οποίο υπάρχει γυαλί που εφευρέθηκε στην Αίγυπτο, και, αν βρέχει, βάζει καπέλο από τσόχα η οποία προέρχεται από την ασιατική στέπα.

Στο δρόμο για το πρόγευμα, σταματά για να αγοράσει εφημερίδα, πληρώνοντας με νομίσματα που εφευρέθηκαν στην αρχαία Λυδία. Στο εστιατόριο έρχεται αντιμέτωπος με μια νέα σειρά από δανεισμένα στοιχεία: το πιάτο του είναι φτιαγμένο από μια μορφή κεραμικών που πρωτοξεκίνησαν στην Κίνα. Το μαχαίρι του είναι από ατσάλι, ένα κράμα το οποίο κατασκευάστηκε για πρώτη φορά στη νότια Ινδία. Το πιρούνι είναι μεσαιωνική ιταλική εφεύρεση, και το κουτάλι αποτελεί τη συνέχεια μιας εφεύρεσης της αρχαίας Ρώμης. Αρχίζει το πρόγευμα του με πορτοκάλι από την ανατολική Μεσόγειο, πεπόνι από την Περσία, ή μια φέτα αφρικανικού καρπούζιου. Ταυτόχρονα πίνει καφέ – ένα φυτό από την Αβυσσινία, με κρέμα και ζάχαρη. Τόσο η εξημέρωση των αγελάδων όσο και η ιδέα του αρμέγματός τους ξεκίνησε στην Εγγύς Ανατολή, ενώ η ζάχαρη πρωτοκαλλιεργήθηκε στην Ινδία. Μετά τα φρούτα και τον πρώτο του καφέ, συνεχίζει με βάφλες, φτιαγμένες με σκανδιναβική τεχνική από σιτάρι που καλλιεργήθηκε για πρώτη φορά στη Μικρά Ασία. Από πάνω βάζει σιρόπι από σφένδαμνο – επινόηση των αυτοχθόνων κατοίκων των αμερικανικών ανατολικών δασών. Μαζί με αυτές μπορεί να φάει το αυγό ενός είδους πουλιού που εξημερώθηκε στην Ινδοκίνα, ή λεπτές λωρίδες από το κρέας ενός ζώου που εξημερώθηκε στην ανατολική Ασία και που καπνίστηκε και αλατίστηκε με μια διαδικασία η οποία αναπτύχθηκε στη βόρεια Ευρώπη.

Όταν τελειώσει το φαγητό, ο φίλος μας καπνίζει - μια συνήθεια που μας ήρθε από τους αυτόχθονες Αμερικανούς - καταναλώνοντας ένα φυτό που καλλιεργήθηκε στη Βραζιλία, είτε σε πίπα - από τους αυτόχθονες Αμερικανούς - είτε σε τσιγάρο - με προέλευση το Μεξικό. Αν αντέχει, μπορεί να δοκιμάσει ένα πούρο που ήρθε σε μας από τις Αντίλλες, μέσω Ισπανίας. Ενώ καπνίζει, διαβάζει τις ειδήσεις της ημέρας, τυπωμένες σε χαρτί που εφευρέθηκαν από τους αρχαίους Σημίτες πάνω σε ένα υλικό που επινόησαν οι Κινέζοι, με βάση μια διαδικασία γερμανικής εφεύρεσης.....

Ερωτήσεις

1. Σήμερα εμείς στη Κύπρο χρησιμοποιούμε τα ίδια υλικά στην καθημερινή μας ζωή, όπως χρησιμοποιούν και οι υπόλοιποι ευρωπαίοι πολίτες;

.....

.....

.....

.....

2. Έχετε παρατηρήσει αν εξαιτίας της καθημερινής μας ζωής πολλά χρήσιμα υλικά και εργαλεία τα οποία προέρχονται από την παράδοση του τόπου μας έχουν σταματήσει να χρησιμοποιούνται; Αν ναι αναφέρετε παραδείγματα.

.....

.....

.....

.....

13. Η Φτώχεια στον κόσμο μας

Δραστηριότητα 3

> Έσοδα και έξοδα

Μελετήστε τα δεδομένα του πιο κάτω πίνακα και στη συνέχεια απαντήστε στα ερωτήματα

	Πρώτη οικογένεια	Δεύτερη οικογένεια	Τρίτη οικογένεια	Τέταρτη οικογένεια	Πέμπτη οικογένεια
Έσοδα	Ευρώ 20 την ημέρα	Ευρώ 30 την ημέρα	Ευρώ 40 την ημέρα	Ευρώ 50 την ημέρα	Ευρώ 100 την ημέρα
Έξοδα	Ευρώ 25 την ημέρα	Ευρώ 35 την ημέρα	Ευρώ 40 την ημέρα	Ευρώ 40 την ημέρα	Ευρώ 60 την ημέρα

1. Ποια οικογένεια έχει τις περισσότερες οικονομίες στο τέλος του χρόνου;

.....

.....

.....

.....

2. Πώς νομίζεις θα τα καταφέρουν η δεύτερη και η τρίτη οικογένεια, οι οποίες έχουν περισσότερα έξοδα παρά έσοδα; Μπορούν να συνεχίσουν να ξοδεύουν τα εισοδήματά τους με τέτοιο τρόπο;

.....

.....

.....

.....

3. Τι νομίζεις ότι θα κάνουν η τέταρτη και η πέμπτη οικογένεια;

.....

.....

.....

.....

4. Τι θα συμβεί στην κάθε οικογένεια αν ένα μέλος της οικογένειάς της αρρωστήσει;

.....

.....

.....

.....

14. Θρησκεία

Δραστηριότητα 4

> Καταστροφή μνημείων

Διαβάζουμε το πιο κάτω κείμενο και συζητούμε.

Άρχισαν οι βομβαρδισμοί των αγαλμάτων του Βούδα

Οι Ταλεμπάν επιτίθενται με ρουκέτες και οβίδες στα αγάλματα, θεωρώντας τα κατάλοιπα ειδωλολατρίας

Τα δύο γιγαντιαία αγάλματα του Βούδα στο Μπαμιγιάν δέχτηκαν «επίθεση» από τα άρματα μάχης και τις ρουκέτες των ισλαμιστών Ταλεμπάν, οι οποίοι, αγνοώντας τις διεθνείς εκκλήσεις, συνεχίζουν συστηματικά την καταστροφή της προ-ισλαμικής πολιτιστικής κληρονομιάς του Αφγανιστάν. Η αντιπολίτευση της χώρας, που έδωσε την πληροφορία για την έναρξη της «επίθεσης», δεν ήταν σε θέση να αναφέρει επακριβώς το μέγεθος της καταστροφής των γιγαντιαίων αγαλμάτων που παριστάνουν τον Βούδα σε όρθια θέση και είναι λαξευμένα σε ένα μεγάλο βράχο στο Μπαμιγιάν.

Τα δύο αγάλματα φιλοτεχνήθηκαν τον 5ο αιώνα και είναι από τα μεγαλύτερα στον κόσμο που αναπαριστούν τον Βούδα. Κύκλοι των Ταλεμπάν που ελέγχουν το Αφγανιστάν ανέφεραν ότι οι ισλαμιστές πολιτοφύλακες εξαπέλυσαν ομοβροντίες οβίδων και ρουκετών εναντίον των αγαλμάτων που βρίσκονται στο κεντρικό Αφγανιστάν, βόρεια της κοινότητας Μπαμιγιάν. Οι ίδιες πηγές σημείωσαν ότι στην καταστροφή των αγαλμάτων δεν μετείχαν ειδικές δυνάμεις από την Καμπούλ, αλλά μόνο τοπικές ομάδες ισλαμιστών. Την περασμένη Δευτέρα, ο ηγέτης των Ταλεμπάν, μουλάς Μοχαμάντ Ομάρ, διέταξε την καταστροφή όλων των προϊσλαμικών αγαλμάτων στην χώρα. Το κίνημα των Ταλεμπάν θεωρεί αντίθετη από το Ισλάμ κάθε απεικόνιση με ανθρώπινα χαρακτηριστικά του θείου.

Πολλές κυβερνήσεις καταδίκασαν την καταστροφή των αγαλμάτων και απήθυσαν έκκληση στους Ταλεμπάν να αναθεωρήσουν την απόφασή τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέφερε ότι συγκλονίστηκε από την απόφαση του σκληροπυρηνικού κινήματος των Ταλεμπάν να καταστρέψει όλα τα αγάλματα στο Αφγανιστάν. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση προτρέπει την ηγεσία των Ταλεμπάν να μην εφαρμόσουν αυτή την ολέθρια απόφαση, που θα στερήσει από το λαό του Αφγανιστάν την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά του» ανέφερε εκπρόσωπος της σουηδικής προεδρίας της Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και οι περισσότερες χώρες, επέκρινε την πολιτική των Ταλεμπάν, περιλαμβανομένων των δημοσίων εκτελέσεων και των αυστηρών περιορισμών που επιβάλλονται στις γυναίκες. Η κυβέρνηση των Ταλεμπάν αναγνωρίζεται μόνο σε τρία κράτη: το Πακιστάν, τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Η κυβέρνηση της Ινδίας χαρακτήρισε την απόφαση των Ταλεμπάν «επιστροφή στη μεσαιωνική βαρβαρότητα» και προσφέρθηκε να δεχτεί τη μεταφορά των

αγαλμάτων στα εδάφη της, προκειμένου να σωθούν. Η ιαπωνική κυβέρνηση ένωσε και αυτή τη φωνή της, προσπαθώντας να μεταπείσει τους Ταλεμπάν και να τους αποτρέψει από το καταστροφικό τους έργο. Ο εκπρόσωπος του Ιάπωνα πρωθυπουργού Γιοσίρο Μόρι, Καζουχίκο Κοσικάβα, δήλωσε: «Τα αγάλματα αυτά ανήκουν σε όλη την ανθρωπότητα. Εάν καταστραφούν, θα έχουμε μια απροσμέτρητη απώλεια. Η κυβέρνηση της Ιαπωνίας ελπίζει ότι οι Ταλεμπάν θα αναθεωρήσουν την απόφασή τους και θα λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα». Η Unesco, από την πλευρά της, καταδίκασε με τον πλέον απόλυτο τρόπο τις βανδαλιστικές αυτές ενέργειες και κάλεσε ολόκληρο τον μουσουλμανικό κόσμο να ενώσει τις δυνάμεις του για να σταματήσει η καταστροφή.

Newsroom ΔΟΛ, με πληροφορίες από ΑΠΕ/Γαλλικό, ΜΠΕ, Associated Press

1. Ποια βασικά ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζουν οι Ταλεμπάν και ποιες συνέπειες έχει αυτό στη ζωή συγκεκριμένων ατόμων αλλά και στον κόσμο γενικότερα;

.....

.....

.....

.....

2. Πώς θα μπορούσε να λυθεί αυτό το πρόβλημα;

.....

.....

.....

.....

